

EQUIPPING CHURCH LEADERS
• EAST AFRICA •

ESTA

na

Jonathan M. Menn

BA, University of Wisconsin-Madison 1974

JD, Cornell Law School 1977

M.Div., Trinity Evangelical Divinity School 2007

Equipping Church Leaders East Africa, Inc.

714 S. Summit St., Appleton, WI 54914

+1-920-2846841 (mobile and WhatsApp)

jonathanmenn@yahoo.com

www.eclea.net

2024

Kimetafsiriwa na Rev. Kimaro K. Nassari kimarokn@gmail.com

Hadithi ya Esta inatokea huko Shushani, mji mkuu wa Milki ya Uajemi, wakati wa utawala wa mfalme Ahasuero wa Uajemi (pia anajulikana kama Xerxes I), ambaye alitawala kutoka 486-465 KK. Esta ni kitabu kimoja cha Biblia ambamo Mungu hatajwi kamwe. Hali na matendo yanaonekana kuwa ya "asili" kabisa, bila mwonekano wa wazi wa Mungu au uingiliaji kati usio wa kawaida. Hata hivyo, Mungu yuko "nyuma ya pazia" waziwazi. Kuwepo kwa "nafasi" nyingi, za kushangaza, na mabadiliko muhimu kwa hadithi, huonyesha kwamba Mungu ndiye anayeendesha mpango huo. Kwa njia hizo, Esta anakikisi kitabu cha Ruthu, kitabu kingine pekee katika Biblia kinachoitwa kwa jina la mwanamke. Esta na Ruthu wanahusisha wokovu wa Mungu wa watu wake kutokana na maafa halisi au matishio. Esta pia anaelezea asili ya sikukuu ya Kiyahudi ya Purimu. Esta anaibua, lakini si lazima ajibu, masuala muhimu kuhusu jinsi tunavyopaswa kutenda katika utamaduni wa kipagani. Pia kinajumuisha idadi ya vielezi vivuli vya kanisa na injili.

JEDWALI LA YALIYOMO

I. Utangulizi.....	2
A. Mwandishi na tarehe.....	2
B. Kusudi na mada.....	2
C. Hadithi.....	3
D. Muundo na muhtasari.....	4
II. Maoni kuhusu Esta.....	5
A. Karamu za Mfalme na Malkia, kukataa kwa Malkia Vashti, na mwitikio wa tangazo la mfalme (1:1-22).....	5
MASWALI YA MAJADILIANO.....	8
B. Esta anakuwa malkia mpya (2:1-20).....	9
MASWALI YA MAJADILIANO.....	12
C. Mordekai anaokoa maisha ya mfalme kutoka kwa njama ya maafisa wake wawili (2:21-23).....	13
MASWALI YA MAJADILIANO.....	13
D. Njama ya Hamani dhidi ya Wayahudi (3:1-15)	13
MASWALI YA MAJADILIANO.....	16
E. Esta anapata habari kuhusu njama za Hamani na kuanza mipango ya kufanya maombi (4:1-17).....	16
MASWALI YA MAJADILIANO.....	19
F. Karamu ya kwanza ya Esta kwa mfalme na Hamani; jibu la Hamani (5:1-14).....	19
MASWALI YA MAJADILIANO.....	22
G. Mfalme anamtaka Hamani kumheshimu Mordekai hadharani; anguko la Hamani latabiriwa (6:1-13).....	22
MASWALI YA MAJADILIANO.....	24
H. Karamu ya pili ya Esta ilisababisha kuuawa kwa Hamani (6:14-7:10).....	24
MASWALI YA MAJADILIANO.....	26
I. Mordekai anapandishwa cheo na kuwa mahali pa Hamani, na Wayahudi wanapewa mamlaka ya kujilinda na kuwaangamiza adui zao (8:1-17).....	27
MASWALI YA MAJADILIANO.....	29
J. Wayahudi wawaangamiza adui zao katika ufalme wote, wana wa Hamani wanyongwa, na sikukuu ya Purimu inaanizishwa (9:1-32).....	30
MASWALI YA MAJADILIANO.....	32
K. Ukuu wa Mordekai (10:1-3).....	32
MASWALI YA MAJADILIANO.....	33
BIBLIOGRAFIA.....	34
MWANDISHI.....	35

I. Utangulizi

A. Mwandishi na tarehe

Hadithi ya Esta inatokea huko Shushani, mji mkuu wa Milki ya Uajemi, wakati wa utawala wa mfalme Ahasuero wa Uajemi (pia anajulikana kama Artashasta I), ambaye alitawala kutoka 486-465 KK.¹ Mwandishi hajatajwa na hajulikani. Wengine wamekihusisha kitabu hicho na Mordekai, kulingana na **Esta 9:20** (“*Basi Mordekai aliyaandika mambo hayo; naye akatuma barua kwa Wayahudi wote waliokaa katika mikoa yote ya Mfalme Ahasuero, waliokuwa karibu na waliokuwa mbali*”).² Hata hivyo, huko ni kutokueleweka kwa **mst. 20-32**, ambayo inarejelea tu maandishi ya Mordekai kwa Wayahudi wa Uajemi, kusimulia ushindi wa Wayahudi dhidi ya adui zao na kuwawajibisha kusherehekea sikukuu ya Purimu na kueleza kwa undani kile Purimu inapaswa kuhusisha. Pia haiwezekani kwamba angejisifu mwenyewe, kama ilivyoandikwa katika **Esta 10:2-3**. Kwenye kila tukio, yaelekea kwamba Mordekai ndiye aliyekuwa chanzo kikuu cha habari zilizomo kwenye kitabu.

Mwandishi kwa wazi alikuwa Myahudi, kwa sababu ya mada ya kitabu na hesabu yake ya asili ya sikukuu ya Kiyahudi ya Purimu. Mwandishi pia bila shaka alikuwa mkazi wa Milki ya Uajemi, na labda wa jiji la Shushani, kwa sababu ya ujuzi wake wa maisha ya Kiajemi, desturi, na maelezo ya kina ya matukio yaliyoandikwa kwenye kitabu. **Esta 10:2** inadokeza kwamba utawala wa Ahasuero ulikuwa umeisha. Kwa hiyo, kwa mapema zaidi kitabu kuandikwa kingeweza kuwa mwaka 465 KK. Kitabu cha karibuni zaidi ambacho huenda kiliandikwa pengine kingekuwa kimeandikwa kabla ya Milki ya Uajemi kuangushwa na Ugiriki mwaka wa 331 KK.

Septuagint (Tafsiri ya Kigiriki ya Agano la Kale, ilikamilishwa mwaka 132 KK; pia inajulikana kama LXX) na Biblia zetu za Kikristo za kisasa zinajaribu kuagiza vitabu vya Agano la Kale kwa mpangilio muhimu wa kihistoria. Esta amewekwa baada ya Ezra na Nehemia kama mojawapo ya “vitabu vya kihistoria.” Kwa upande mwingine, Biblia ya Kiebrania inaweka Esta katika *Ketuvim*, au “Maandiko,” pamoja na Ruthu na Danieli.

B. Kusudi na mada

Kitabu cha Esta ni kitabu kimoja cha Biblia ambamo Mungu hatajwi kamwe—wala Elohim (Mungu) wala Yahweh (Bwana) hakutajwa; na Mungu hajitokezi kabisa.³ Hali na matukio ya kitabu hicho yote yanaonekana kuwa ya “asili,” bila mwonekano wa wazi wa Mungu au uingiliaji kati usio wa kawaida. Pia, maombi hayatajwi katika kitabu chote, ingawa kufunga kunatajwa (**Esta 4:16**). Hata hivyo, Mungu yuko “nyuma ya pazia” waziwazi. Kuwepo kwa “nafasi” nyingi muhimu kwenye hadithi huonyesha kwamba Mungu ndiye anayeendesha mpango huo. Kama vile Rabi mmoja asemavyo, “kauli mbiu ya Kitabu inaonekana kuwa, ‘*Mlinzi wa Israeli hasinzii wala kulala*’ (Zaburi 121:4)” (Lehrman 1958:58). Kitabu cha Esta kinaonyesha kwamba Mungu anafanya kazi hata katika hali “za ulimwengu” na “zisizo za kiroho” zaidi; anatumia chaguzi za watu—hata matendo yao ya dhambi—kuwa njia ya kutimiza mapenzi yake. Kitabu hicho kinaonyesha jinsi Mungu anavyowajali watu wake. Mapenzi yake hatimaye yatatawala mambo yote. Ijapokuwa watu wake wako katika nchi ya kigeni, lakini wako mikononi mwake; ingawa Mungu anaonekana hayupo, lakini yupo. Mungu huingilia mambo ya wanadamu, lakini kwa kawaida anafanya hivyo kwa kutumia njia za kibinadamu na zinazoonekana kuwa za “asili”. Esta anatumika kama mtia-moyo kwa waaminifu wanaojikuta katika hali ambazo ulimwengu unaowazunguka ni kinyume na imani na maadili yao ya kimsingi.

Jambo linalohusiana na hilo ni ukweli kwamba Esta ni kielelezo cha Mungu cha kuwalipa watu “kulingana na matendo yao.” Kanuni hiyo inapatikana katika Biblia nzima (ona, kwa mfano, **Mat 16:27; 25:14-30; Luka 12:47-48; Yoh 5:28-29; Mdo 10:42; Rum 2:1-8; 12; 19; 1 Kor 3:8, 11-15; 2 Kor 5:10; 11:15; Gal 6:7-8; Efe 6:8; Kol 3:25; 2 Tim 4:1, 14; Ebr 10:26-27; 1 Pet 1:17; 4:5; 2 Pet 2:20-22; Yuda 14-15; Ufu 2:23; 14:13; 20:11-13; 22:12**). Mungu anaonyesha kanuni hii ya hukumu hata wakati yeye haonekani waziwazi.

¹ “Ahasuero” ni tafsiri ya Kiebrania ya Kiajemi kwa “Xerxes” (“Ahasuero” 2023). Ikumbukwe kwamba wengine wanasema kwamba Ahasuero anarejelea mfalme Dario I, babake Artashasta (ona Austin 2023; Jordan 1996).

² Isipokuwa imeonyeshwa vingine, Biblia ya New American Standard Bible itatumiwa kotekote.

³ Wengine wanadai kwamba jina la Mungu halipatikani pia katika Wimbo wa Sulemani. Kwa kweli, jina lake la agano, Yehova, halionekani katika kitabu hicho. Hata hivyo, mwisho wa **Wimbo 8:6** unasema, “*Wivu ni mkali kama kuzimu; miali yake ni miali ya moto, miali ya moto ya BWANA.*” Neno lililotafsiriwa “Bwana” ni herufi chache za mwisho za neno *salhebet yah*. Yah ni namna ya kifupi ya Yahweh. Hata hivyo, wengine hudokeza kwamba “huenda neno hilo limetafsiriwa vyema zaidi kuwa ‘mwali wa moto unaofanana na Mungu’ [au ‘mwali wa moto mkali’]. Kwa muktadha, kwa kuwa upendo wa Mungu kwetu ni wa kina na wa kudumu, ni lazima upendo wetu uwe kwa wenzi wetu wa ndoa.” (Nally 2023; ona pia Bible Gateway 2023).

Kusudi lingine la kitabu ni kueleza asili ya sikukuu ya Purimu. Purimu (pamoja na Hanukkah) haikuwa sehemu ya mfumo wa sherehe, miaka ya Sabato, na miaka ya Yubile iliyoanzishwa katika Torati (Sheria ya Musa). Purimu inasherehekea ushindi wa Kiyahudi juu ya Hamani kama tokeo la Esta kuingia katika ua wa ndani wa mfalme kwa kuhatarisha maisha yake na kuwaalika mfalme na Hamani kwenye karamu ambayo alifunua njama dhidi ya Wayahudi; hilo lilimfanya mfalme amtundike Hamani na kuwaruhusu Wayahudi wajitete wenyewe (**Esta 4:1-9:17**). Jina “Purimu” linatokana na **Esta 3:7**, “*Mwezi wa kwanza, ndio mwezi wa Nisani, mwaka wa kumi na mbili wa mfalme Ahasuero, Puri, ndiyo kura, ilipigwa mbele ya Hamani siku baada ya siku na kutoka mwezi hadi mwezi, hata mwezi wa kumi na mbili, ndio mwezi wa Adari.*” Purim ni mojawapo ya sherehe maarufu sana miongoni mwa Wayahudi. Mordekai alikuwa ameagiza kwamba siku za Purimu zingekuwa “*siku za karamu na furaha na kupelekeana sehemu za chakula na zawadi kwa maskini*” (**Esta 9:22**). Kufunga hufanywa tarehe 13 ya Adari⁴ katika ukumbusho wa mfungo wa siku 3 wa Esta (**Esta 4:15-17**). Kisha tarehe 14-15 Adari, aya za Maandiko husomwa, utoaji wa zawadi ni “sehemu muhimu ya sherehe,” na “ni lazima kula, kunywa na kusherehekea Purimu” (Lehrman 1958: 60, 65). Ingawa Purimu haijatajwa mahali pengine katika Biblia, **Yohana 5** inasimulia kwamba Yesu alikwenda Yerusalemu kusherehekea sikukuu ya Wayahudi (**Yohana 5:1**). Wakati huo, alimponya mtu kiwete kwenye Bwawa la Bethzatha. Sikukuu ilikuwa siku ya Sabato (**Yohana 5:9**). “Siku pekee ya sikukuu iliyoangukia siku ya Sabato kati ya AD 25 na 35 AD ilikuwa Purim ya AD 28” (Franz 2023: Jesus and Purim).

Esta anamwakilisha Yesu. Timothy Keller anabainisha kwamba “Yesu ndiye Esta wa kweli na bora zaidi, ambaye hakuhatarisha tu kupoteza jumba la kidunia bali alipoteza lile la mwisho kabisa la mbinguni, ambaye hakuhatarisha maisha yake tu bali alitoa uhai wake—ili kuokoa watu wake” (Keller). 2015: 78). Sambamba na hilo, Wayahudi katika kitabu cha Esta ni kivuli cha kanisa. Katika kitabu cha Esta, Wayahudi hawako katika Israeli, lakini wanaishi kati ya Mataifa katika Milki yote ya Uajemi. Wayahudi walikuwa wakiishi katika jamii, ambayo kanuni zake za kiroho na kimaadili zilikuwa tofauti sana na zao. Vivyo hivyo, kanisa lipo ulimwenguni kote, ulimwengu ambao maadili ya kiroho na maadili ya takriban tamaduni zote na jamii ni tofauti sana na yale ya kanisa. Kwa kweli, andiko la **Yakobo 1:1** linazungumza na kanisa kwa maneno ambayo yanafanana na Wayahudi walioishi nje ya Israeli (Wayahudi waliokuwa wakiishi nje ya Israeli) wa siku za Esta, yaani, “*kwa makabila kumi na mawili yaliyotawanyika.*” Kwa hiyo, kitabu cha Esta kinazua, lakini si lazima kujibu, swali la jinsi tunavyohusiana na utamaduni na jamii ambayo maadili yake ni tofauti na yetu wenyewe.

Kitabu cha Ruthu kinafanana na Esta. Esta na Ruthu ndio vitabu viwili pekee vya Biblia vinavyoitwa kwa jina la mwanawake. Ingawa mara kwa mara Mungu anaitwa jina katika Ruthu, tofauti na Esta, hali na matukio yote katika Ruthu (kama katika Esta) yanaonekana kuwa ya “asili.” Vitabu vyote viwili vinahusisha wokovu wa Mungu wa watu wake kutokana na maafa halisi au matishio.

C. Hadithi

Kitabu cha Esta kinafunua kwa mpangilio matukio kadhaa tofauti. Wahusika wakuu ni Mordekai, Esta, Hamani, na mfalme. Mpango unahusu mfalme kumwondoa Malkia Vashti na Esta kuwa malkia mpya; kisha Mordekai anafahamu njama dhidi ya mfalme na kuharibu njama hiyo kwa kumjulisha Malkia Esta. Hamani anapandishwa cheo na mfalme lakini anaendeleza chuki dhidi ya Mordekai, ambaye anakataa kumwinamia. Kwa sababu ya chuki yake kwa Mordekai, Hamani anapanga njama, kwa kibali cha mfalme na amri, kuwaangamiza Wayahudi wote katika ufalme. Baada ya Esta kujua njama ya Hamani, anapanga karamu kwa ajili ya mfalme na Hamani. Wakati huohuo, mfalme anakumbushwa kwamba Mordekai alikuwa ameokoa maisha yake, na katika hali yenye tukio la kutatanisha, mfalme anamheshimu Mordekai kwa kumuagiza Hamani antembeze Mordekai barabara za mjini ili aheshimiwe na watu. Katika karamu hiyo, Esta afunua kwamba yeye ni Myahudi na kwamba njama ya Hamani ingesababisha kifo chake mwenyewe. Katika tukio lingine la kushangaza, mfalme anaamuru Hamani atundikwe kwenye mti uleule aliousimamisha ili amtundike Mordekai. Kisha mfalme amteua Mordekai kuwa mshauri wake mkuu. Ijapokuwa amri ya kwanza ya mfalme ya kuangamizwa kwa Wayahudi haiwezi kubatilishwa, yeye atoa amri mpya inayowaruhusu Wayahudi kujilinda na kuwaua wale wote wanaojaribu kuwaua. Katika siku iliyoamriwa, Wayahudi wanawaangamiza adui zao, na wana kumi wa Hamani wote wanyongwa. Kisha Mordekai na Esta walianzisha sikukuu ya Purimu kama sherehe ya kudumu. Kitabu kinaisha kwa heshima na kwa ukuu wa Mordekai.

Kutokana na mtazamo wa simulizi ya hadithi, “Hadithi ya Esta inategemea mizunguko na zamu zilizowekwa katika aina fulani ya uficho Uficho huu unaweka msingi wa mabadiliko mengi ya kupendeza. Mwanzoni, hakuna mtu isipokuwa Mordekai aliyejua Esta ni nani Inatokea kwamba malkia wa Uajemi

⁴ Mwezi wa Kiyahudi wa Adari huanza na mwezi mpya wa Februari-Machi.

alikuwa mwanamke Myahudi mnyenyekevu. Mordekai ndiye aliyefichwa ambaye mwanzoni anamwongoza Esta; zaidi ya hayo yumo katika uvuli wa giza kama mpinzani wa Hamani, yule ambaye Hamani atamuua pamoja na watu wote wa Kiyahudi. Hata hivyo, hatimaye, Mordekai anajulikana kuwa ndiye aliyekuwa amemwoko mfalme kutoka kwa wauaji. Mjomba wa Esta aliye nyuma ya pazia anakuwa mmoja wa watu wa mkono wa kuume wa mfalme. Akichaguliwa kwa ajili ya urembo wake, malkia mchanga mtiifu wa Uajemi, hata hivyo, kwa ishara ya ajabu, anajitolea maisha yake kwa ajili ya watu wake: ‘Nikiangamia, niangamie’ (4:16).” (Newman 2021: 189)

D. Muundo na muhtasari

Uchanganuzi wa kina wa mwandishi mmoja wa muundo wa kitabu hiki unadhihirisha kuwa Esta imeundwa na vipindi kumi na tatu katika muundo wa kistaarabu (Dorsey 1999: 162).⁵ Pia anahitimisha kwamba kitabu hicho pia kimegawanyika katika sehemu mbili, **1:1-22—6:1-14** na **6:1-14—9:20-10:3**, kila nusu ikitengeneza muundo wake wa kistaarabu, huku sura ya 6 ikisimama kama sehemu ya mabadiliko ya hadithi na kufanya kazi mbili kama mwisho wa sehemu ya kwanza na mwanzo wa sehemu ya pili (Dorsey 1999: 162). Njia moja ya kuelezea kitabu ni kama ifuatavyo.

I. Karamu za Mfalme na Malkia, kukataa kwa malkia Vashti, na mwitikio wa tangazo la mfalme (1:1-22).

- Utangulizi, walioalikwa, na utajiri wa mfalme (1:1-4)
- Maelezo ya karamu (1:5-8)
- Karamu ya malkia Vashti kwa wanawake (1:9)
- Ombi la mfalme; kukataa kwa Malkia (1:10-12)
- Ushauri kwa mfalme na uamuzi wa mfalme (1:13-20)
- Tangazo la mfalme (1:21-22)

II. Esta anakuwa malkia mpya (2:1-20)

- Mfalme akubali kufanya shindano la urembo la taifa zima kuchukua mahali pa Vashti kama malkia (2:1-4).
- Mordekai na Esta wanatambulishwa kwetu (2:5-7)
- Esta apata kibali katika jumba la mfalme (2:8-11)
- Utaratibu wa wasichana pamoja na mfalme (2:12-14)
- Esta anakuwa malkia mpya (2:15-18)
- Esta haonyeshi kwamba yeye ni Myahudi (2:19-20)

III. Mordekai anaokoa maisha ya mfalme kutokana na njama ya maafisa wake wawili (2:21-23)

IV. Njama ya Hamani dhidi ya Wayahudi (3:1-15)

- Hamani anapandishwa cheo, lakini Mordekai anakataa kumsujudia, jambo ambalo linamjaza Hamani hasira (3:1-6)
- Hamani apanga njama ya kuwaua Wayahudi wote katika ufalme (3:7-11)
- Amri inatumwa katika ufalme wote kuwaua Wayahudi wote siku ya 13 Adari (3:12-15)

V. Esta anapata habari kuhusu njama ya Hamani na anafanya mipango ya maombezi (4:1-17)

- Mordekai na Wayahudi wapata habari juu ya njama za Hamani na kuanza maombolezo (4:1-3)
- Mordekai amjulisha Esta juu ya hali hiyo (4:4-9)
- Esta anakubali kwenda mbele ya mfalme kwa kuhatarisha maisha yake (4:10-17)

VI. Karamu ya kwanza ya Esta kwa mfalme na Hamani; Jibu la Hamani (5:1-14)

- Esta anaandaa karamu kwa ajili ya mfalme na Hamani (5:1-8)
- Licha ya mali na cheo chake, Hamani haridhiki kila anapomwona Mordekai (5:9-13)
- Kwa pendekezo la mke wake, Hamani anatengeneza mti wenye urefu wa mikono 50 ili amtundike Mordekai (5:14)

⁵ “Chiasm” ni wakati dhana tofauti hurudiwa kwa mpangilio uliogeuzwa, yaani, katika muundo: ABC-C'-B'-A' au ABCD-C'-B'-A'. Kipengele cha kati kinaweza kuwa hatua ya kusisitiza.

VII. Mfalme amtaka Hamani amheshimu Mordekai hadharani; Anguko la Hamani latabiriwa (6:1-13)

- Mfalme anafahamu kwamba Mordekai hakuwahi kuheshimiwa kwa kuokoa maisha yake (6:1-3)
- Hamani bila kujua anapendekeza njia na kumheshimu Mordekai (6:4-11)
- Mke wa Hamani anatabiri kuanguka kwa Hamani ikiwa Mordekai ni Myahudi (6:12-13)

VIII. Matokeo ya karamu ya pili ya Esta ni kuuawa kwa Hamani (6:14-7:10)

- Katika karamu yake ya pili, Esta anafichua Hamani kama mtu nyuma ya njama ya kumuua yeye na watu wake (6:14-7:6)
- Mfalme anaamuru Hamani atundikwe yeye kwenye mti aliokuwa amemuandalia Mordekai (7:7-10)

IX. Mordekai anapandishwa cheo na kuwa mahali pa Hamani, na Wayahudi wapewa mamlaka ya kujilinda wenyewe na kuwaangamiza adui zao (8:1-17)

- Mordekai apandishwa cheo na kuwa mahali pa Hamani (8:1-2)
- Esta anamsihi mfalme abatilishe barua zilizotungwa na Hamani (8:3-6)
- Mfalme aidhinisha barua kutumwa katika ufalme wote kuwapa Wayahudi haki ya kujilinda wenyewe na kuwaangamiza adui zao (8:7-14)
- Jibu la watu kwa amri mpya ya mfalme (8:15-17)

X. Wayahudi wawaangamiza adui zao katika ufalme wote, wana wa Hamani wanyongwa, na sikukuu ya Purimu inaanziwa (9:1-32)

- Wayahudi wawaangamiza adui zao (9:1-10)
- Esta anamwomba mfalme amuru kwamba wana kumi wa Hamani wanyongwe na Wayahudi wa Shushani wapewe siku nyingine ya kuwaua adui zao; maombi hayo yamekubaliwa (9:11-15)
- Wayahudi hufanya siku za Adari 14-15 za karamu na furaha (9:16-19)
- Mordekai na Esta watuma barua katika ufalme wote kuanzisha 14-15 Adari kama sikukuu ya Purimu (9:20-32)

XI. Ukuu wa Mordekai (10:1-3)

- Nguvu ya mfalme (10:1)
- Ukuu wa Mordekai (10:2-3)

II. Maoni kuhusu Esta

A. *Karamu za Mfalme na Malkia, kukataa kwa Malkia Vashti, na mwikio kwa tangazo la mfalme (1:1-22)*

Sehemu hii ya ufunguzi wa kitabu inaweka mandhari, ambayo hatimaye inaongoza kwa Esta kuwa malkia mpya wa Milki ya Uajemi.

- Utangulizi, walioalikwa, na utajiri wa mfalme (1:1-4)

¹*Ikawa katika siku za Ahasuero, Ahasuero aliyetawala kutoka India mpaka Ethiopia juu ya majimbo 127, ²siku hizo mfalme Ahasuero alipokuwa akiketi katika kiti chake cha enzi katika ngome ya Shushani; ³katika mwaka wa tatu wa kutawala kwake akawafanyia karamu wakuu wake wote na watumishi wake, maofisa wa jeshi la Uajemi na Umedi, wakuu na wakuu wa majimbo yake wakiwa mbele yake. ⁴Naye akaonyesha utajiri wa utukufu wake wa kifalme na fahari ya enzi yake kuu kwa siku nyingi, siku 180.*

Kuchukulia Mfalme Ahasuero kuwa Artashasta ningemaanisha kwamba alikuwa mjukuu wa Koreshi Mkuu na mwana wa Dario wa Kwanza. Mnamo mwaka wa 538 KK, Koreshi alikuwa amewaruhusu Wayahudi kurudi Israeli kutoka uhamishoni Babeli na kujenga upya hekalu (**Ezra 1-11**). Dario aliidhinisha tena ujenzi wa hekalu baada ya kusimamishwa (**Ezra 4:8—6:12**). Nguvu ya mfalme ilikuwa kubwa sana, kama inavyoonyeshwa na ukubwa wa milki yake (**Esta 1:1**), kiasi cha utajiri wake (**Esta 1:4**), kuwakusanya mabikira vijana wazuri kutoka katika milki yote kwa ajili yake (**Esta 2:3-4**), amri yake ya kuwaangamiza Wayahudi (**Esta 3:12-13**), na amri yake kwamba Wayahudi wangeweza kujilinda wenyewe na kuwaangamiza adui zao (**Esta 8:8-10**). Shushani ilikuwa katika eneo ambalo sasa ni sehemu ya kusini ya Iran, takriban maili 150 (kilomita 240) kaskazini mwa ncha ya magharibi ya Ghuba ya Uajemi.

- Maelezo ya karamu (1:5-8)

⁵ *Siku hizo zilipotimia, mfalme akawafanyia karamu ya muda wa siku saba watu wote waliokuwapo kwenye ngome ya Shushani, kuanzia mkubwa mpaka mdogo, kwenye ua wa bustani ya jumba la mfalme.*

⁶ *Kulikuwa na chandarua za kitani safi nyeupe na za urujuani zilizoshikiliwa kwa kamba za kitani safi za rangi ya zambarau kwenye pete za fedha na nguzo za marumaru, na vitanda vya dhahabu na fedha juu ya sakafu ya mawe ya ua, marumaru, lulu na mawe ya thamani.* ⁷ *Vinywaji vilitolewa katika vyombo vya dhahabu vya aina mbalimbali, na divai ya kifalme ikawa nyingi kulingana na ukarimu wa mfalme.* ⁸

Kunywa kulifanywa kulingana na sheria, hakukuwa na kulazimishwa, kwa maana hivyo mfalme alikuwa ametoa amri kwa kila ofisa wa nyumba yake kwamba afanye kulingana na tamaa ya kila mtu.

Kuna swali la kama karamu inayozungumziwa katika **mstari wa 5** ni sawa na karamu inayorejelewa katika **mst. 3**. Neno “karamu” katika mistari hiyo miwili “ni neno lilelile la Kiebrania . . . lakini maneno tofauti ya Kigiriki yanatumiwa na Septuagint kutafsiri matumizi haya mawili. Neno la Kiyunani katika Esta 1:3 ni **doche** (karamu) na hapa katika Esta 1:5 ni **potos** ambalo linaashiria karamu ya kunywa au karamu, ambayo inalingana kikamilifu na maelezo katika Esta 1:8.” (“Esta 1-2” 2021: Sherehe kwa Siku Saba mtawalia) Ikiwa kulikuwa na sikukuu moja tu, basi **mst. 5-8** kiasi cha maelezo ya karamu iliyotajwa kwanza katika **mstari wa 3**. Ikiwa ndivyo, basi mfalme alionyesha utajiri wake kwa muda wa siku 180 na kisha akafanya karamu moja iliyochukua siku saba. Kwa upande mwingine, **mst. 3** unaonyesha kwamba karamu ya kwanza ilikuwa ya maofisa wa serikali na maofisa wa jeshi, ilhali **mst. 5** unaonyesha kwamba karamu ya pili ilikuwa ya watu wa Shushani, “*tangu aliye mkubwa zaidi mpaka aliye mdogo zaidi.*” Ikiwa kulikuwa na karamu mbili, ya kwanza inaweza kuwa ya kupanga mkakati wa kijeshi au kushughulikia maswala mengine ya kiserikali au ya kijeshi. Mwanahistoria wa karne ya kwanza Josephus alisema kwamba kulikuwa na karamu mbili, ya kwanza ndefu kwa maafisa wa serikali ya Uajemi na karamu ya pili ya wiki nzima kwa wawakilishi wa mataifa mengine waliokuwa Shushani (Josephus 1987: *Ant.* 11.186-87).

- Karamu ya malkia Vashti kwa wanawake (1:9)

⁹ *Malkia Vashti pia akawafanyia karamu wanawake katika jumba la mfalme Ahasuero.*

Sheria na desturi za Kiajemi hazikuhitaji wanaume na wanawake kusherehekea tofauti. Huenda ikawa kwamba Malkia Vashti na wanawake hao walihisi kutostareheshwa na idadi kubwa ya wanaume walevi. Hilo linapendekezwa na sababu iliyomfanya mfalme kumwita aje kwenye karamu yake (“*ili kuwaonyesha watu na wakuu uzuri wake,*” **mst. 10**) na kukataa kwake kufanya hivyo.

- Ombi la mfalme; kukataa kwa Malkia (1:10-12)

¹⁰ *Siku ya saba, moyo wa mfalme uliposhangilia kwa mvinyo, akawaamuru Mehumani, na Biztha, na Harbona, na Bigtha, na Abagtha, na Zethari, na Karkasi, matowashi saba waliohudumu mbele ya mfalme Ahasuero,* ¹¹ *kumleta malkia Vashti mbele ya mfalme na taji yake ya kifalme ili kuonyesha uzuri wake kwa watu na wakuu, kwa maana alikuwa mzuri.* ¹² *Lakini malkia Vashti akakataa kuja kwa amri ya mfalme iliyotolewa na matowashi. Ndipo mfalme akakasirika sana na hasira yake ikawaka ndani yake.*

Amri ya Mfalme Ahasuero kwamba Malkia Vashti ajitokeze ili kuonyesha uzuri wake inaonekana kuwa uamuzi wa haraka-haraka alipokuwa amelewa (“*furaha na divai,*” **mst. 10**). Kulingana na *Encyclopaedia Iranica*, amri yake pia ilikuwa kinyume na sheria, kwa sababu “haikuwa halali, kwa maumivu ya kifo, kwa mtu yeyote isipokuwa mfalme, jamaa wa karibu, na matowashi kuwaona wake wa kifalme na masuria” (“Courts and Courtiers” 2011: The Royal Household). Inaonekana alitaka kuonyesha uzuri wake kwa wageni wake kama vile alivyokuwa ameonyesha utajiri wake mwingine. Kwa hakika, “Vyanzo vingine vya Kiyahudi vilifasiri mpangilio huo kumaanisha kwamba alipaswa kuonekana uchi, isipokuwa taji lake” (Huey 1988: 800; ona pia Josephus 1987: *Ant.* 11.191nb).

Mvinyo ulikuwa sehemu ya utamaduni wa Kiajemi kwa maelfu ya miaka; “moja ya vitu vya awali vya kutengeneza mvinyo vinavyojulikana duniani vinatoka katika Uajemi wa Neolithic (kwa siku za sasa Hajji Firuz ni Iran) kuanzia karibu 5,000 KK” (“Persian Decision Making” 2022: Persian Wine) Cha kushangaza ni kwamba uamuzi wa mfalme ulikuwa wa kuzingatiwa kwa kiasi fulani na utamaduni wa Kiajemi. Mwanahistoria Mgiriki wa Kale Herodotus anaripoti kwamba ilikuwa desturi ya Waajemi “kuzungumzia mambo mazito zaidi wanapokuwa wamelewa; na yale wanayoidhinisha katika mashauri yao yanapendekezwa kwao siku inayofuata, wanapokuwa na kiasi, na mwenye nyumba ambamo wanakusudia; na ikiwa wangali na kiasi na kukubaliana nao, watalitenda; na la sivyo, wanaliacha. Na ikiwa wameshauriana katika jambo wakiwa wametulia, basi

huamua juu ya jambo hilo wakiwa wamelewa.” (Herodotus 1920: 1.133.3-.4) Hata hivyo, katika kisa hiki mfalme hakungoja hadi siku iliyofuata alipokuwa na akili timamu ili kutafakari upya jambo hilo.

Kukasirika kwa Artashasta kwa sababu ya kukataa kwa malkia kuja kujionyesha kulipatana na tabia yake. Alipovamia Ugiriki, aliamuru wanaume wake wajenge daraja kuvuka Hellespont. Dhoruba iliharibu daraja. Herodotus aripoti, “Artashasta aliposikia hayo, alikasirika sana na kuamuru Hellespont ipigwe mijeledi mia tatu, na pingu mbili zitupwe baharini. Nimesikia hata kuwa alituma watengenezaji chapa nao kwenda kutangaza Hellespont. Aliwaamuru huku wakiwachapa mijeledi kusema maneno ya ajabu na ya kujivuna, ‘Maji machungu, bwana wetu anawaadhibu hivi, kwa sababu mlimkosea ingawa hakuwatendeeni lolote. Mfalme Artashasta atapita juu yenu, mtake au msitake; kwa mujibu wa haki hakuna mtu anayekupa dhabihu, kwa maana wewe ni mtu wenye maji machafu.’ Aliamuru kwamba bahari ipokee adhabu hizi na kwamba waangalizi wa daraja la juu ya Hellespont wakatwe vichwa.” (Herodotus 1920: 7.35.1-.3)

- Ushauri kwa mfalme na uamuzi wa mfalme (1:13-20)

¹³ *Ndipo mfalme akawaambia wenye hekima waliozifahamu nyakati, kwa maana ilikuwa ni desturi ya mfalme kusema mbele ya wote waliojua sheria na haki.* ¹⁴ *nao walikuwa karibu naye: Karshena, na Shethari, na Admatha, na Tarshishi, na Meresi, na Marsena, na Memukani, wakuu saba wa Uajemi na Umedi, walioweza kufika mbele ya mfalme na kuketi mahali pa kwanza katika ufalme;* ¹⁵ *“Kulingana na sheria, ni nini cha kumfanyia Malkia Vashti, kwa sababu hakutii amri ya Mfalme Ahasuero aliyopewa na matowashi?”*

¹⁶ *Memukani akasema mbele ya mfalme na wakuu: “Malkia Vashti amemkosea mfalme tu bali pia wakuu wote na watu wote walio katika majimbo yote ya Mfalme Ahasuero.* ¹⁷ *Kwa maana mwenendo wa malkia utajulikana kwa wanawake wote ambao watawadharau waume zao kwa kusema, ‘Mfalme Ahasuero aliamuru malkia Vashti aletwe mbele yake, lakini hakuja.* ¹⁸ *Leo mabibi wa Uajemi na Umedi ambao wamesikia kuhusu mwenendo wa malkia watasema vivyo hivyo na wakuu wote wa mfalme, na kutakuwa na dharau nyingi na hasira.* ¹⁹ *Mfalme akiona vema, na atoe amri ya kifalme, na iandikwe katika sheria za Uajemi na Umedi, ili isiweze kufutwa, ili Vashti asije tena mbele ya mfalme Ahasuero, na mfalme ampe nafasi yake ya kifalme mtu mwingine anayestahili zaidi kuliko yeye.* ²⁰ *Amri ya mfalme atakayotoa itakaposikiwa katika ufalme wake wote, jinsi ulivyo mkuu, ndipo wanawake wote watawaheshimu waume zao, wakubwa kwa wadogo.”*

Katika **mst. 13**, marejeleo ya wanaume "*walioelewa nyakati*" yanapendekeza kwamba walikuwa wanajimu (ona Baldwin 1970: 415; Huey 1988: 801). Wale wakuu saba au washauri wa **mst. 14** pia wanarejelewa katika **Ezra 7:14**. Sheria za Uajemi na Umedi kutoweza kufutwa zinathibitishwa katika **Esta 8:8** na **Dan 6:8, 12, 15**.

Majadiliano kati ya mfalme na Memukani yanavutia kwa angalau sababu mbili. Kwanza, kama Lois Semenyee anavyosema, “Inaonekana kwamba mfalme hakujaribu kumuuliza Vashti kwa nini hakuja. Hii inaonyesha kiburi fulani, ambacho pia kinajulikani katika Afrika. Wanaume hawatakiwi tu kuuliza ushauri kutoka kwa marafiki zao au washauri lakini pia kutoka kwa wale walio karibu nao zaidi, wake zao. Huenda Vashti alikuwa na sababu nzuri ya kukataa kufika.” (Smenyee 2006: 560) Hadi sasa, Vashti alikuwa amejulikana kama Malkia Vashti (**Esta 1:9, 11-12, 15-17**). Kuanzia katika **mst. 19** na katika marejeo yote yanayofuata kwake (**Esta 2:1, 4, 17**), Vashti hatajwi tena kuwa “Malkia.” Hiyo inaashiria kuwa alishushwa cheo kutoka kuwa malkia. Hii inaweka jukwaa la shindano la urembo la sura ya 2, ambalo linasababisha Esta kuwa malkia mpya.

Pili, kukataa kwa Malkia Vashti kutii amri ya mfalme kulionekana na washauri wa Mfalme, si jambo la faragha au la kibinafsi bali ni jambo lililoingia moyoni mwa ndoa zote na uhusiano kati ya waume na wanawake wote. Memukani aliona kitendo cha Vashti kuwa cha kutishia utawala wa kiume katika ndoa. Amri na sheria iliyofuata iliwataka wanawake wote katika ufalme wote kuwaheshimu waume zao.

- Tangazo la mfalme (1:21-22)

²¹ *Neno hili likampendeza mfalme na wakuu, naye mfalme akafanya kama Memukani alivyopendekeza.*

²² *Kwa hiyo akapeleka barua katika majimbo yote ya mfalme, kila jimbo kulingana na mwandiko wake na kwa kila taifa kulingana na lugha yao, kwamba kila mtu awe bwana katika nyumba yake mwenyewe na anayesema katika lugha ya watu wake mwenyewe.*

Amri ya mfalme inayowataka wanawake wote kuwaheshimu waume zao inatoa msingi wa baadhi ya mabadiliko ya kejeli yanayopatikana katika kitabu hiki. Gabriel Hornung anaeleza, “Akigeza aibu na kukosa

usalama wake kuwa sera ya serikali isiyoweza kutengulika lakini pia isiyoweza kutekelezeka kabisa, Ahasuero anadai kwamba, maadamu malkia aliyeachishwa madaraka hakumtii, basi wanawake wote katika milki yake yote lazima sikuzote watii waume zao (Esta 1:16-22). Kwamba amri hii ya kipumbavu imegeuzwa kikamilifu katika sehemu zote za kitabu kinaonyesha kioo cha aibu kati ya ndani na nje: kama vile Zereshi [mke wa Hamani] anavyomwamuru Hamani kusimika mti (Esta 5:14), na Esta anaamuru watawala wa watu wake. ukombozi kwa mfalme mwenyewe (Esta 8:5-8).” (Hornung 2020: 575)

Mtazamo wa Kiajemi wa utawala wa kiume unaonyeshwa na neno la Kiebrania la "mume" katika **mst. 17, 20**. Neno hilo ni *ba'al*, “ambalo linamaanisha ‘bwana’ au ‘mmiliki.’ Pia ni jina la mungu wa Wakanaani, Baali.” (Huey 1988:803) Wazo hili la kutawala kwa mume linaimarishwa na amri ya mfalme katika **mst. 22**, ambapo anarejelea mume kama “bwana” katika nyumba yake mwenyewe.

Hii ni tofauti sana na mtazamo wa kibiblia wa uhusiano kati ya waume na wake. Mungu aliagiza ndoa alipowaumba Adamu na Hawa, na kusema kwamba wawili hao watakuwa “*mwili mmoja*” (**Mwa 2:24; Mat 19:5**). Mungu alimuumba Hawa kutokana na ubavu ya Adamu mwenyewe, mwili wake mwenyewe, ubavu wake, kitu tofauti na wanyama. Hilo linamaanisha: (A) Hatatambulishwa na ulimwengu wa wanyama; (B) Yeye si mnyama wa kubebea mizigo, licha ya tamaduni nyingi zinazowatendea wanawake hivyo; na (C) Hatakiwi kupigwa, kimwili au kwa maneno. Badala yake, “*waume wanapaswa kuwapenda wake zao kama miili yao wenyewe. Anayependa mke wake mwenyewe anajipenda mwenyewe; maana hakuna mtu anayeuchukia mwili wake po pote; bali huulisha na kuutunza, kama Kristo naye anavyolitendea kanisa.*” (**Efe 5:28-29**) Kama vile mtu fulani alivyosema kwa hekima, “Mwanamke hakufanywa kutoka katika kichwa cha mwanamume, ili amtawale, au kutoka kwa miguu yake, ili akanyagwe naye, bali kutoka ubavuni mwake, ili kumkamilisha kuwa sawa, mpenzi, lakini kwa jukumu tofauti.”

Wanaume na wanawake *kwa usawa* hubeba “mfano wa Mungu.” **Mwa 1:26** inasema, “*Na tumfanye mtu kwa mfano wetu, kwa sura yetu.*” Maana ya msingi ya “mtu” (*adam*) ni “binadamu, watu,” inayojumuisha wanaume na wanawake. Hilo linaonyeshwa wazi katika kifungu kinachofuata, kinachosema, “*na waache watawale . . .*” **Mwa 1:27** inaweka wazi kwamba wanaume na wanawake wote wamejumuishwa kwa usawa, kwani inasema, “*Mungu akaumba mtu [adam] kwa mfano wake, kwa mfano wa Mungu alimwumba; mwanamume na mwanamke aliwaumba.*” Zaidi ya hayo, katika **Mwa 1:28** Mungu akawabariki “wao” (mwanamume na mwanamke) kwa usawa na kusema nao. Katika **Mwa 1:29**, Mungu anaposema “*Nimewapa kila mche utoao mbegu,*” “wewe” ni wingi, sio umoja. Hivyo, kama Hoekema aelezavyo, “*Mwanamume na mwanamke pamoja ni mfano wa Mungu . . .* Mwanadamu kuumbwa mwanamume na mwanamke ni kipengele muhimu cha sura ya Mungu . . . Kuwepo kwa mwanamume kama mwanamume na mwanamke kunamaanisha kuwa mwanamume kama kiumbe wa kiume ameumbwa kwa ajili ya kushirikiana na kiumbe mwingine ambaye kimsingi anafanana naye lakini kwa namna ya ajabu tofauti naye. Ina maana kwamba mwanamke ni utimilifu wa ubinadamu wa mwanamume mwenyewe, na kwamba mwanamume yuko peke yake katika uhusiano wake na mwanamke.” (Hoekema 1986: 97, *emph. in orig.*)

Ingawa **Efe 5:23** inasema kwamba “*mume ndiye kichwa cha mke,*” maoni ya Biblia kuhusu uhusiano kati ya waume na wake ni tofauti sana na maoni ya Waajemi. Ingawa tafsiri nyingi za **Efe 5:22** husema jambo kama “*Enyi wake, watiini waume zenu wenyewe, kama kumtii Bwana,*” maneno “*mwenye kujitiisha*” kwa kweli hayamo katika Kigiriki cha **5:22**; yanapatikana tu katika **Efe 5:21**, ambayo inarejelea utii *wa pande zote* kuwa mojawapo ya ishara kwamba watu wamejazwa na Roho Mtakatifu. Hakuna popote katika **Waefeso 5**, au kwingineko, ambapo Biblia inawaambia waume “wafanye” au “kuwalazimisha” wake zao “kutii” au “kutii” kwao, au hata “kuhakikisha” kwamba wananyenyekea. Utiifu wa mke ni chaguo analofanya, na hatimaye ni suala kati yake na Mungu. Maagizo ya Paulo kwa wake kuwatii waume zao ni maagizo *kwa wake, si kwa waume*. Kwa upande mwingine, **Efe 5:25** inawaagiza waume “*wapendeni wake zenu, kama Kristo naye alivyolipenda Kanisa, akajitoa kwa ajili yake.*” Upendo wa Kristo kwa mke wake, kanisa (ona **Ufu 21:2, 9-10**), ni wa kipekee na wa dhabihu. Ni tofauti na upendo wake kwa mtu yeyote au kitu kingine chochote. Aliondoka mbinguni, akaacha vyote alivyokuwa navyo, na kutoa kila kitu, kutia ndani uhai wake, kwa ajili ya bibi-arusi wake. Kwa kifupi, aliweka maslahi yake na ustawi juu yake mwenyewe. Matendo ya Kristo kwetu na uhusiano wake nasi—na amri za kibiblia kwa waume kuwatendea wake zao jinsi Kristo anavyolitendea kanisa—ni kinyume kabisa cha mtazamo wa Waajemi wa utawala wa mume juu ya mke wake.⁶

MASWALI YA MAJADILIANO

1. Utajiri na uwezo wa Mfalme Ahasuero unaelezwa vipi katika **mst. 1-8** na kile anachofanya nao kinahusiana

⁶ Kwa mjadala wa kina wa ndoa ya kibiblia, ona Menn 2016.

na injili na tunapaswa kufanya nini kwa kiwango ambacho Mungu ametubariki kifedha na kwa njia zingine katika ulimwengu huu?

2. Katika Kristo, “*hakuna mwanamume wala mwanamke; kwa maana ninyi nyote mmekuwa mmoja katika Kristo Yesu*” (Gal 3:28). Walakini, kuna tofauti kubwa kati ya wanaume na wanawake. Ni kwa kiwango gani na kwa njia zipi unafikiri wanaume na wanawake katika kanisa wanapaswa kuwa na huduma zao tofauti (kwa mfano, karamu tofauti ya Vashti kwa wanawake) dhidi ya kuwa na huduma ya pamoja, na kwa nini?

3. Jadili mawasiliano—au ukosefu wa mawasiliano—kati ya mfalme na Vashti.

- Ukosefu wa mawasiliano husababisha matatizo gani katika ndoa zetu, na ni njia gani mahususi ambazo tunaweza kuboresha mawasiliano kati ya waume na wake?

4. Jadili Kiajemi dhidi ya mtazamo wa kibiblia wa uhusiano kati ya waume na wake.

- Je, ni kwa kiwango gani utamaduni wetu unatuongoza kuwa na mtazamo wa Kiajemi zaidi, badala ya wa kibiblia, wa mahusiano ya ndoa?
- Ni njia zipi mahususi ambazo waume wanaweza “*kuwapenda wake zenu, kama Kristo naye alivyolipenda Kanisa, akajitoa kwa ajili yake*”?

B. Esta anakuwa malkia mpya (2:1-20)

Sehemu hii, kama sura ya kwanza, inatayarisha jukwaa kwa kutujulisha wahusika wawili wakuu katika mchezo huu, Mordekai na Esta. Pia inaelezea utaratibu wa jinsi Esta alivyokuwa Malkia mpya wa Uajemi na ukweli muhimu kwamba hakufichua kwamba alikuwa Myahudi.

- Mfalme akubali kufanya shindano la urembo la taifa zima kuchukua mahali pa Vashti kama malki (2:1-4)

¹ *Baada ya mambo hayo, hasira ya mfalme Ahasuero ilipotulia, akamkumbuka Vashti na yale aliyoyafanya na yale ambayo yameamuliwa juu yake.* ² *Ndipo watumishi wa mfalme waliomtumikia wakasema, Mfalme na atafutiwe mabikira vijana wazuri;* ³ *Mfalme na aweke wasimamizi katika majimbo yote ya ufalme wake, ili wakusanye kila mwanamwali kijana mzuri, katika ngome ya Shushani, katika nyumba ya wanawake, chini ya ulinzi wa Hegai, towashi wa mfalme, mwenye kuwasimamia wanawake; na wapewe vipodozi vyao.* ⁴ *Kisha msichana atakayempendeza mfalme na awe malkia badala ya Vashti.” Jambo hilo likampendeza mfalme, naye akafanya vivyo hivyo.*

“*Baada ya mambo haya*” (mst. 1) inadokeza kupita kwa wakati fulani. Hilo lathibitishwa na uhakika wa kwamba karamu ya mfalme ilikuwa imetukia katika mwaka wa tatu wa kutawala kwake (1:3), lakini Esta akawa malkia mpya katika mwaka wa saba wa utawala wa mfalme (2:16). Sababu moja ya kucheleweshwa ni kwamba Vita vya pili vya Ugiriki na Uajemi, ambapo Artashasta aliongoza uvamizi wa Waajemi huko Ugiriki, ilifanyika kutoka 480-478 KK. Baada ya ushindi wao wa awali dhidi ya Wagiriki kwenye vita vya Thermopylae, Waajemi walishindwa na kujiondoa kutoka Ulaya.

Kama vile amri ya mfalme kwa Vashti inavyoonekana kuwa kinyume na sheria ya Uajemi, ndivyo utaratibu huu wa kupata malkia mpya ulivyokuwa. Sababu ni kwamba, ingawa mfalme alikuwa na wake kadhaa na masuria wengi, “angeweza kuoja wanawake kutoka katika familia sita mashuhuri za Uajemi pekee.” (“Courts and Courtiers” 2011: The Royal Household) Wasichana ambao wangukuja kuwa sehemu ya nyumba ya mfalme hawakuwa watu wa kujitolea. Badala yake, kimsingi, walitekwa nyara. Inaonekana kwamba hawakuwa na haki ya kurudi nyumbani kwao ikiwa hawakumpendeza mfalme.

- Mordekai na Esta wanatambulishwa kwetu (2:5-7)

⁵ *Basi palikuwa na Myahudi katika ngome huko Shushani, jina lake Mordekai, mwana wa Yairi, mwana wa Shimei, mwana wa Kishi, Mbenyamini;* ⁶ *ambaye alikuwa amechukuliwa uhamishoni kutoka Yerusalemu pamoja na wafungwa waliokuwa wamepelekwa uhamishoni pamoja na Yekonia mfalme wa Yuda, ambaye Nebukadneza mfalme wa Babiloni alikuwa amempeleka uhamishoni.* ⁷ *Yeye ndiye aliyemlea Hadasa, yaani, Esta, binti wa mjomba wake, kwa maana hakuwa na baba wala mama. Basi yule msichana alikuwa mzuri wa umbo na sura nzuri, na walipokufa baba yake na mama yake, Mordekai*

akamtwa kuwa binti yake mwenyewe.

Akiwa Mbenyamini, Mordekai alikuwa wa kabila moja na mfalme wa kwanza wa Israeli, Mfalme Sauli. Jina lake ni umbo la Kiebrania la mungu wa Babiloni Marduk. Zoezi hili la kutoa majina ya Kibabeli na Kiebrania kwa mtu yule yule lilitokea wakati wa uhamisho wa Israeli huko Babeli (ona Huey 1988: 805; ona pia **Dan 1:6-7**). Huenda alikuwa afisa mdogo katika serikali ya Uajemi; “kuketi kwake *mlangoni pa mfalme*” (**2:19, 21**) kunadokeza jambo hili. Huenda pia alikuwa towashi, kwa sababu hakuna mke au familia inayotajwa katika **mst. 7**, na huenda alikuwa na njia ya kufikia makao ya wanawake (**mst. 11**).

Kwa kuwa Esta alikuwa binti ya mjomba wa Mordekai, Mordekai na Esta walikuwa binamu wa kwanza. ⁷Hadasa lilikuwa jina la Kiebrania la Esta na linamaanisha “mhadasi.” Myrtle ni kichaka cha kijani kibichi kila wakati ambacho kina harufu nzuri ya kupendeza majani na maua meupe ikifuatiwa na matunda ya mviringo ya zambarau-nyeusi. “Katika Ulaya kote na Mashariki ya Kati, ngano inayohusishwa na mihadasi inapendekeza ishara ya pamoja ya mahaba, kujitolea, urembo na upendo. Kwa Waajemi, Wayahudi na Waarabu, mihadasi ilikuwa ishara ya paradiso. Katika muktadha wa kiroho, ua la mihadasi linaweza pia kuashiria utakaso na kuzaliwa upya, ilhali katika lugha ya maua, rangi nyeupe au tamu ya maua yake huwakilisha usafi, tumaini na kutokuwa na hatia.” (Lawless 2022: np) Jina Esta “labda linatokana na neno la Kiajemi la nyota, ingawa wengine wanaliunganisha na mungu wa kike wa Babeli Ishtar” (Baldwin 1970: 416).

- Esta apata kibali katika jumba la mfalme (2:8-11)

⁸*Basi ikawa, amri na tangazo la mfalme liliposikiwa, na wasichana wengi wakakusanywa katika ngome ya Shushani chini ya ulinzi wa Hegai, ndipo Esta akapelekwa katika jumba la mfalme chini ya ulinzi wa Hegai, aliyekuwa msimamizi wa wanawake.* ⁹*Sasa msichana huyo alimpendeza na kupata kibali kwake. Kwa hiyo akampa upesi vipodozi na chakula chake, akampa vijakazi saba wazuri kutoka katika jumba la mfalme na kumhamishia yeye na wajakazi wake mahali pazuri zaidi katika nyumba ya wanawake.* ¹⁰*Esta hakuwajulisha watu wake wala jamaa yake, kwa maana Mordekai alikuwa amemwagiza asiwajulishie.* ¹¹*Kila siku Mordekai alikuwa akienda huko na huko mbele ya ua wa nyumba ya wanawake ili kujua hali yake Esta na jinsi anavyoendelea.*

Josephus anaripoti kwamba wasichana 400 waliletwa Shushani chini ya uangalizi wa Hegai kama sehemu ya mashindano ya urembo (Josephus 1987: *Ant.* 11.200). Mbali na kuwa mrembo, Esta pia alikuwa na utu wa kushinda. Alimpendeza towashi aliyesimamia wanawake, ambaye alimpa upendeleo wa pekee. Tofauti na Danieli, hakupinga chakula alichopewa (ona **Dan 1:8-16**). Kwa kweli, kwa kila njia (jina lake linabadilika, kula chakula alichopewa, kutumia faida nyingine ambazo Hegai alimpa, bila kufunua kwamba alikuwa Myahudi, na hatimaye kuolewa na Mfalme Artashasta wa Mataifa, Esta inaonekana alitumia uzuri wake bila kupinga na kukubali maelekezo aliyopewa).

Kuhusiana na Esta kutofichua kwamba yeye ni Myahudi, FB Huey asema, “Hangekuwa na nafasi ndogo ya kuchaguliwa kuwa malkia kama asingekuwa Mwajemi, lakini kwa nini Mordekai alimtaka aolewe na mtu wa Mataifa? Ndoa kama hiyo ilikuwa ukiukaji wa sheria za Kiyahudi. Pia hapakuwa na tisho la Hamani au chuki iliyojulikana kwa Wayahudi wakati huo ili kuthibitisha usiri wake.” (Huey 1988:806) Kwa upande mwingine, **Esta 4:14** inadokeza kwamba majaliwa ya Mungu yalikuwa yakifanya kazi katika hili na, kwa hakika, katika matukio mengine yote ya kitabu. Kwa kweli, hiyo ni mojawapo ya mada kuu za kitabu: Mungu yuko kazini kila wakati; analeta utekelezaji wa mpango wake kwa njia zinazoonekana kuwa za "asili" hata wakati haonekani kuwapo. "Nafasi" kwa kweli sio bahati mbaya. Mfalme alilewa kwenye karamu yake. Kama hangelewa, pengine hangemtaka Vashti aje na kujionyesha mbele ya kundi la walevi. Vashti alikuwa na tabia ya kukataa kufanya hivyo. Lakini kwa sababu alikataa ombi la mfalme, iliamuliwa kwamba angeondolewa kama malkia na kuchaguliwa malkia mpya. Hatimaye, aliyechaguliwa alikuwa Esta, Myahudi. Jambo hilo lilikuwa muhimu kwa Wayahudi kuokolewa wakati Hamani alipopanga njama ya kuwaua wote. Katika matukio hayo yote, hatuwezi kuona mkono wa Mungu ukifanya kazi, na mengi ya matukio hayo yanaweza kuonekana kuwa kinyume na mapenzi ya Mungu, sawa na vile ndugu za Yusufu kumuua Yosefu utumwani ilikuwa dhambi; lakini Mungu alikuwepo katika hilo na akalitumia kuokoa umati wa watu kutokana na njaa (**Mwa 45:5-7; 50:20**).⁸

⁷ Josephus anamwita Mordekai mjomba wa Esta (Josephus 1987: *Ant.* 11.198, 207).

⁸ Kuna mambo mengi yanayofanana kati ya Yusufu na Esta: “Yosefu apata kibali machoni pa watu wengine kama anavyopata Esta. Yusufu anapendwa na baba, Yakobo (Mwa 37:3), kama Esta anavyopendwa na Mordekai. Na, kama Esta, Yusufu ni mrembo wa kimwili, wa 'umbo la kupendeza na sura ya kupendeza' (39:6 [tafsiri yangu]; taz. Esth 2:7), na anavutia ngono uangalifu (Mwa 39:7–12). Zaidi ya uhakika, inasemwa mara kwa mara kwamba Yusufu “anapata kibali [מִצָּרַח]” machoni pa wakubwa wake (39:4) au kwamba 'amepewa kibali [בְּתוֹךְ הַקְּבוֹרִים]’ na wakubwa (39:21), hatimaye kupata

• Utaratibu wa wasichana pamoja na mfalme (2:12-14)

¹² *Sasa ilipofika zamu ya kila msichana kuingia kwa Mfalme Ahasuero, baada ya mwisho wa miezi kumi na miwili yake chini ya sheria za wanawake, kwa maana siku za kujipamba kwao zilitimia hivi: miezi sita na mafuta ya manemane na miezi sita ya viungo na vipodozi kwa wanawake,* ¹³ *yule msichana alikuwa akiingia kwa mfalme kwa njia hii; kila alichotaka alipewa kuchukua kutoka katika nyumba ya wanawake hadi ikulu ya mfalme.* ¹⁴ *Wakati wa jioni alikuwa akiingia na asubuhi alirudi kwenye nyumba ya pili ya wanawake, chini ya ulinzi wa Shaashgazi, towashi wa mfalme aliyekuwa msimamizi wa masuria. Hangeingia tena kwa mfalme isipokuwa mfalme apendezwe naye, naye aitwe kwa jina.*

Mistari hii kwa undani mchakato wa kuwatayarisha wasichana kwa wakati wao na mfalme. Katika **mst. 13**, Lois Semenyé anasema kwamba kila msichana angeweza “kuchukua chochote alichotaka ili kuongeza urembo wake” (Semenyé 2006: 561). Josephus anasema kwamba msichana mpya alitumwa kuwa na mfalme katika kitanda chake “kila siku” (Josephus 1987: *Ant.* 11.201). Ingawa NASB inatafsiri **mst. 14** kuwa inasema kwamba asubuhi msichana angerudi “kwenye nyumba ya wanawake ya pili,” Interlinear Bible na Young’s Literal Translation hutafsiri kuwa “kwenye nyumba ya pili ya wanawake.” Wale waliokataliwa na mfalme na kutoitwa naye tena, kimsingi waliishi maisha yao yote kama wajane (ona **2 Sam 20:3**).

• Esta anakuwa malkia mpya (2:15-18)

¹⁵ *Ikafika zamu ya Esta, binti Abihaili, mjomba wake Mordekai, aliyemtwa kuwa binti yake, ili kuingia kwa mfalme, hakuomba neno ila kile Hegai, towashi wa mfalme, aliyekuwa msimamizi wa nyumba ya wanawake, alichomshauri. Naye Esta akapata kibali machoni pa wote waliomwona.* ¹⁶ *Basi Esta akapelekwa kwa Mfalme Ahasuero katika jumba lake la kifalme katika mwezi wa kumi, ambao ni mwezi wa Tebethi, katika mwaka wa saba wa kutawala kwake.* ¹⁷ *Mfalme akampenda Esta kuliko wanawake wote, naye akapata kibali na fadhili kwake kuliko mabikira wote, hivi kwamba akatia taji ya kifalme juu ya kichwa chake na kumfanya kuwa malkia badala ya Vashti.* ¹⁸ *Ndipo mfalme akawafanyia karamu kubwa, karamu ya Esta, wakuu wake wote na watumishi wake; pia alifanya likizo kwa majimbo na kutoa zawadi kulingana na ukarimu wa mfalme.*

Kumbuka kwamba Esta alikithi mahitaji yote ya mashindano ya urembo: alianza kama msichana mrembo na alipitia mchakato wa urembo na lishe kwa mwaka mzima bila malalamiko. Alifuatana na chochote alichosema Hegai. Aliweza kutumia yote hayo kwa manufaa yake ya mwisho. Kwa upande mwingine, unyenyekevu wa Esta kwa kutoomba chochote isipokuwa kile ambacho Hegai alishauri ni tofauti na wasichana wengine ambao walipewa chochote walichotaka (**mst. 13**). Kwa hiyo, ingawa alikuwa mrembo wa kimwili, kimsingi ilikuwa ni kwa sababu ya tabia yake kwamba “*Esta alipata kibali machoni pa wote waliomwona*” (**mst. 15**). Kwa kweli, usemi wa kawaida wa Kiebrania unaomaanisha “*kupata kibali machoni pa*” uko katika hali ya kawaida. Katika Esta, hata hivyo, msimulizi mara kwa mara anatumia muundo usio na furaha na wa vitendo zaidi (“*alisimama kwa neema*,” **2:9, 15, 17; 5:2**). Paul Cho anaonyesha, “Ujenzi amilifu, unaonekana tu katika Esta na ambao tabia yake isiyo ya kawaida huvutia umakini, unapendekeza kwamba Esta hapati kibali kizembe bali anashinda kwa bidii, yeye mwenyewe anavutia na kuinuliwa kutoka kwa wengine. Hiyo ni, maneno $\eta \text{ נש } \eta$ adokeza kwamba Esta, kwa njia fulani isiyoeleweka, hujifunza kujishughulisha ili kupata kibali kutoka kwa wengine na hapokei kiholela kwa sababu ya uzuri wake wa nje pekee.” (Cho 2021: 668) Alijua jinsi ya kutumia kile alichokuwa nacho, yaani, kile alichopewa na Mungu (uzuri wake; utu wake), ingawa baadhi ya alichokuwa nacho kilitokana na teknolojia ya binadamu (vipodozi na chakula). Hilo ni somo kwetu sote.

Jambo moja ambalo hili linapaswa kutufanya tutafakari ni kwamba, sawa na jamii ya Waajemi katika siku za Esta, tamaduni na jamii zetu leo kwa kiasi kikubwa zinathamini mambo ya nje: mali, mamlaka, utajiri (yaani, mfalme) na uzuri wa kimwili na uboreshaji (Esta). Kwa kiwango kimoja au kingine, kila mtu anavutiwa na kuathiriwa na maadili haya ya kitamaduni (ona **1 Sam 16:7**). Hii inazua suala la jinsi tunavyohusiana na

kibali na tumaini la Farao (41:37–43), kama vile Esta anavyopata kibali cha Hegai na kibali na kujitoka kwa Ahasuero.” (Cho 2021: 670) Gabriel Hornung anaongeza, “Kutoka kwa malkia wa urembo bila ujasiri unaohitajika wa kutetea watu wake, yeye, kama Yusufu aliyemtangulia, lazima akue na kuwa kiongozi anayeweza kupata ushindi wa vita ngumu” (Hornung 2020: 579n .29) Muundo wa jumla wa mabadiliko katika hadithi hizi mbili unafanana sana. Hornung anaeleza, “Kuunganishwa tena na Yusufu na wana wawili aliokuwa na wasiwasi juu ya kupoteza (Mwa 42:36, 38; 45:28; 46:29-30), matarajio ya Yakobo ya kufiwa yalipunguzwa kabisa na kuunganishwa kwa familia huko Misri ambako pia anaokoa ukoo wote wa Israeli kutokana na njaa (Mwa 47:3-6, 12). Na kumshawishi mfalme ili kumwondolea Hamani na tisho lake lenye ukatili (Esta 7:3-10), hofu kuu ya Esta ya kifo yapinduliwa kabisa na kuinuliwa kwa Mordekai na ushindi mkubwa sana wa Kiyahudi unaofuata (Esta 8:2; 9:1) 17.” (Hornung 2020: 581)

utamaduni wetu na maadili yake. Je, ni kwa kiwango gani tunaweza "kwenda pamoja ili kupatana" na utamaduni? Je, tunajiondoa kwa kiasi gani kutoka kwenye utamaduni huo au kufanya juhudi gani za kupinga utamaduni huo? Tusipofikiri juu ya mambo haya, tunaweza kuwa watumwa wa utamaduni na maadili yake bila hata kutambua.

Kama maelezo ya mwisho, sikukuu na zawadi za mfalme kwa heshima ya Esta huonyesha kivuli cha namna ya kusherehekea sikukuu ya Purimu (9:22).

- Esta haonyeshi kwamba yeye ni Myahudi (2:19-20)

¹⁹ *Wakati mabikira walipokusanyika mara ya pili, Mordekai alikuwa ameketi kwenye lango la mfalme. ²⁰ Esta alikuwa bado hajawajulisha jamaa yake wala watu wake, kama Mordekai alivyomwamuru; kwa maana Esta alifanya kama Mordekai alivyomwambia, kama alivyofanya alipokuwa chini ya uangalizi wake.*

Mkusanyiko wa mabikira mara ya pili haukuwa wazi. Semenye na Baldwin wanafikiri hii inarejelea kuendelea kwa mfalme kufanya mapenzi na wengine licha ya kuwa alikuwa amemwoa Esther (Semenye 2006: 562; Baldwin 1970: 416). Kuketi kwa Mordekai kwenye lango la mfalme kunaonyesha kwamba alikuwa mtu wa maana. Inawezekana kwamba aliwekwa rasmi na Esta au kwa ombi lake. Hii ni mara ya pili tunafahamishwa kwamba, kwa amri ya Mordekai, Esta hakumfunulia mtu yeyote kwamba yeye ni Myahudi (ona pia **mst. 10**). Ingawa hatujui sababu maalum ya usiri huu, inaunda sehemu muhimu ya mpango wa hadithi.

MASWALI YA MAJADILIANO

1. Vita vya Ugiriki na Uajemi vilikuwa na matokeo muhimu ya kijiografia; hata hivyo, hata haijatajwa kwenye Biblia. Je, hilo linatambua nini kuhusu mambo ambayo ni muhimu sana kwetu ikilinganishwa na yale ambayo ni muhimu kwa Mungu? Na hilo linapaswa kutuathiri jinsi gani?
2. Sawa na jamii ya Waajemi katika siku za Esta, tamaduni na jamii zetu leo kwa kiasi kikubwa zinathamini vitu vya nje: mali, mamlaka, utajiri (yaani, mfalme) na uzuri wa kimwili na uboreshaji (Esta). Kwa kiwango kimoja au kingine, kila mtu anavutiwa na kuathiriwa na maadili haya ya kitamaduni. Hii inazua suala la jinsi tunavyohusiana na utamaduni wetu na maadili yake. Je, ni kwa kiwango gani sisi au tunapaswa kuafikiana na utamaduni, yaani, "kwenda pamoja ili kupatana"? Je, ni kwa kiasi gani tujiondoe au kupinga utamaduni huo au tufanye mapingamizi ya aina gani dhidi ya utamaduni huo?
3. Tathmini tabia na mwenendo wa Esta (kwa mfano, kutojidhihirisha kuwa yeye ni Myahudi, kuchukua jina jipya, kushiriki katika mashindano ya urembo, kula chakula cha Kiajemi alichopewa, kufuatana na chochote alichosema Hegai, kulala na mtu wa mataifa kabla ya ndoa, na kisha kuoana na asiyeamini) ikilinganishwa na tabia na mwenendo wa Danieli, Shadraka, Meshaki, na Abednego (ingawa walitumikia katika mahakama ya Babiloni, walionyesha wazi kwamba walikuwa Wayahudi kwa kutii sheria za vyakula za Musa na kutokula vyakula vya Babeli. , walikataa kuinamia sanamu ya dhahabu, wakaendelea kusali kwa Mungu kinyume na agizo la mfalme). Tunaweza kujifunza nini kutokana na hili?
4. Unafikiri nini kuhusu Esta kutofunua ukweli kwamba alikuwa Myahudi?
5. Jadili jinsi Mungu anavyofanya kazi "nyuma ya pazia" kwa kutumia njia zinazoonekana kuwa za "asili", matukio, na "nafasi" ili kutekeleza mapenzi na mpango wake. Unapofikiria maisha yako mwenyewe, unaona matukio kama hayo?

C. Mordekai anaokoa maisha ya mfalme kutokana na njama ya maafisa wake wawili (2:21-23)

- ²¹ *Siku hizo Mordekai alipokuwa ameketi kwenye lango la mfalme, Bigthani na Tereshi, maafisa wawili wa mfalme kutoka kwa walinzi wa mlango, walikasirika na kutaka kumwua Mfalme Ahasuero. ²² Lakini njama hiyo ikajulikana kwa Mordekai, naye akamwambia Malkia Esta, naye Esta akamwambia mfalme kwa jina la Mordekai. ²³ Basi njama hiyo ilipochunguzwa na kuonekana kuwa hivyo, wote wawili walitundikwa kwenye mti; nayo iliandikwa katika Kitabu cha Mambo ya Nyakati mbele ya mfalme.*

Biblia haisemi kwa nini Bigthani na Tereshi walimkasirika mfalme. Katika **mst. 21**, Septuagint

inasema kwamba sababu ilikuwa ni kwa sababu Mordekai alikuwa amepandishwa cheo. Njama dhidi ya wafalme wa Uajemi hazikuwa za kawaida. Artashasta, kwa hakika, aliua na mmoja wa maofisa wake mwaka wa 465 KK. Ingawa Mordekai aliokoa uhai wa mfalme kwa kufichua njama hiyo ilirekodiwa katika rekodi rasmi, mfalme hakumthawabisha wakati huo. Hii ni sawa na kile kilichotokea kwa Yusufu, ambaye tafsiri ya ndoto ya mkuu wa wanyeshaji ilisahauliwa na mnyeshaji baada ya kutolewa gerezani (**Mwa 40:23**). Tena, hata hivyo, hii inathibitisha kuwa muhimu kwa njama ya hadithi na inaonyesha hekima ya Mungu katika utendaji. Ingawa wakati wa Mungu unaweza usiwe wakati wetu, yeye yuko kazini kila wakati katika kutekeleza mpango wake.

MASWALI YA MAJADILIANO

1. Jadili usimamizi wa Mungu, kazi yake “nyuma ya pazia,” na wakati wake. Ukitazama nyuma maisha yako mwenyewe, unaonaje mambo haya yakitenda kazi?

D. Njama ya Hamani dhidi ya Wayahudi (3:1-15)

Katika sura hii tunaona jinsi na kwa nini njama kuu ya kuwaangamiza Wayahudi wote inaundwa. Sehemu iliyosalia ya kitabu inaelezea jibu la njama hii.

- Hamani anapandishwa cheo, lakini Mordekai anakataa kumsujudia, jambo ambalo linamjaza Hamani hasira (3:1-6)

¹ *Baada ya mambo hayo mfalme Ahasuero akampandisha cheo Hamani, mwana wa Hamedatha, Mwangagi, akampandisha cheo na kuweka mamlaka yake juu ya wakuu wote waliokuwa pamoja naye.* ² *Watumishi wote wa mfalme waliokuwa kwenye lango la mfalme waliinama na kumsujudia Hamani; kwa maana ndivyo mfalme alivyoamuru juu yake. Lakini Mordekai hakuinama wala hakusujudia.* ³ *Ndipo watumishi wa mfalme waliokuwa kwenye lango la mfalme wakamwambia Mordekai, “Kwa nini unakiuka agizo la mfalme?”* ⁴ *Ikawa, walipokuwa wakisema naye kila siku, asiwasikilize, wakamwambia Hamani, waone kama neno lake Mordekai litasimama; kwa maana alikuwa amewaambia kwamba yeye ni Myahudi.*

⁵ *Hamani alipoona kwamba Mordekai hakuinama wala kumsujudia, Hamani alijawa na ghadhabu.* ⁶ *Lakini alichukia hata kumweka mikono Mordekai peke yake, kwa maana walikuwa wamemwambia watu wa Mordekai ni nani; kwa hiyo Hamani akataka kuwaangamiza Wayahudi wote, watu wa Mordekai, waliokuwa katika ufalme wote wa Ahasuero.*

“Baada ya matukio haya” inaonyesha kupita kwa wakati. Hamani alipandishwa cheo wakati fulani kati ya mwaka wa saba wa utawala wa Artashasta (**2:16**) na mwaka wa kumi na mbili wa utawala wake (**3:7**). Hamani anaelezwa kuwa Mwangagi. Wafafanuzi wengi huhitimisha kwamba Hamani alikuwa mzao wa mfalme Mwamaleki Agagi, adui wa Israeli wakati wa utawala wa Mfalme Sauli (**1 Sam 15:7-33**). Ikiwa ndivyo, mwandishi anaweza kuwa anaonyesha kwamba chuki ya kale kati ya Waamaleki na Wayahudi ilikuwa imerithiwa na Hamani. Josephus anasema kwamba Hamani alikuwa Mwamaleki na kwa kawaida alikuwa adui wa Wayahudi kwa sababu Waamaleki walikuwa wameangamizwa na Israeli (Josephus 1987: *Ant.* 11.211).

Ukweli kwamba mfalme alilazimika kuwaamuru watumishi wake wamsujudia Hamani (**mst. 2**) unaonyesha kwamba hawakutaka wao wenyewe kumheshimu. Sababu iliyomfanya Mordekai kukataa kumwinamia Hamani haiko wazi kabisa. Mordekai alikuwa amewaambia watumishi wa mfalme kwamba kukataa kwake kumwinamia na kumsujudia Hamani kulihusiana na ukweli kwamba alikuwa Myahudi (**mst. 4**). Hata hivyo, kitendo cha kuinama au kusujudia kwa mkuu, peke yake, hakikuwa kinyume na sheria yoyote ya Agano la Kale. Kuna mifano kadhaa ya watu wa Mungu wakisujudia mbele ya wafalme au watu wengine (ona **Mwa 23:7; 27:29; 1 Sam 24:8; 2 Sam 14:4; 18:28; 1 Fal 1:16**). Huenda ikawa ni kiburi cha Mordekai ambacho kilimfanya akatae kutoa heshima kwa mshiriki wa adui wa kale wa Wayahudi ambaye Mungu alikuwa amewaangamiza kabisa (**Kut 17:14-16; Kum 25:17-19; 1 Sam 15:18**) Kwa upande mwingine, ni ibada ya sanamu kumwabudu mtu mwingine. Josephus anaonyesha kwamba kumsujudia Hamani ilikuwa, kwa hakika, aina ya ibada, na ndiyo maana Mordekai alikataa (Josephus 1987: *Ant.* 11.209-210). Septuagint ina nyongeza kwenye maandishi ya Kiebrania ya Esta, kutia ndani sala ya Mordekai inayoeleza kwa nini alikataa kumwinamia Hamani: “Nimefanya hivi, ili nisiuweke utukufu wa mwanadamu juu ya utukufu wa Mungu;

usimuabudu yeyote ila Wewe, Mola wangu Mlezi, na sitafanya haya kwa kiburi.” (Esta 4:17e, LXX).⁹ Josephus vile vile anaonyesha kwamba Hamani alitaka kuabudiwa (Josephus 1987: 11.277). Inafurahisha pia kwamba Mordekai, ambaye alikuwa amemwambia Esta aweke Uyahudi wake kuwa siri, hapa anafichua ukweli kwamba yeye mwenyewe ni Myahudi. Aliposikia jambo hilo, Hamani alimwona Mordekai kuwa mwakilishi wa Wayahudi wote na akaongeza chuki yake dhidi ya Mordekai kwa Wayahudi wote. Ingawa andiko hilo halisemi kwamba mtu yeyote isipokuwa Mordekai alikataa kumwinamia Hamani, Baldwin anasema, “Ikiwa hofu ya ibada ya sanamu ilisababisha kukataa kusujudu basi hakuna Myahudi ambaye angeinama, na uamuzi wa Hamani kulipiza kisasi kwa watu wote unakuwa unaeleweka” (Baldwin 1970: 417).

Ukweli kwamba Hamani alijawa na ghadhabu kwa sababu Mordekai hakumsujudia (mst. 5) unatuambia jambo muhimu sana kuhusu Hamani. Kiburi (kiburi cha dhambi) kimsingi ni mkusanyiko usio na kikomo juu ya ubinafsi, yaani, kujikataa mwenyewe.¹⁰ Kuna aina tofauti za kiburi. Aina moja ya kiburi ni pale mtu anapojiona kuwa bora kuliko wengine; anaelekea kuwa na kiburi na kumdharau kila mtu. Kwa upande mwingine, kuna namna ya kiburi inayotegemea hisia za kuwa duni; mtu anahisi kuwa hafai kamwe, anajijali sana, na anajipiga mwenyewe kila wakati; huko ni kujishughulisha sawa na mtu anayejiona kuwa bora kuliko wengine wote. Aina hiyo ya kiburi inaweza kuwa mbaya kama ile ya kwanza, kwani “kujidharau kunaweza kufanywa kuwa mahali pa kuanzia kwa dharau ya nafsi nyingine, na hivyo kuwa giza, wasiwasi, na ukatili” (Lewis 1961: 63). C. S. Lewis anasema, “Maadamu una kiburi huwezi kumjua Mungu. Siku zote mtu mwenye kiburi anadharau vitu au watu [ama wengine au yeye mwenyewe]: na, bila shaka, maadamu unatazama chini, huwezi kuona kitu kilicho juu yako.” (Lewis 1996: 111) Pia kuna aina ya kiburi cha dhambi cha taifa/kabila/kabila. Inaweza kuonyeshwa kwa madai ya ubora na wakati huo huo msingi wa hisia za kuwa duni. Hii inaweza, bila shaka, kusababisha uovu mkubwa, hata mauaji ya halaiki, kama inavyoonekana katika mtazamo wa Wajerumani dhidi ya Wayahudi (na wengine) katika miaka ya 1930-1940 na mtazamo wa Wahutu wa Rwanda dhidi ya Watutsi, ambao wote waliishia kwenye mauaji ya kimbari. .

Kiburi cha dhambi ni kinyume cha unyenyekevu. Lewis anabainisha unyenyekevu kwa njia hii: mtu mnyenyekevu kweli “hatafikiria juu ya unyenyekevu: hatakuwa akijifikiria yeye hata kidogo. Ikiwa mtu yeyote angependa kupata unyenyekevu, naweza, nadhani, kumwambia hatua ya kwanza. Hatua ya kwanza ni kutambua kwamba mtu ana kiburi. . . . Angalau, hakuna chochote kinachoweza kufanywa kabla yake. Ikiwa unadhani huna majivuno, inamaanisha kuwa wewe ni mtu wa kujivuna sana. . . . Hatua inayofuata ni kufanya jaribio la dhati la kutenda wema wa Kikristo. . . . Jambo kuu tunalojifunza kutokana na jaribio kubwa la kuzoea maadili ya Kikristo ni kwamba tunashindwa. . . . Kisha huja ugunduzi mwingine. Kila kitengo ulichonacho, uwezo wako wa kufikiri au wa kusogeza viungo vyako mara kwa mara, umepewa na Mungu.” (Lewis 1996: 114, 125) Utambuzi huo, unapozama ndani kabisa, hutuwezeshwa kuteka kwake (moyo wake, **Ezek 36:26** ; akili yake, **1 Kor 2:16**; Roho yake, **Yoh 14:17**); Neno lake, **Yoh 8:31-32**; na mwili wake, **Kol 1:18**) kwa njia ambayo tunajisahau na kumwacha Mungu “*afanye kazi ndani yenu, kutaka na kutenda kwenu kwa kulitimiza kusudi lake jema*” (**Flp 2:13**). Kristo anataka kugeuza akili zetu kutoka kwenye kujikataa sisi wenyewe hadi kwake na kwa jirani zetu. Moyo wake, akili yake, Roho wake, Neno lake, na mwili wake ni njia yake ya neema ya kutuwezeshwa kufanya hivyo. Kristo alitufanyia yale ambayo hatukuweza kujifanyia sisi wenyewe—aliishi maisha ambayo tulipaswa kuishi na alilipa gharama ya dhambi zetu ambayo hatungeweza kamwe kulipa. Ukweli kwamba alipaswa kufa msalabani ili kutuokoa unapaswa kutunyenyekeza; lakini ukweli kwamba alifanya hivyo kwa hiari kwa sababu anatupenda unapaswa kututhibitisha. Tunapochukua hili kwa kina ndani yetu na kuiendea njia yake ya neema, tunaweza kujisahau na kuyaelekeza maisha yetu kwake na kwa jirani zetu. Mwishowe, mtu mnyenyekevu kikweli “angeweza kubuni kanisa kuu bora zaidi ulimwenguni, na kulijua kuwa ndilo lililo bora zaidi, na kufurahia ukweli, bila kuwa na zaidi (au pungufu) au vinginevyo kufurahi kwa namna nyingine kwa kufanya hivyo alivyofanya kuliko iwe kama ingefanywa na mwingine” (Lewis 1961: 64).¹¹

⁹ Septuagint ni ya kisheria katika makanisa ya Othodoksi (ya Mashariki; Kigiriki; Kirusi). Sidnie White Crawford asema, “Kusudi la Nyongeza katika Septuagint Esta ni moja kwa moja. Maandishi ya Kimasora ya Esta yanajulikana sana, leo na katika siku zilizopita, kwa kukosa kwayo lugha ya kidini, hasa kutotaja kwake Mungu. Nyongeza hutoa ukosefu huu, unaojumuisha maombi na ndoto ya kinabii, na kutoa sifa kwa ajili ya wokovu wa Wayahudi kabisa kwa Mungu. Zaidi ya hayo, Nyongeza huongeza shauku kubwa ya hadithi kwa kusisitiza hisia za wahusika. (Crawford 2000: 1) Nyongeza za Septuagint kwa Esta ni nyingi na muhimu sana kwamba “inapaswa kuzingatiwa kuwa kazi tofauti ya fasihi kutoka kwa maandishi ya Esta ya Kimasora” (Crawford 2000: 1).

¹⁰ Kuna, bila shaka, aina ya kiburi, isiyo ya dhambi, au chanya, kwa mfano, “Ninajivunia mwanangu au binti au baba yangu”; “Ninajivunia shule au nchi yangu.” Upendo kama huo wa moyo mchangamfu sio aina ya kiburi iliyokuwa inashughulikiwa hapa.

¹¹ Kila kipengele cha aya hapo juu ni muhimu. Sababu ni kwamba, ikiwa mtu atafanya tu “jaribio la dhati la kutenda wema wa Kikristo,” yaani, kuwa “wa kidini,” au “kuanza kuchukua dini kwa uzito,” hiyo—inawezekana yenyewe—itafanya

Lewis anaonyesha kwamba “Kiburi kimsingi ni cha ushindani kwa njia ambayo maovu mengine hayana” (Lewis 1996: 110). Kwa mfano, wanaume wawili wanaweza kumtaka msichana mmoja, “lakini mwanamume mwenye kiburi atakuchukua msichana wako kutoka kwako, si kwa sababu anamtaka, bali ili tu kujithibitishia kuwa yeye ni mwanaume bora kuliko wewe” (Lewis 1996: 110). Kwa hiyo, tunamwona Hamani—mtu aliyeheshimiwa zaidi katika Milki yote ya Uajemi—asiyetosheka na kufurahia upendeleo wote ambao mfalme amemfanyia. Badala yake, anakasirika kwa sababu mtu mmoja hajamsujudia. Kwa maneno mengine, mtu mmoja hakuwa anafanya jambo ambalo Hamani alifikiri alistahili, na hilo, kimsingi, lilibatilisha maisha yote ya Hamani. Alikuwa amejifunga ndani yake kiasi kwamba hakuweza kupata amani, au furaha, au raha, au kutosheka katika maisha yake ya baraka, heshima, uwezo, na mali. Kiburi kama hiki kimsingi ni mtazamo wa kumpinga Mungu. Kwa hiyo, kama vile **Yak 4:6** inavyosema, “*Mungu huwapinga wenye kiburi, bali huwapa neema wanyenyekevu.*”

- Hamani apanga njama ya kuwaua Wayahudi wote katika ufalme (3:7-11)

⁷ *Mwezi wa kwanza, ndio mwezi wa Nisani, mwaka wa kumi na mbili wa mfalme Ahasuero, Puri, ndiyo kura, ilipigwa mbele ya Hamani siku baada ya siku na mwezi baada ya mwezi, hata mwezi wa kumi na mbili, ndio mwezi. Adari.* ⁸ *Ndipo Hamani akamwambia Mfalme Ahasuero: “Kuna watu fulani waliotawanyika na kusambaa kati ya mataifa katika majimbo yote ya ufalme wako; sheria zao ni tofauti na zile za watu wengine wote na hawazishiki sheria za mfalme, kwa hiyo haifai kwa mfalme kuwaacha wabaki.* ⁹ *Mfalme akiona vema, na iamuliwe kwamba waangamizwe, nami nitalipa talanta elfu kumi za fedha mikononi mwa hao wafanyao kazi ya mfalme, waziweke katika hazina za mfalme.* ¹⁰ *Ndipo mfalme akaichukua pete yake ya muhuri mkononi mwake, akampa Hamani, mwana wa Hamedatha, Mwangagi, adui wa Wayahudi.* ¹¹ *Mfalme akamwambia Hamani, Fedha ni yako, na watu pia, uwatendee upendavyo.*

Kupiga kura ilikuwa njia ya kawaida katika ulimwengu wa kale kuamua mapenzi ya miungu au, katika Israeli, mapenzi ya Mungu (ona, kwa mfano, **Law 16:8; Hes 26:55-56; 1 Sam 14:41-42; Mith 16:33; 18:18**). Hamani alitumia mchanganyiko wa ukweli na uwongo katika kuwasilisha mpango wake kwa mfalme. Katika **mst. 8** ni kweli kwamba sheria za Wayahudi “*ni tofauti na zile za watu wengine wote*”; hata hivyo, si kweli kwamba “*hawazishiki sheria za mfalme.*” Hamani hataji Wayahudi kwa majina na hamtaji Mordekai, ambaye alikuwa chanzo cha hasira yake. Pia anashawishi faida ya kifedha ya mfalme kwa kujitolea kulipa talanta elfu kumi za fedha ili kufadhili mpango wake. Pete ya muhuri ilitumika kutia muhuri matangazo rasmi na inaonyesha idhini ya mfalme kwa mpango wa Hamani, kama Septuagint inavyoweka wazi (**Esta 3:10, LXX**; ona pia **mst. 12**). Inafurahisha kwamba mfalme haulizi maswali wala hafanyi lolote ili kuthibitisha kwa uhuru kile Hamani alichokuwa akisema, ingawa mpango wa Hamani ni sawa na mauaji ya watu wengi. Kauli ya mfalme kwa Hamani katika **mst. 11** imefasiriwa kwa njia mbili tofauti: Septuagint inafasiri usemi huo kama maana ya “*shika fedha*” (**Esta 3:11, LXX**); kwa upande mwingine, Huey asema kwamba “kukataa kwa mfalme fedha ya Hamani kunaweza kuwa kielelezo tu cha uungwana wa Mashariki ambao haukumaanisha kwa hakika kwamba alikataa malipo (rej. 4:7, ambapo inaonekana kwamba rushwa ilitolewa)” (Huey 1988: 814).

- Amri inatumwa katika ufalme wote kuwaua Wayahudi wote siku ya 13 Adari (3:12-15)

¹² *Ndipo waandishi wa mfalme wakaitwa siku ya kumi na tatu ya mwezi wa kwanza, ikaandikwa kama vile Hamani alivyowaamuru maliwali wa mfalme, na maliwali waliokuwa juu ya kila jimbo, na wakuu wa kila taifa, kila jimbo kwa kadiri yake. Kila taifa kulingana na lugha yake, limeandikwa kwa jina la Mfalme Ahasuero na kutiwa muhuri kwa pete ya mfalme.* ¹³ *Barua zilitumwa kwa mabaharia katika majimbo yote ya mfalme ili kuharibu, kuwaua na kuwaangamiza Wayahudi wote, vijana kwa wazee, wanawake na watoto, katika siku moja, siku ya kumi na tatu ya mwezi wa kumi na mbili, ambao ni mwezi wa Adari; na kuteka mali zao kama nyara.* ¹⁴ *Nakala ya amri hiyo itakayotolewa kama sheria katika kila jimbo ilitangazwa kwa mataifa yote ili wawe tayari kwa ajili ya siku hiyo.* ¹⁵ *Wajumbe wakatoka nje wakiongozwa na amri ya mfalme, wakati amri ilipotolewa katika ngome ya Shushani; na wakati mfalme na Hamani walipoketi kunywa, mji wa Shushani ulikuwa katika ghasia.*

Kwa kumpa Hamani pete ya muhuri, mfalme alimruhusu Hamani atoe amri hiyo kwa njia yoyote

kiburi cha mtu kuwa *mbaya zaidi*. Hakuna kiburi kama kiburi cha kidini na hakuna watu wenye kiburi kama Mafarisayo. Sababu ni kwamba mtu huyo sasa atafikiri, “Nina ukweli,” “Ninafanya kwa njia ifaayo,” na “Mungu yuko upande wangu.” Kwa maneno mengine, mtu huyo bado anajishughulisha naye- au yeye mwenyewe, lakini sasa anafikiri kwamba anaungwa mkono na Mungu.

aliyotaka. Alifanya amri hiyo iwe wazi na ya kina kadiri iwezekanavyo: ilienda katika kila jimbo la ufalme, iliandikwa katika lugha zote zilizotumiwa katika ufalme huo, ilibainisha tarehe ambayo mauaji ya watu wengi yangetokea, ilibainisha waathirika walipaswa kuwa ni kina nani, na ilitoa kichocho kwa watu kufanya mauaji hayo kwa kusema kwamba wale waliokuwa washikamanifu kwa mfalme na milki hiyo walikuwa “*kuharibu, kuuu na kuangamiza kabisa Wayahudi wote, vijana kwa wazee, wanawake na watoto. , katika siku moja, siku ya kumi na tatu ya mwezi wa kumi na mbili, ndio mwezi wa Adari, na kuteka nyara mali zao.*” Kurundikwa kwa nomino “*Wayahudi wote, vijana kwa wazee, wanawake na watoto*” na vitenzi “*haribu, kuuu, na kuangamiza*” huonyesha ukamilifu wa amri hiyo. Ukweli kwamba “*mji wa Shushani ulikuwa katika machafuko*” (**mst. 15**) unaonyesha kwamba watu wa Shushani hawakushiriki chuki mbaya ya Hamani dhidi ya Wayahudi.

MASWALI YA MAJADILIANO

1. Unafikiri nini kuhusu kukataa kwa Mordekai kumwinamia Hamani (kumbuka, ilikuwa ni amri ya mfalme ambayo Mordekai alikuwa akikiuka kwa kutoonyesha heshima kwa Hamani)? Yamkini angeweza kufanya hivyo bila kukiri kwamba Hamani alikuwa mungu (ona **2 Fal 5:17-19** [Naamani alikuwa huru kumsujudia mungu wa kipagani katika hekalu la kipagani bila kupata hatia]). Je! Kwa Mordekai kumuinamia Hamani kusingezuia hasira ya Hamani na amri yake ya kuwaangamiza Wayahudi wote?

- Jadili jinsi tunapaswa kutenda na kuitikia katika hali tofauti za kijamii na kisiasa leo. Je, unaona kukataa kwa Mordekai kusujudu ni sawa au tofauti na Shadraka, Meshaki, na Abednego kukataa kuinamia sanamu ya dhahabu (**Dan 3:4-12**), kuendelea kwa Danieli kuomba kinyume na amri ya mfalme (**Dan 6:6-13**), na kukataa kwa Petro na Yohana kutii amri ya Sanhedrini ya kutofundisha kwa jina la Yesu (**Mdo 5:17-20**)?
- Ni kanuni gani zinazoweza kutusaidia kujua mahali pa “kuweka mpaka” iwapo tunatii au kutotii amri mbalimbali za serikali?

2. Jadili suala la kiburi na kiburi cha Hamani. Je, kiburi kinaonekanaje ndani yako, watu unaowajua, na katika kanisa?

3. Watu wengi hufikiri kuwa unyenyekevu ni kuwa na maoni ya chini juu ya talanta, sura, akili na/au tabia ya mtu wako. Mjadala wa unyenyekevu hapo juu unaonyesha kwamba hiyo si sahihi, kwani si maelezo ya uhalisia na ya ukweli. Jadili asili ya unyenyekevu.

- Je, kiburi na unyenyekevu vinahusiana vipi na injili?
- Tunaweza kufanya nini ili kujisaidia sisi wenyewe na wengine kuwa wanyenyekevu kikweli?

4. Hasira ya Hamani kwa Mordekai ilimfanya ajumlisha chuki yake kuwajumuisha Wayahudi wote. Je, watu wanafanyaje jambo kama hilo leo? Unafanyaje kitu cha aina hiyo?

- Hii inazua suala la ukabila. Agano Jipya linasema mara kwa mara kwamba wote ni sawa katika ufalme wa Kristo, bila kujali asili yao ya kabila au tamaduni (ona, kwa mfano, **Gal 3:28; Efe 2:11-19; Kol 3:11**). Kanisa linaweza na linapaswa kufanya nini ili kuhakikisha kwamba watu wote wanatendewa haki na kwamba upendeleo wa pekee au ubaguzi hauonyeshwi kwa watu kwa sababu ya asili yao ya kikabila au ya kitamaduni?

5. Baadhi ya Wakristo (na Wayahudi) wanajaribu kutetea matendo na tabia zote za Mordekai na Esta kwa sababu wao ni wahusika wa Biblia. Kwa upande mwingine, kila mhusika wa kibiblia isipokuwa Yesu Kristo alikuwa na dosari na mwenye dhambi. Kwa kuzingatia ukweli huo, kutathmini matendo na tabia ya Mordekai na Esta kunaweza kuhitaji uboreshaji zaidi. Jadili hili.

E. Esta anapata habari kuhusu njama za Hamani na kuanza mipango ya kufanya maombi (4:1-17)

Katika sehemu hii, Mordekai anapata habari kuhusu njama ya kuuawa kwa Wayahudi wote. Anamjulisha Esta na kumwambia kwamba lazima amsihi mfalme awaokoe Wayahudi. Pia anamwonya kwamba cheo chake akiwa malkia hakitamwezesha kuepuka hatima ya Wayahudi wengine. **Mstari wa 14** labda ndio

mstari mkuu katika kitabu, “Kwa maana wewe ukinyamaza wakati huu, msaada na ukombozi utawatokea Wayahudi kutoka mahali pengine, nawe mtaangamia pamoja na nyumba ya baba yako. Na ni nani ajuaye kama hujapata ufalme kwa ajili ya wakati kama huu?”

- Mordekai na Wayahudi wapata habari juu ya njama za Hamani na kuanza maombolezo (4:1-3)
¹ Naye Mordekai alipojua yote yaliyofanyika, alirarua mavazi yake, akavaa gunia na majivu, akatoka nje kwenda kati ya mji, akaomboleza kwa sauti kuu na kwa uchungu. ² Akaenda mpaka lango la mfalme, kwa maana hakuna mtu aliyepaswa kuingia katika lango la mfalme akiwa amevaa nguo za magunia. ³ Katika kila jimbo ambako amri na mbiu ya mfalme ilifika, palikuwa na maombolezo makuu kati ya Wayahudi pamoja na kufunga, kulia na kuomboleza; na wengi walilala juu ya magunia na majivu.

Kurarua nguo za mtu na kuvaa nguo za gunia na majivu zilikuwa ishara za kitamaduni za kujinyenyekeza, toba, maombolezo, vilio, na huzuni (ona Mwa 37:34; 44:13; Yos 7:6; Amu 11:35; 2 Sam 1:11; 13:31; 1 Fal 21:27; 2 Fal 2:12; 5:7; 6:30; 19:1; 22:11; 2 Nya 23:13; 34:19, 27; Isa 37:1; 58:5; Yer 6:26; Dan 9:3; Yona 3:6; Mat 11:21; Luka 10:13). Kwamba Mordekai na Wayahudi wengine walifanya mambo hayo yote, pamoja na kufunga na kulia na kuomboleza hadharani huonyesha uzito na umuhimu wa hali ya juu wa hali hiyo. Yaonekana Mordekai alienda kwenye lango la mfalme ili Esta ajue kwamba alikuwa huko na kwamba kuna jambo lisilofaa.

- Mordekai amjulisha Esta juu ya hali hiyo (4:4-9)
⁴ Ndipo wale vijakazi wa Esta na matowashi wake wakaja na kumwambia, na malkia akahuzunika sana. Naye akampelekea Mordekai mavazi ya kumvika, ili amvua gunia lake, lakini hakukubali. ⁵ Ndipo Esta akamwita Hathaki kutoka kwa matowashi wa mfalme, ambaye mfalme alikuwa amemweka kumhudumia, na kumwamuru aende kwa Mordekai ili ajue ni nini jambo hili na kwa nini lilikuwa. ⁶ Basi Hathaki akatoka nje kwa Mordekai kwenye uwanja wa jiji mbele ya lango la mfalme. ⁷ Mordekai akamweleza yote yaliyompata, na kiasi kamili cha fedha ambacho Hamani alikuwa ameahidi kulipa kwenye hazina ya mfalme kwa ajili ya kuangamizwa kwa Wayahudi. ⁸ Tena akampa nakala ya neno la amri iliyotolewa katika Shushani kwa ajili ya kuangamizwa kwao, ili apate kumwonyesha Esta na kumjulisha, na kumwamuru aingie kwa mfalme ili kumwomba kibali na kumsihi. kwake kwa watu wake. ⁹ Hathaki akarudi na kumweleza Esta maneno ya Mordekai.

Ingawa Esta alikuwa malkia, hakuwa amemwona mfalme kwa siku 30 zilizopita (mst. 11) na hakujua kuhusu amri ya kuwaua Wayahudi wote. Kutovua kwa Mordekai vazi lake la gunia kulionyesha kwamba kulikuwa na tatizo kubwa. Kwa hiyo, Esta alimtuma towashi Hathaki ili ajue tatizo lilikuwa nini.

- Esta anakubali kwenda mbele ya mfalme kwa kuhatarisha maisha yake (4:10-17)
¹⁰ Ndipo Esta akazungumza na Hathaki na kumwamuru amjibu Mordekai: ¹¹ “Watumishi wote wa mfalme na watu wa majimbo ya mfalme wanajua kwamba kwa mwanamume au mwanamke yeyote anayekuja kwa mfalme kwenye ua wa ndani bila kuitwa, ana sheria moja tu ya kwamba auawe isipokuwa mfalme humnyoshea fimbo ya enzi ya dhahabu ili apate kuishi. Nami sikuitwa nije kwa mfalme kwa muda wa siku hizi thelathini. ¹² Wakamweleza Mordekai maneno ya Esta.
¹³ Ndipo Mordekai akawaambia wamjibu Esta, wakisema, Usifikiri kwamba wewe katika jumba la mfalme unaweza kuokoka kuliko Wayahudi wote. ¹⁴ Kwa maana ukikaa kimya wakati huu, kitulizo na ukombozi vitatokea kwa Wayahudi kutoka mahali pengine na wewe na nyumba ya baba yako mtaangamia. Na ni nani ajuaye kama hujapata ufalme kwa wakati kama huu?”
¹⁵ Ndipo Esta akawaambia wamjibu Mordekai, ¹⁶ “Nenda ukawakusanye Wayahudi wote walioko Shushani, mfunge kwa ajili yangu; msile wala kunywa kwa muda wa siku tatu, usiku wala mchana. Mimi na wajakazi wangu pia tutafunga vivyo hivyo. Na hivyo nitaingia kwa mfalme, jambo ambalo si sawa na sheria; nami nikiangamia, naangamia.” ¹⁷ Basi Mordekai akaenda na kufanya kama Esta alivyomwamuru.

Mordekai mwenyewe angeweza kuvaa mavazi yanayofaa na kujaribu kwenda kwa mfalme ili kuwaombea Wayahudi. Hata hivyo, kwa kawaida alitaka Esta amwombe mfalme kwa niaba ya Wayahudi kwa sababu ya cheo chake akiwa malkia na kwa sababu alikuwa mke wa mfalme. Katika mst. 10-12 alimfahamisha kwamba kufanya hivyo haikuwa rahisi kama anavyofikiria. Kwa kweli, ingawa alikuwa malkia na mke wa mfalme, kwenda kwa mfalme peke yake kunaweza kuweka maisha yake hatarini. Alipotaja kwamba hakuwa

ameitwa na mfalme kwa siku 30 zilizopita, alichokuwa akisema ni kwamba, kwa kuwa mfalme alikuwa na nyumba kubwa ya wanawake na idadi kubwa ya masuria na bila shaka hakulala peke yake, ukweli kwamba alikuwa kumtembelea kwa mwezi mmoja inaelekea kulimaanisha kwamba hakuwa amempenda. Kwa hiyo, ikiwa angemwendea mfalme bila kuitwa, kulikuwa na nafasi nzuri ya kwamba asingemnyoshea fimbo yake ya enzi naye angeuawa.

Kimsingi, katika **mst. 13-14** Mordekai anaonyesha kwamba maisha yake yalikuwa hatarini hata kama hangeenda kumwona mfalme. Alikuwa akionyesha kwamba, ndiyo, ikiwa angehatarisha kwenda kwa mfalme anaweza kupoteza kila kitu, ikiwa ni pamoja na uhai wake; lakini ikiwa hangeenda *kumwona* mfalme, angekuwa msaliti kwa watu wake, utambulisho wake wa Kiyahudi unegunduliwa, na bila shaka *angeuawa*. **Mstari wa 14** ndio mstari muhimu katika kitabu kizima. Inaweka maisha ya Esta katika mtazamo unaofaa. Ingawa Mungu hatajwi katika **mst. 14**, kutokana na kutokuwa na msaada mwingine kabisa kwa Wayahudi, ukombozi wa Wayahudi ungetoka “mahali pengine” hatimaye unaweza kurejelea Mungu pekee. Kwa maneno mengine, Esta asipochukua hatua, Mungu atatumia mtu mwingine kuokoa Wayahudi, lakini Esta na familia yake wataangamia.

Kanuni zilizotajwa na Mordekai katika **mstari wa 14** zinatuhusu sisi sote. Mungu ni mwenye enzi juu na anafanya kazi katika mambo ya watu. Kwa mfano, hatimaye ndiye mwenye mamlaka ya maisha na kifo (**Mwa 20:17-18; Kut 4:11; 2 Sam 12:15; Neh 9:6; Ayu 12:9-10; Isa 44:24; Ezek 24:15-18**). Yeye huchochea roho za watu, huweka mawazo katika akili zao, na kugeuza mioyo yao (**Ezra 6:22; Neh 2:12; 7:5; Zab 105:25; Isa 44:28; Hag 1:14**). Kwa kawaida, Mungu hutenda *kupitia kwa* viumbe vyake, si mara moja na moja kwa moja: “Mungu husababisha kila kitu katika asili kufanya kazi na kwenda katika mwelekeo wa mwisho ulioamuliwa mapema. Kwa hiyo Mungu pia huwawezesha na kuwahimiza viumbe Wake wenye akili, kama sababu za pili, kufanya kazi, na hilo si kwa kuwapa tu nishati kwa ujumla, bali kwa kuwatia nguvu kwa matendo fulani mahususi.” (Berkhof 1949: 189) Kwa kuzingatia enzi kuu ya Mungu, mpango, na ushiriki wake wa utendaji katika ulimwengu huku wakati huohuo wanadamu wakidumisha uaminifu na uadilifu wao wakiwa wanadamu, Biblia yatoa tena na tena maelezo mawili ya matukio: Mungu ni mwenye enzi kuu na ameweka kila kitu matukio (ambayo, kwa maana moja, ni maelezo kamili kwa matukio yote); lakini hilo linaendana na halipunguzi kwa njia yoyote ile wajibu wa watu kwa chaguzi wanazofanya na mambo wanayofanya (hiyo, kwa maana nyingine, pia ni maelezo kamili kwa matukio yote). Hili linajulikana kama fundisho la *upatanifu*, yaani, “ushirikiano wa nguvu ya kimungu na nguvu zote zilizo chini yake, kulingana na sheria zilizowekwa hapo awali za utendaji wao, na kuwafanya kutenda na kutenda sawasawa na wao” (Berkhof . 1949: 187; kwa mifano mingi ya maelezo mawili ya Biblia ya matukio, ona Menn 2021: 118-19).

Mwandishi mmoja anatumia mlinganisho huu kueleza tendo la pande mbili la Mungu na watu katika tendo lile lile: “Mfano inayonasa ufahamu huu wa matendo ya kimungu na ya kibinadamu ni taswira ya kifikra. Muonekano huleta picha mbili za kitu kimoja kilichochukuliwa kwa pembe tofauti pamoja, na kuunda hisia ya kina na uimara zaidi. Maono ya kimuonekano inarejelea uwezo wa akili zetu kusajili maumbo yenye mwelekeo-pembe tatu. Katika matumizi ya kawaida, inahusisha maana ya kina inayotokana na kuwa na macho mawili. Kuangalia kutoka pembe tofauti, macho yetu hutupa uwezo wa kuona kina cha vipimo vitatu. Kwa usawa huu, wakala wa kimungu na wa kibinadamu, ukizingatiwa pamoja, huunda hisia ya kina na uthabiti. Kitendo kinatokea, kwa mfano Esta kwenda mbele ya mfalme. Wasomaji wanaweza kuona hili kama tendo la kibinadamu tu Kuona uaminifu wa Esta pia kupitia lenzi ya tendo la kimungu ni kumwona Esta kama mtu anayeishi ndani ya agano la Mungu na watu. Kwa hivyo anategemezwa na kulazimishwa na Mwingine hata kama yeye mwenyewe anavyofanya/anavyosonga mbele.” (Newman 2021: 191)

Kila mmoja wetu amewekwa katika hali yake mwenyewe na Mungu, kwa makusudi fulani. Esta aliwekwa katika nafasi yake hatimaye na Mungu kwa kutumia wapatanishi wa kibinadamu na njia za kibinadamu. Alitumia rasilimali alizokuwa nazo, hatimaye kuokoa watu wake. Tunapaswa kufikiria ni kwa nini tuko mahali tulipo na kutenda kama mawakala wa Mungu ili kuwafanyia wengine mema. Vyeo vyetu vinaweza visiwe vya juu kama vile vya Esta na hali zetu haziwezi kuwa zenye kustaajabisha kama zile alizokabiliiana nazo. Hata hivyo, kanuni ya kwamba tuko mahali tulipo, si kwa bahati mbaya bali kwa mpango wa Mungu, inatumika pia kwetu. Mungu ametuweka mahali tulipo na kutupa ushawishi juu ya watu na matukio mbalimbali, si kwa manufaa yetu tu bali kuwatumikia wengine, kuendeleza ufalme wake katika nyanja zetu za ushawishi, kuwa vyombo vyake vya kuwaongoza wengine kwenye maisha ambayo hupatikana tu katika Yesu Kristo, na kuwafunza katika maisha hayo mapya.

Hilo halimaanishi kwamba tunapaswa ‘kuwa kama Esta. Yeye si mfano wetu. Badala yake, yeye ni kielelezo cha Esta halisi—Yesu Kristo. Alikuwa katika jumba la kifalme, mbinguni kwenyewe. Alikuwa na utajiri wa mwisho na uwezo, lakini aliacha yote kwa ajili yetu; hakulazimika wala kulazimishwa kufanya hivyo, lakini alifanya hivyo kwa hiari. Alijitambulisha pamoja nasi na kuchukua hukumu yetu juu yake mwenyewe, si kwa hatari ya maisha yake bali kwa gharama ya maisha yake (**Flp 2:5-8**). Yeye ni mwokozi wetu na sasa anaishi

mbele za Baba daima ili kufanya maombezi kwa ajili yetu (**Ebr 7:25**). Anafanya haya yote ili tuwe matajiri katika maisha mapya yeye pekee awezaye kutupa sisi na kujitoka kwetu mwenyewe kama alivyofanya (**2 Kor 8:9**). Anatupa utambulisho mpya na usalama mpya ambao hauwezi kamwe kuondolewa (**Rum 8:28-39**). Zaidi ya hayo, hatuachi peke yetu. Tunapokuwa ndani yake, yeye huchukua moyo wetu wa jiwe na kutupa moyo wa nyama, kama wake mwenyewe (**Ezek 36:26**). Tunapokea mawazo yake, ili tuweze kufikiri kama yeye (**1 Kor 2:16**). Anakuja kuishi ndani yetu katika nafsi ya Roho Mtakatifu (**Yohana 14:17**). Yeye hufungua Neno lake kwetu na kutuchukua katika familia yake, kwa hiyo sasa tuna kaka na dada zetu katika Kristo wa kutusaidia. Hizi ndizo njia zake za neema ambazo tunapaswa kuteka. Zaidi ya hayo, yale yote anayotuita tufanye, anafanya ndani yetu, kama vile **Flp 2:13** inavyosema, “*kwa maana ndiye Mungu atendaye kazi ndani yenu, kutaka na kutenda kwenu kwa kulitimiza kusudi lake jema.*” Katika Kristo, maisha yanakuwa wito. Kama Mordekai alivyomwambia Esta, kwa njia moja au nyingine, Mungu atatimiza mapenzi yake. Mapenzi yake yatimizwe kupitia sisi.

Wito wa Esta kwa kipindi cha mfungo ni ukumbusho wa watu wa Ninawi na mfalme aliitisha mfungo wakati Yona alipotangaza kwamba Ninawi ingeamizwa (**Yona 3:3-8**). Kufunga kwa kawaida huambatana na maombi kwa Mungu (ona **Ezra 8:23; Isa 58:2-5; Yer 14:12; Dan 9:3**). Kama ilivyotajwa hapo awali, andiko hilo halirejelei sala au Mungu. Hata hivyo, baada ya **mst. 17** Septuagint inajumuisha sala za Mordekai na Esta.

MASWALI YA MAJADILIANO

1. Jadili fundisho la kupatana. Je, umelishaona Mungu akitenda kazi kupitia watu wengine katika maisha yako mwenyewe?
2. Mordekai akamwambia Esta, *Na ni nani ajuaye kama hukupata ufalme kwa wakati kama huu?* Je, unaweza kufikiria mifano katika maisha yako ambapo mtu fulani amewekwa katika nafasi fulani kwa kusudi maalum kwa wakati fulani?
3. Cheo cha Esta kama malkia kilimpa nafasi ya kumwona mfalme ambayo watu wengi hawakuwa nayo. Hilo lilimpa fursa ya kushawishi mfalme na sera ya serikali ambayo watu wengi hawakuwa nayo. Hii inazua suala la Wakristo katika serikali. Wakristo fulani hawajihusishi na siasa au serikali kwa sababu wanafikiri kwamba siasa ni “za ulimwengu” au ufisadi. Hata hivyo, ikiwa Wakristo hawashiriki katika siasa na serikali, basi maamuzi yote ya kisiasa yatafanywa na wasio Wakristo na wapinzani. Jadili hili.
 - Unafikiri jukumu la Wakristo linapaswa kuwa nini kuhusiana na siasa, serikali, na kushawishi sera za serikali?
 - Je, ushawishi wa Kikristo kuhusiana na sera za serikali na serikali unawezaje kuongezwa?
 - Je, unafikiri jukumu la kanisa linapaswa kuwa gani kuhusiana na mambo haya?
4. Nafasi zetu zinaweza zisiwe za juu kama za Esta na hali zetu zinaweza zisiwe za kushangaza kama zile alizokabilia nazo, lakini Mungu amemweka kila mmoja wetu katika hali yake kwa makusudi fulani.
 - Tunapaswa kutendaje katika hali zetu? Toa mifano.
 - Je, ni rasilimali gani ambayo Mungu ametupa ili kutuwezeshwa kutekeleza miito yetu?

F. Karamu ya kwanza ya Esta kwa mfalme na Hamani; jibu la Hamani (5:1-14)

Sasa Esta anafanya kile alichokuwa ametayarisha kufanya mwishoni mwa sura ya 4; kwa kuhatarisha maisha yake, anamwendea mfalme ili kuwaomba Wayahudi. Walakini, yeye hufanya hivyo kwa njia ya kufikiria na ya pande zote. Ni wazi kwamba alifikiria sana jinsi ya kumsihi mfalme. Tokeo ni kwamba ataandaa karamu mbili kwa ajili ya mfalme na Hamani kwa siku zinazofuatana. Hadithi imeendelezwa kwa kuwa chuki ya Hamani kwa Mordekai inafichuliwa zaidi, lakini siku ya ziada kati ya karamu inaruhusu ukweli mpya pia kufichuliwa.

- Esta anaandaa karamu kwa ajili ya mfalme na Hamani (5:1-8)

Ikawa siku ya tatu Esta akavaa mavazi yake ya kifalme, akasimama katika ua wa ndani wa jumba la mfalme, mbele ya vyumba vya mfalme; ikulu. ² Mfalme alipomwona malkia Esta amesimama uani, akapata kibali machoni pake; naye mfalme akamnyoshea Esta fimbo ya enzi ya dhahabu aliyokuwa nayo mkononi. Basi Esta akakaribia na kugusa sehemu ya juu ya fimbo ya enzi. ³ Ndipo mfalme akamwambia, “Una shida gani, Malkia Esta? Na ombi lako ni nini? hata nusu ya ufalme utapewa.” ⁴ Esta akasema, Mfalme akiona vema, mfalme na Hamani waje leo kwenye karamu niliyomwandalia.

⁵ Ndipo mfalme akasema, Mleteni Hamani upesi, ili tufanye kama Esta apendavyo. Basi mfalme na Hamani wakaja kwenye karamu aliyoiandaa Esta. ⁶ Walipokuwa wakinywa divai yao kwenye karamu, mfalme akamwambia Esta: “Ni nini kinachokusumbua kwa maana utapewa. Na ombi lako ni nini? Hata nusu ya ufalme itafanywa.” ⁷ Basi Esta akajibu, “Kinachonisumbua na ombi langu ni: ⁸ ikiwa nimepata kibali machoni pa mfalme, na ikiwa ikimpendeza mfalme kunikubalia dua yangu na kufanya nitakalo, mfalme na Hamani na waje kwenye karamu nitakayowaandalia, na kesho nitafanya kama mfalme asemavyo.”

“Siku ya tatu” inarejelea wakati mfungo wa siku tatu ulioombwa na Esta (4:16) ulikuwa umekamilika. Esta alikuwa amevunja sheria kwa kufika kwenye “uwanja wa ndani” bila kuitwa (4:11). Hata hivyo, alionyesha busara kwa kungoja hapo badala ya kuja tu mbele ya mfalme. Ahadi ya mfalme ya kumpa chochote hadi “hata nusu ya ufalme” (5:3; ona pia Esta 5:6; 7:2) labda ni uungwana wa mashariki, usiopaswa kuchukuliwa kiuhalisia sana (ona Marko 6:23).

Kwa mara nyingine tena, Septuagint hufanya nyongeza kadhaa kwenye maandishi. Inaongeza **mst. 1a** kwenye tokeo kwamba Esta “alimwita Mungu Mwangalizi na Mhifadhi wa vitu vyote.” Kisha inaongeza, “*Iy Naye akiisha kupita katika milango yote, akasimama mbele ya mfalme, naye alikuwa ameketi katika kiti chake cha enzi, naye amevaa mavazi yake yote ya fahari, [yamefunikwa] dhahabu na vito vya thamani; na ilikuwa ya kutisha sana. 1δ Akainua uso wake ukiwa na utukufu, akatazama kwa hasira nyingi; akainama juu ya kichwa cha kijakazi aliyemtangulia. 1ε Lakini Mungu akaibadili roho ya mfalme kuwa ya upole, naye kwa uchungu mwingi akaruka katika kiti chake cha enzi, akamkumbatia hata alipoona; naye akamfariji kwa maneno ya amani, akamwambia, 1ζ [jambo], Esta? mimi [ni] ndugu yako; jipe moyo, hutakufa, kwa maana amri yetu inatangazwa waziwazi, Ukaribie. 2 Akainua fimbo ya enzi ya dhahabu akamtwika shingoni, akamkumbatia, akasema, Sema nami. 2α Akamwambia, bwana [wangu], nilikuona kama malaika wa Mungu, na moyo wangu ukafadhaika kwa kuogopa utukufu wako; kwa maana wewe, bwana wangu, ni wa ajabu, na uso wako umejaa neema. 2β Naye alipokuwa akisema, akazimia na kuanguka. Ndipo mfalme akafadhaika, na watumishi wake wote wakamfariji.*”

Esta alikuwa amefanya zaidi ya kutegemea maombi na kufunga peke yake; alikuwa amefikiria sana jinsi ya kumkaribia mfalme. Hilo lilikuwa la lazima, kwa kuwa jambo alilokuwa akimwendea mfalme lilikuwa ni suala la uhai na kifo, kwake mwenyewe na kwa watu wake. Lois Semenyé anabainisha kwamba Esta “alivaa rasmi kwa ajili ya tukio hilo akiwa amevalia mavazi yake kamili ya kifalme, kana kwamba alikuwa akitokea kwenye hafla ya serikali (5:1). Hilo pia ladokeza kwamba alijipamba kwa njia ambayo alijua ingempendeka mfalme.” (Semenyé 2006: 564) Tayari tumeona busara yake ya kutokwenda kwa mfalme mara moja. Zaidi ya hayo, mfalme aliposema kwamba atamtimia ombi lolote lile, “hakuomba ombi lake la kweli mara moja. Badala yake alimwalika mfalme na Hamani kwenye karamu (5:4). Esta alikuwa akifuata desturi za Mashariki ya Kati, ambapo mikataba ya biashara ilifuata milo. Huenda alihisi huu haukuwa wakati mwafaka wa kufanya ombi lake. Alitaka wakati ufaao, wakati wa Mungu.” (Semenyé 2006: 564) Cho anajadili umuhimu wa kimbinu na wa kimkakati wa Esta kutosema ombi lake katika mahakama ya mfalme lakini, badala yake, kuwaalika mfalme na Hamani kwenye karamu, “Mwaliko wa Esta kwenye karamu yaelekea ulimgusa mfalme kama kutokuwa na maana. Hii inaeleza kwa nini anamwomba malkia tena kusema ombi lake (halisi) wakati wa karamu ya kwanza (5:6; ona pia 7:2). Hata hivyo, kutokana na maoni ya Esta, ombi la kuandaa karamu kwa ajili ya mfalme na Hamani si fursa ya kutumia vibaya wala si mbinu ya kukawia. Ni uwekaji wa mbinu wa ufikiaji wake wa muda wa mamlaka ili kufafanua upya na kuendesha mahusiano ya mamlaka kati ya mfalme, Hamani, na yeye mwenyewe ndani na kupitia nafasi ambayo anadhibiti. Hiyo, anabadilisha fursa ya busara kuwa faida ya kimkakati.” (Cho 2021: 677)

Katika mambo hayo yote, Esta anatuwekea kielelezo kizuri, hasa tunapokuwa katika hali zinazohusu hatari. Kwanza, ingawa alikuwa malkia na aliishi katika jumba la kifalme kwenye “paja la anasa,” Esta alikuwa tayari kuhatarisha hayo yote (na kuhatarisha maisha yake) kwa ajili ya watu wake na kuwa mwaminifu kwa Mungu. Wakristo wote wanahitaji kukumbuka kwamba, ingawa tunaweza kuwa na mafanikio, uwezo, mali, afya, na manufaa mengine ya maisha haya, uaminifu wetu kwa Mungu huja kwanza na ni muhimu zaidi kuliko

mambo hayo yote (ona **Marko 8:36-38**). Mambo yote mazuri ya maisha yametolewa (kwa kweli, kukopeshwa) kwetu na Mungu. Yeye ni msingi. Ikiwa tunampenda kwanza, tunapaswa kuwa tayari kuacha kila kitu kwa ajili yake, injili, na familia yetu, kanisa. Utayari wetu wa kufanya hivyo hufunua ikiwa “imani” yetu ni ya kweli au si jambo la kutoka midomo tu. Kunaweza kuwa na chaguzi ngumu sana kufanya. Lakini hatuko peke yetu. Yeye yuko pamoja nasi na, ikiwa tunamwamini—mpaka mwisho—tutafanya uamuzi unaofaa. Kama Paulo alivyosema, “*Kuishi ni Kristo na kufa ni faida*” (**Flp 1:21**). Pili, “Hakufanya ovyo, bali aliweka saa nyingi za maombi na kufunga kabla ya kuhatarisha maisha yake. Wakati ulipofika wa kuchukua hatua, alitumia rasilimali na ujuzi aliokuwa nao katika kuamua njia bora ya kutenda. Alikuwa na uzuri, alijua pia mfalme alipenda chakula kizuri na divai nzuri, na aliweza kuandaa karamu. Sisi, pia, tunahitaji kufikiria jinsi tunavyoweza kutumia kwa ufasaha zaidi ujuzi na rasilimali ambazo Bwana ametupa kutumikia ufalme wake.” (Semenye 2006: 564)

Hii inatuambia jambo moja zaidi. Inatuambia kwamba Mungu hakukata tamaa juu ya Esta. Pia hatukati tamaa. Mwanzoni mwa kitabu hiki, Esta alijiua kabisa kwa au alikubaliana na mfumo wa kipagani, wa Kiajemi. Alitumia uzuri wake bila kupinga na kukubali maelekezo ambayo yalimpa kwa kutojidhihirisha kuwa yeye ni Myahudi, kuchukua jina jipya, kushiriki katika mashindano ya urembo, kula chakula cha Kiajemi, kufuata chochote alichosema Hegai, kulala na mtu wa mataifa kabla ya ndoa, na kisha kuoasiyeamini asiye Myahudi. Kwa kiwango kimoja au kingine sisi sote tunaafikiana na ulimwengu. Lakini ujumbe wa injili si kwamba Mungu huwabariki tu na kuwaokoa wale wanaoishi maisha ya uadilifu na yasiyo na kasoro; ni kwamba Mungu huwapa neema yake watu ambao hawaombi, hawastahili, na mara nyingi hata hawathamini kabisa wanapoipokea. Anajua sisi ni mavumbi (**Zab 103:14**). Anajua kwamba roho yetu inaweza kuwa tayari, lakini mwili wetu ni dhaifu (**Mat 26:41**). Anaendelea kufanya kazi ndani yetu na kupitia sisi na polepole kutugeuza kuwa watu aliotuumba ili tuwe mahali pa kwanza. Alimgeuza Esta kutoka kuwa malkia wa urembo aliyetii na kuwa mwanamke jasiri, mwenye nguvu, na tabia, na anaweza kutubadilisha.

Inafurahisha kwamba ingawa karamu yake ilifaulu, Esta hakumwambia mfalme mara moja ombi lake. Kwa kuomba mfalme na Hamani waje kwenye karamu nyingine na kuahidi kufunua ombi lake wakati huo, alikuwa akitengeneza mashaka ndani ya mfalme. Na katika uandalizi wa Mungu, kuchelewa huko kwa siku moja kulionekana kuwa muhimu, kwa sababu ilikuwa tu baada ya karamu ya kwanza kwamba mfalme aligundua kwamba Mordekai hakuwa na thawabu kwa kuokoa maisha ya mfalme. Ni kwa ugunduzi huo ndipo anguko la Hamani lilianza na kuinuliwa kwa Mordekai, na ushawishi zaidi wa Esta kwa mfalme, ulianza.

- Licha ya mali na cheo chake, Hamani haridhiki kila anapomwona Mordekai (5:9-13)

⁹ *Ndipo Hamani akatoka siku hiyo akiwa mwenye amani na mwenye furaha moyoni; lakini Hamani alipomwona Mordekai katika lango la mfalme na kwamba hakusimama wala hakutetemeka mbele yake, Hamani alijawa na hasira juu ya Mordekai.* ¹⁰ *Hata hivyo, Hamani akajizua, akaenda nyumbani kwake, akawaita rafiki zake na Zereshi mkewe.* ¹¹ *Ndipo Hamani akawasimulia utukufu wa mali yake, na hesabu ya wanawe, na kila mahali mfalme alipomtukuza, na jinsi alivyompandisha juu ya wakuu na watumishi wa mfalme.* ¹² *Hamani akasema, Hata malkia Esta hakumruhusu mtu mwingine ila mimi kuja pamoja na mfalme kwenye karamu aliyoandaa; na kesho pia nimealikwa naye pamoja na mfalme.* ¹³ *Lakini haya yote hayaniridhishi kila ninapomwona Mordekai Myahudi ameketi kwenye lango la mfalme.”*

Kipindi hiki kinatuonyesha ubaya kabisa—na kutokuwa na akili—kwa chuki na kiburi. Hamani alimsimulia mke wake na marafiki zake baraka na heshima zote ambazo alikuwa amepewa. Katika Milki yote ya Uajemi, alikuwa wa pili baada ya mfalme mwenyewe. Hata hivyo, kama ilivyokuwa katika **Esta 3:5**, katika moyo na akili ya Hamani, baraka na heshima hizo zote hazikulinganishwa na chuki yake dhidi ya Mordekai. Hata kuonekana kwa Mordekai kuliondoa furaha yake yote kutoka kwa baraka na heshima zote za maisha yake. Hali ya moyo na akili ya Hamani, na itikio lake alipomwona Mordekai, kimsingi ni sawa na ile ya wazazi wetu wa kwanza, Adamu na Hawa. Wao, pia, walikuwa wamebarikiwa kwa kila njia na Mungu mwenyewe. Walikuwa, kimsingi, miili kamilifu, walikuwa na ushirika wa moja kwa moja na Mungu, hata wakitembea naye katika bustani, waliishi katika mazingira makamilifu, walikuwa na kazi ya kuridhisha na yenye utimilifu ya kufanya, hawakuwa na maadui, na walikuwa na ulimwengu mzima chini ya amri yao. Lakini ilikuwa ni amri moja tu iliyo hasi, ya kutokula matunda ya mti wa ujuzi wa mema na mabaya (**Mwa 2:16-17**), ambayo walisisitiza. Wengine, kama wanasema ni historia.

Jibu la Hamani kwa Mordekai pia ni onyo na somo kwetu kwamba tusitie chumvi mambo madogo-madogo tunayotendewa, kama watu wengi wa chini na wenye ubinafsi wanavyofanya. Majivuno yanajitaza yenyewe na kamwe hayawezi kutosheka. Unyenyekevu huzingatia wengine. Tunahitaji kuweka mambo katika mtazamo unaofaa. Kupuuza madogo, kupanua neema kwa watu, na "kuu juu ya kuu," yaani, kuzingatia mambo

muhimu. Ikiwa tumebarikiwa kimwili na kwa njia nyinginezo, ni sawa kabisa kuwa na furaha na shukrani kuhusu hilo. Lakini kuwa na furaha na shukrani hiyo kubatilishwa na kile ambacho wengine wanacho au wanachofanya hudhahirisha kiburi ambacho ni kama saratani katika nafsi.

- Kwa pendekezo la mke wake, Hamani atengeneza mti wenye urefu wa mikono 50 ili amtundike Mordekai (5:14)

¹⁴Ndipo Zereshi mkewe na rafiki zake wote wakamwambia, Tengeneza mti wenye urefu wa mikono hamsini, na asubuhi umwombe mfalme amtundike Mordekai juu yake; kisha uende pamoja na mfalme kwenye karamu kwa furaha.” Na shauri hilo likampendeza Hamani, kwa hiyo akaamuru kutengenezewa mti.

Pendekezo la Zereshi na marafiki za Hamani la kujenga mti wenye urefu wa mikono 50 linapatana na kiburi cha Hamani mwenyewe. Umejengwa juu sana ili uwe ishara kwa watu wa Shushani, ishara ya hadharani ya umuhimu wa Hamani, na kumfedhehesha hadharani Mordekai. Ona kwamba ilipendekezwa kwamba Hamani atengeneze mti huo kwanza, na kisha tu kumweleza mfalme kuuhusu. Ingawa tafsiri hii inasema “*na asubuhi umwombe mfalme amtundike Mordekai juu yake,*” neno hilo kwa kawaida hutafsiriwa “sema” au “zungumza.” Hivyo, ESV yaonyesha umuhimu halisi wa kile kinachoendelea kwa kusema “*na asubuhi mwambie mfalme amtundike Mordekai juu yake.*” Hilo linaonyesha tena kiburi cha Hamani na kujiona kuwa wa maana. Inaonyesha pia jinsi chuki inavyoweza kutuvuruga. Hamani hawezi kusubiri hadi 13 Adari ili Mordekai auawe. Badala yake, anaazimia kufanya hivyo sasa na, kwa ujuzi huo tu, anaweza kwenda kwa shangwe kwenye karamu ya pili ya Esta, si kwa sababu ya heshima anayoonyeshwa, bali kwa sababu anafikiri kwamba mtu anayemchukia yuko karibu kuuawa. Hata hivyo, kama itakavyothibitika kuwa kuanzia katika sura ya 6, Hamani ni mfano kamili wa jinsi “*kiburi hutangulia uharibifu, na roho ya majivuno hutangulia kuanguka*” (**Mith 16:18**).

MASWALI YA MAJADILIANO

1. Baadhi ya Wakristo wanaonekana kufikiri kwamba kumwomba Mungu kunatosha mahitaji yao kutimizwa; wanafikiri kwamba mawazo, kupanga, kupanga mikakati, na kufanya kazi vinaonyesha ukosefu wa imani au kwa namna fulani ni "kidunia." Fikiria jinsi Esta alivyozunguka kumwendea mfalme, na mjadili uhusiano na mwingiliano wa maombi na mawazo, kupanga, kupanga mikakati, na kufanya kazi ili kupata mahitaji yako.
2. Je, unawajua watu ambao wameacha mengi kwa ajili ya kumtii Mungu? Je, uko tayari kuacha mambo yote mazuri ya maisha haya kwa ajili ya utii kwa Mungu na injili?
3. Licha ya maelewano yetu na ulimwengu na dhambi zetu zinazoendelea, hata baada ya kuwa wakristo, jadili jinsi Mungu ameendelea kufanya kazi ndani yako na kwa wengine unaowajua ili kubadilisha tabia zetu, sawa na jinsi alivyombadilisha Esta kutoka kuwa malkia wa urembo aliyetii. mwanamke mwenye ujasiri, nguvu, na tabia.
4. Chuki inatuvurugaje?
 - Je! unawajua watu ambao ni wazi wamepotoshwa na chuki?
 - Tunapaswa kushughulikaje na chuki zilizo mioyoni mwetu ili tusipotoshwe nazo?
5. Fikiria maoni ya Hamani kujihusu na umuhimu wake. Je, tunaweza kufanya nini—hasa watu waliofanikiwa, waliobarikiwa, wenye uwezo, na wenye vipaji—ili tusijiruhusu kubadilishwa, kugeuzwa au kupotoshwa na hisia za kujiona kuwa wa maana?

G. Mfalme anamtaka Hamani kumheshimu Mordekai hadharani; anguko la Hamani latabiriwa (6:1-13)

Kitabu hiki kina idadi ya matukio yanayoonekana kuwa sanjari na mabadiliko ya kejeli. Sehemu hii inaangazia mambo baadhi ya muhimu zaidi kati ya haya. Kwa sababu ya kukosa usingizi, mfalme anapata habari kwamba Mordekai hakuwahi kuheshimiwa ifaavyo kwa kuokoa maisha ya mfalme. Hamani, ambaye alikuja kwenye mahakama ili kuzungumza na mfalme kuhusu kumtundika Mordekai, badala yake aamua bila kujua jinsi Mordekai anavyopaswa kuheshimiwa na atakiwa kuongoza msafara wa kumheshimu Mordekai.

Mwishoni mwa sehemu hiyo, Hamani hapati faraja yoyote kutoka kwa mke na marafiki zake, lakini wanatangaza kinabii hukumu yake.

- Mfalme anafahamu kwamba Mordekai hakuwahi kuheshimiwa kwa kuokoa maisha yake (6:1-3)
¹ *Usiku ule mfalme hakupata usingizi, akaamuru waletwe kitabu cha kumbukumbu, na mambo ya tarehe, navyo vikasomwa mbele ya mfalme.* ² *Ikaonekana imeandikwa yale ambayo Mordekai alikuwa ametoa katika habari za Bigthana na Tereshi, matowashi wawili wa mfalme, walinzi wa mlango, kwamba walikuwa wametaka kumtia mikono mfalme Ahasuero.* ³ *Mfalme akasema, “Ni heshima gani au hadhi gani aliyopewa Mordekai kwa ajili ya jambo hili?” Ndipo watumishi wa mfalme waliomhudumia wakasema, Hajafanya lolote.*

Hii ni moja ya zile zinazoonekana kama “nafasi” zinazoonyesha usimamizi wa Mungu nyuma ya pazia. “Ilitokea tu” kwamba mfalme hakuweza kulala. Na “ilitokea tu” kwamba ulikuwa usiku kabla ya karamu ya pili ya Esta kwa ajili ya Mfalme na Hamani. Na “ilitokea tu” kwamba mfalme akaomba asomewe kitabu cha kumbukumbu. Na “ilitokea tu” kwamba sehemu ya kumbukumbu zilizoripoti jinsi Mordekai alivyookoa uhai wa mfalme ilikuwa sehemu iliyosomwa. Na mfalme “ametokea tu” kuuliza juu ya hilo na akajulishwa kwamba hakuna jambo lolote lililofanywa ili kumheshimu Mordekai. Na Hamani “ilitokea tu” kuwa “ameingia tu kwenye ua wa nje wa jumba la mfalme ili kusema na mfalme kuhusu kunyongwa kwa Mordekai” (6:4). Na Hamani “ilitokea tu” kusoma vibaya nia ya mfalme kuhusu ni nani mfalme alitaka kumheshimu (6:6). David Dorsey aonelea, “Ni jambo la maana kwamba mabadiliko ya hadithi (sura ya 6) hayahusishi matendo ya ujasiri ya Mordekai au Esta (ingawa tuna kila sababu ya kutarajia hili), lakini badala yake ni mabadiliko ya kejeli ya hatima ambayo bahati ya Hamani mwovu inanza kugeuka. Kufikia hatua hii katika hadithi kila kitu kimemwendea vyema Hamani, na njama zake dhidi ya Mordekai na Wayahudi zinaonekana kuwa zikifanya kazi bila matatizo. Kipindi hiki [kinachomalizikia katika 6:11], ambamo shauri la Hamani kwa mfalme linampinga, linaashiria mabadiliko ya mafanikio ya Hamani. Kuanzia wakati huu na kuendelea, njama zake zinaanza kutoweka. Kwa kubuni hadithi na kipindi hiki kama sehemu ya mabadiliko, mwandishi anadokeza kwamba sababu halisi ya Wayahudi kuokolewa ilikuwa ni majaliwa (ya kimungu).” (Dorsey 1999: 164)

Sababu moja ambayo huenda mfalme aliuliza kuhusu kile kilichofanywa ili kumheshimu Mordekai ni kwamba “mtu yeyote ambaye alikuwa ametoa utumishi muhimu kwa mfalme alitwa ‘mfadhili’, na jina lake liliwekwa kwenye orodha maalum. Wafadhili wa kifalme walituzwa mavazi maalum, farasi, mapambo ya dhahabu, ardhi kubwa, na kadhalika. Walitia ndani wageni walioishi uani na ambao wangeweza pia kupokea vijiji na majiji yote kama zawadi. Kulingana na Xenophon, njia ya kawaida ambayo mfalme wa Uajemi alionyesha kibali ilikuwa kupitia zawadi kama vile farasi mwenye hatamu iliyopambwa kwa dhahabu, saa ya dhahabu, bangili, *akinaki za dhahabu*. (jembe), na joho.” (“Courts and Courtiers” 2011: Courtiers, citations omitted)

- Hamani bila kujua anapendekeza njia na kumheshimu Mordekai (6:4-11)
⁴ *Basi mfalme akasema, “Ni nani aliye uani?” Sasa Hamani alikuwa ametoka tu kuingia katika ua wa nje wa jumba la mfalme ili kuongea na mfalme kuhusu kumtundika Mordekai kwenye mti ambao alikuwa amemwandalia.* ⁵ *Watumishi wa mfalme wakamwambia, Tazama, Hamani amesimama uani. Na mfalme akasema, “Mruhusu aingie.”* ⁶ *Basi Hamani akaingia na mfalme akamwambia, “Je! Afanyiwe nini mtu yule ambaye mfalme anataka kumheshimu? Naye Hamani akasema moyoni, “Mfalme angependa kumheshimu nani zaidi yangu?”* ⁷ *Ndipo Hamani akamwambia mfalme, “Kwa maana mtu ambaye mfalme anataka kumheshimu, na walete vazi la kifalme ambalo mfalme amevaa, na farasi ambaye mfalme amempanda, ambaye kichwani mwake amevikwa taji ya kifalme; na joho na farasi apewe mmoja wa wakuu wa mfalme walio na vyeo sana, nao wamvike mtu ambaye mfalme ataka kumheshimu, wamchukue juu ya farasi katika uwanja wa mji, na watangaze mbele yake, wakisema, Ndivyo itakavyokuwa ifanyike kwa mtu ambaye mfalme anataka kumheshimu.”*
¹⁰ *Ndipo mfalme akamwambia Hamani, Yachukue mavazi na farasi upesi kama ulivyosema, ukamfanyie vivyo Mordekai, Myahudi, aketiye langoni pa mfalme; usipungukiwe na neno lo lote katika hayo uliyosema.”* ¹¹ *Basi Hamani akalitwaa lile joho na farasi, akamvika Mordekai, akamvika juu ya farasi katika uwanja wa mji, akatangaza mbele yake, akisema, Ndivyo atakavyofanywa mtu yule ambaye mfalme ataka kumheshimu.*

Sehemu hii ni mojawapo ya kejeli kuu katika kitabu. Hamani “ilitokea tu” kuwa amefika kwenye mahakama “ili kuongea na mfalme kuhusu kumtundika Mordekai kwenye mti ambao alikuwa amemwandalia”

(mst. 4). Badala ya hivyo, kiburi cha Hamani kinajionyesha tena. Hamani kwa kiburi anafikiri kwamba mtu ambaye mfalme anataka kumheshimu anaweza kuwa yeye tu. Hamani hakuhitaji pesa (ona **3:9**); alihitaji heshima (ona **3:2, 5**). Kwa sababu hiyo, anapendekeza kwamba mfalme amweke vazi la kifalme, akamketishe mtu huyo juu ya farasi wa kifalme (ambayo ingekuwa nafasi ya mfalme atakayeshinda), na kumfanya kiongozi mkuu wa ufalme achukue nafasi ya mtumishi na kuongoza mtu aliyeheshimiwa katikati ya jiji, akitangaza jinsi mfalme anavyomheshimu. Yote hayo yangeonyesha jinsi mfalme anavyohisi kuhusu mtu huyo. Katika mabadiliko makubwa zaidi ya bahati, Hamani bila kujua anaamua jinsi mtu ambaye alitaka kumtundika angeheshimiwa, na kisha alitakiwa yeye mwenyewe kuongoza msafara kupitia uwanja wa jiji kama vile mtumishi angefanya na kutangaza hadharani heshima aliyopewa Mordekai.¹² Kuanzia wakati huu na kuendelea, lazima ajue kwamba mipango yake mingine imevunjwa na hataweza kumuua Mordekai na Wayahudi.

Kipindi hiki ni kielelezo cha kanuni ya Biblia, *“Kila mtu ajikwezaye atadhiliwa; na ye yote anayejiyenyekeza atakwezwa”* (**Mat 23:12**; ona pia **Mith 29:23**; **Luka 1:52**; **14:11**; **18:14**; **Yak 4:10**). Pia ni kielelezo kwa injili. Hamani alikuwa akitafuta kibali cha mfalme, lakini akaishia kunyenyekewa bila hiari. Hata hivyo, mfalme mkuu, Yesu Kristo, alijinyenyekeza kwa hiari na kuchukua jukumu la mtumishi ili tupate kuinuliwa (**Flp 2:5-11**; ona pia **2 Kor 5:21**).

Ni ajabu kwamba mfalme angemheshimu Myahudi kwa kujua baada ya hivi karibuni kutunga amri ya kuwaua Wayahudi wote katika ufalme huo. Hata hivyo, kwa kuwa Hamani hakuwahi kutaja Wayahudi alipozungumza na mfalme (alikuwa ametaja tu *“watu fulani”* kwa mfalme, **3:8**), mfalme hakuuliza kamwe *“watu fulani”* ni akina nani, na Hamani alikuwa amewavuta juu ya ile amri iliyoandikwa kwa muhuri ya mfalme, yaelekea kwamba mfalme hakuwa ameona amri hiyo iliyoandikwa na hakujua kwamba *“watu fulani”* ambao wangeangamizwa walikuwa Wayahudi. Zaidi ya hayo, hakuna jambo lolote linaloonyesha kwamba mfalme alijua kuhusu chuki ya Hamani dhidi ya Mordekai (na Wayahudi).

- Mke wa Hamani anatabiri kuanguka kwa Hamani ikiwa Mordekai ni Myahudi (6:12-13)
¹² *Kisha Mordekai akarudi kwenye lango la mfalme. Lakini Hamani akaenda haraka nyumbani, akiomboleza, akiwa amefunika kichwa chake.* ¹³ *Hamani akamweleza Zereshi mke wake na rafiki zake wote mambo yote yaliyompata. Ndipo watu wake wenye hekima na Zereshi mkewe wakamwambia, Ikiwa Mordekai, ambaye umeanza kuanguka mbele yake, ni Myahudi, wewe hutamshinda, bali hakika utaanguka mbele yake.*

Kumheshimu Mordekai kwa mfalme haionekani, wakati huo, kuwa kulifanya mabadiliko yoyote katika hali ya Mordekai. Alibaki Myahudi akingoja kuuawa kwa mujibu wa amri ya Hamani. Kuinuliwa kwa Mordekai katika nafasi hakutokei hadi **8:1-2**. Kwa sababu hiyo, Mordekai alirudi mahali alipokuwa alipopata habari kuhusu amri ya kuwaua Wayahudi—lango la mfalme (ona **4:1-2**).

Hamani alirudi nyumbani kwa unyonge. Kufunika kichwa ilikuwa njia ya kuonyesha maombolezo, aibu, na fedheha (ona **2 Sam 15:30**; **Yer 14:3-4**). Hakupata faraja kutoka kwa mkewe na marafiki. Badala yake, wanatangaza kinabii kuangamizwa kwa Hamani.

MASWALI YA MAJADILIANO

1. Jadili jinsi Mungu anavyotumia kuona “matukio” kuendeleza mpango wake ulimwenguni. Umeona jambo hili katika maisha yako mwenyewe?
2. Jadili jinsi Mungu anavyotumia kejeli na mabadiliko ya kejeli kuendeleza mpango wake ulimwenguni. Umeona jambo hili katika maisha yako mwenyewe?
3. Zingatia na jadili ukweli kwamba Mungu anaweza kutumia wasio Wakristo kutoa unabii wa kweli (ona pia **Yohana 11:49-51**).

H. Karamu ya pili ya Esta ilisababisha kuuawa kwa Hamani (6:14-7:10)

Esta alikuwa ameahidi kufichua ombi lake kwenye karamu yake ya pili. Katika karamu hiyo alitoa ombi lake kwa ustadi kiasi kwamba mfalme alikasirishwa na njama hiyo, na Esta akaweza kumshtaki Hamani kuwa ni

¹² Kuheshimiwa huku kwa Mordekai ni jambo lingine la kawaida katika hadithi ya Yusufu. Mordekai alikuwa amevaa mavazi ya kifalme na taji ya dhahabu juu ya kichwa chake na amepanda mmoja wa farasi wa mfalme. Vivyo hivyo, Yusufu alipopandishwa cheo hadi cheo cha pili cha mamlaka huko Misri, alikuwa amevaa mavazi ya kifalme, mkufu wa dhahabu uliwekwa shingoni mwake, na akapanda gari la kifalme (**Mwa 41:42-43**).

adui na mwovu. Jambo hilo lilimfanya mfalme kuamuru Hamani auawe kwenye mti uleule aliokuwa ameusimamisha juu yake ili Mordekai atundikwe.

- Katika karamu yake ya pili, Esta anafichua Hamani kama mtu nyuma ya njama ya kumuua yeye na watu wake (6:14-7:6)

¹⁴ *Walipokuwa bado wanazungumza naye, matowashi wa mfalme wakafika na kumleta Hamani haraka kwenye karamu ambayo Esta alikuwa ametayarisha.*

¹ *Basi mfalme na Hamani walikuja kunywa divai pamoja na malkia Esta. ² Mfalme akamwambia Esta siku ya pili pia walipokuwa wakinywa divai yao katika karamu, “Unataka nini Malkia Esta? Utapewa. Na ombi lako ni nini? Hata nusu ya ufalme itafanywa.” ³ Ndipo Malkia Esta akajibu, akasema, Ikiwa nimepata kibali machoni pako, Ee mfalme, na mfalme akiona vema, na nipewe uhai wangu kuwa dua yangu, na watu wangu kama ombi langu; ⁴ kwa maana tumeuzwa, mimi na watu wangu, ili kuharibiwa, kuuawa na kuangamizwa. Sasa kama tungaliuzwa tu kuwa watumwa, wanaume na wanawake, ningalika kimya, kwa maana shida hiyo isingelingana na udhia wa mfalme.” ⁵ Ndipo Mfalme Ahasuero akamwuliza Malkia Esta, “Yeye ni nani, na yuko wapi, ambaye angethubutu kufanya hivyo?” ⁶ Esta akasema, “Ni adui na adui ni huyu Hamani mwovu!” Ndipo Hamani akaingiwa na hofu mbele ya mfalme na malkia.*

Kwa kawaida, wageni walisindikizwa kwa karamu za mashariki, kwa hivyo **mst. 14** sio jambo lililokuwa la kawaida. Hata hivyo, kuletwa kwa “haraka” ambavyo Hamani aliletwa kwenye karamu kunaweza kudokeza kwamba hakuwa na wakati wa kujiandaa kufuatia kufedheheshwa kwake na unabii wa maangamizi wa mke wake.

Kumbuka jinsi divai imekuwa muhimu kwa njama ya kitabu. Ilikuwa wakati mfalme ‘alipojifurahisha kwa mvinyo’ (**1:10**) ndipo alipotoa amri kwamba Vashti atokee na kujionyesha; kukataa kwake kulisababisha Esta kuwa malkia. Sasa, wanapokunywa divai, mfalme auliza tena Esta ombi lake ni nini; wakati huu anajibu, na jibu lake litasababisha kifo cha Hamani na kuokolewa kwa Wayahudi.

Ona pia jinsi Esta alivyomjibu mfalme kwa uangalifu. Kurudia kwake kwamba angempa “hata nusu ya ufalme” (**mst. 2**) ilikuwa ishara nzuri kwamba bado aliendelea kuwa na kibali chake. Hata hivyo, hakutaja mara moja amri ya kuwaua Wayahudi wote na kumwomba mfalme abatilishe. Badala yake, alikuwa mnyenyekevu sana. Anaanza katika **mst. 3** kwa kusema, “Ikiwa nimepata kibali machoni pako, Ee mfalme, na mfalme akiona vema. Kisha akaomba kitu ambacho, bila ya mfalme kujua zaidi, angempa, yaani, “nipe maisha yangu kama dua yangu.” Kisha mara moja anaunganisha maisha yake mwenyewe na maisha ya watu wake, “na watu wangu kama ombi langu.” Hata sasa, hataji wazi wazi kwamba yeye ni Myahudi.

Zaidi ya hayo, bila kumpa mfalme wakati wa kujibu, mara moja anaendelea na maelezo ya kwa nini hili ni ombi lake. Kwa kufanya hivyo, yeye asema kwa hila kwamba ni kwa manufaa ya mfalme mwenyewe kutimiza ombi lake: “Kwa maana tumeuzwa, mimi na watu wangu, ili kuharibiwa, kuuawa, na kuangamizwa. Sasa kama tungaliuzwa tu kuwa watumwa, wanaume na wanawake, ningalika kimya, kwa maana shida hiyo isingelingana na udhia wa mfalme.” (**mst. 4**) Rejeo lake la “kuuzwa” linarejelea talanta 10,000 za fedha ambazo Hamani alikuwa ameahidi kulipa kwa ajili ya kuangamizwa kwa Wayahudi (**3:9**). Kusema kwake kwamba kama “sisi” tungeuzwa tu kama watumwa kunamhusisha na watu wake. Lakini kumbuka kwamba yeye, tena, hajajiita yeye mwenyewe au watu wake kama Wayahudi. Kama ilivyoonyeshwa hapo awali, kwa kuwa Hamani hakuwa amewahi kumwambia mfalme wazi kwamba watu aliotaka kuwaangamiza walikuwa Wayahudi, huenda mfalme bado hakujua kwamba watu wanaopaswa kuuawa walikuwa Wayahudi. Esta anafanya ombi lake kama “binafsi” iwezekanavyo. Kusema kwake kwamba hangalimsumbua mfalme “kama tungekuwa tumeuzwa tu kama watumwa” kwa hila kunadokeza kutomsumbua mfalme bali pia uhakika wa kwamba ikiwa watu wake walikuwa watumwa wa mfalme, angefaidika na utumishi wao; hata hivyo, kwa kuwekewa alama ya kifo, mfalme atapoteza kiasi kikubwa cha kazi na mapato.

Kuuliza kwa mfalme ni nani aliyedhania kufanya hivyo kunaonyesha kwamba alikuwa bado hajaelewa kikamilifu kwamba Esta alikuwa akimaanisha amri ya kuwaangamiza Wayahudi—na Esta hakutaja waziwazi amri hiyo au kushiriki kwake mfalme. Hata hivyo, alipoulizwa na mfalme, Esta anajibu mara moja, “Ni mtesi na adui ni huyu Hamani mwovu!” Hamani akaingiwa na hofu, kwa sababu alijua kwamba hatima yake ilikuwa imetiwa muhuri na maneno ya Esta. Tukio zima linakumbusha nabii Nathani anayesimulia hadithi ya tajiri aliyechukua mwana-kondoo jike wa maskini ili kumlisha mgeni wa tajiri huyo (**2 Sam 12:1-4**). Nathani alipofanya tukio hilo na Daudi akakasirika sana, Nathani akasema kwa mshangao, “Wewe ndiye mtu huyo!” (**2 Sam 12:7**)

- Mfalme aamuru Hamani atundikwe juu ya mti ambao alikuwa amemtayarishia Mordekai, na ikawa hivyo (7:7-10)

⁷ *Mfalme akainuka katika hasira yake kutokana na kunywa divai, akaenda kwenye bustani ya ngome; lakini Hamani alikaa ili aombe roho yake kwa malkia Esta, kwa maana aliona ya kuwa mfalme amekusudia mabaya juu yake.* ⁸ *Basi mfalme aliporudi kutoka katika bustani ya jumba la mfalme mpaka mahali ambapo walikuwa wakinywa divai, Hamani alikuwa ameanguka kwenye kitanda alichokuwa Esta. Ndipo mfalme akasema namna gani, Je! Atamfanyia Malkia jeuri hata machoni pangu nyumbani mwangu? Neno hilo lilipotoka katika kinywa cha mfalme, wakafunika uso wa Hamani.* ⁹ *Ndipo Harbona, mmoja wa matowashi waliokuwa mbele ya mfalme akasema, Tazama, mti umesimama katika nyumba ya Hamani wenye urefu wa mikono hamsini, ambao Hamani alimtengenezea Mordekai, aliyenena mema kwa niaba ya mfalme. Mfalme akasema, “Mtundike juu yake.”* ¹⁰ *Basi wakamtundika Hamani juu ya mti aliomwekea tayari Mordekai, na hasira ya mfalme ikatulia.*

Kuondoka kwa mfalme kwenda kwenye bustani ya jumba la mfalme kunaweza kuwa ni kwa sababu alikuwa na hasira sana asiweze kuongea na/au alihitaji muda wa kufikiria la kumfanyia Hamani. Kumbuka kwamba Hamani bado hajasema. Tena, tukio linaonyesha tukio la ufunguzi wa kitabu na Vashti. Huko, mfalme alitenda kwa haraka na hakumwuliza Vashti sababu zake za kukataa kuja kwenye karamu ya mfalme. Hapo, mfalme aliondoka ghafula na hakumwuliza kamwe Hamani, “Unawezaje kufanya jambo kama hili?” Kama angefanya hivyo, huenda Hamani angelionesha kila kitu alichomwambia mfalme katika **3:8-9**, angeweza kumwambia mfalme kwamba mfalme alikuwa amempa pete ya muhuri ili atunge amri hiyo na alikuwa amemwambia Hamani wazi wazi kwamba “watu wangu pia [ni wako] kuwafanyia upendavyo” (**3:11**), angaliweza kumkumbusha mfalme kwamba wote wawili walikuwa wamekunywa juu ya ile amri (**3:15**), na wangeweza kumalizia kwa kusema jambo kama hilo, “Sikujua kwamba Esta alikuwa Myahudi. Hajawahi hata kudokeza hilo—kwangu au kwako. Lau ningelijua hilo, nisingetoa amri hiyo (katika namna ambayo ilitolewa).”

Kuondoka kwa ghafla kwa mfalme kwenda kwenye bustani ya jumba la kifalme pia huenda kulimpa wakati wa kufikiria mambo, kuweka mambo pamoja, kutambua kwamba jambo ambalo Esta alikuwa akizungumzia lilikuwa ni amri ambayo yeye mwenyewe, alikuwa ameikubali, na kumpa Hamani ruhusa. Hata hivyo, mambo yalipotukia, Hamani hakuwahi kupata nafasi ya kujitetea. Alichoweza kufanya ni kuomba uhai wake, kwani “aliona ya kuwa mfalme amekusudia mabaya juu yake” (**mst. 7**). Hata hivyo, alipoanguka kwenye kitanda ambacho Esta alikuwa ameketi, mfalme alitafsiri vibaya tendo la Hamani kama jaribio la kumnyanyasa malkia kingono. “Neno” lililotoka katika kinywa cha mfalme—“Je! Atamfanyia Malkia jeuri hata machoni pangu nyumbani mwangu?”. Matukio yanaonyesha kwamba sababu ya hukumu ya kifo ilikuwa imani potofu ya mfalme kwamba Hamani alijaribu kumnyanyasa kingono malkia, bali si amri ya kuuwa Wayahudi wote kutia ndani malkia huyo wa nia zisizo na heshima kwake (engine moja ya ukimya fasaha zaidi katika historia), wakati neno la utetezi kwa upande wake lingeweza kuleta mabadiliko ya matukio yote” (Lehrman 1958: 92).

Kuhusiana na kuuawa kwa Hamani kunasimuliwa katika **mst. 9-10**, Josephus asema kwamba mmoja wa matowashi aliyemleta Hamani kwenye karamu alikuwa ameona mti ambao Hamani alikuwa amemtengenezea Mordekai na alikuwa amejifunza kutoka kwa mmoja wa watumishi wa Hamani mwenyewe kusudi la mti huo; kwa hiyo, aliweza kuripoti hili kwa mfalme (Josephus 1987: *Ant.* 11.260-268). Hii ndiyo dalili ya kwanza kwamba mfalme alikuwa amejua kuhusu tamaa ya Hamani ya kumuua Mordekai. Kwa kuwa mfalme alikuwa ametoka tu kumheshimu Mordekai kwa kuokoa uhai wake, anaeleza jibu lake la upesi, “Mnyonge juu yake.” Huu ni mmoja wapo wa mifano mingi ya kibiblia ya kanuni hii, “Kiburi hutangulia uharibifu, na roho ya majivuno hutangulia maanguko” (**Mith 16:18**). Semenyee anaonelea, “Kama [Hamani] angekuwa tayari kupuuza ukweli kwamba Mordekai hakuwa akimheshimu, hangewahi kupanga njama dhidi ya Wayahudi na tungekuwa tunasoma hadithi tofauti” (Semenyee 2006: 566). Matukio yaliyotukia hapa pia yanadhihirisha kanuni zinazohusiana, “Mwovu hunaswa katika kazi ya mikono yake mwenyewe” (**Zab 9:16b**) na “Uovu wake utamrudia kichwani mwake mwenyewe, na jeuri yake itashuka juu ya uso wake mwenyewe” (**Zab 7:16**).

MASWALI YA MAJADILIANO

1. Jadili jinsi Esta alivyowasilisha ombi lake kwa mfalme kwa uangalifu na kwa ustadi. Je, kuna mafunzo yoyote katika hili kwa ajili yetu?

2. Angalia jukumu la hatua ya haraka na upesi limecheza katika hadithi hii. Mfalme akamwita Vashti kwa haraka ili ajionyeshe kwenye karamu yake; alipokataa, hakumuuliza sababu zake bali haraka na kwa pupa alimuondoa kama malkia. Hamani alipoona ya kuwa Mordekai hamsujudu, hakuliacha hilo lipite, wala

hakufanya hata neno lililoelekezwa kwa Mordekai, bali alipanga njama ya kuwaua Wayahudi wote. Esta alipomshtaki Hamani kwenye karamu yake ya pili, mfalme aliondoka haraka kwenye karamu na aliporudi haraka akakata kauli kwamba Hamani alikuwa akimnyanyasa Esta kingono na kuamuru auawe mara moja—yote hayo bila kumpa Hamani nafasi ya kueleza lolote kati ya matendo yake.

- Tunaweza kupata mafunzo gani kutokana na hili?
- Matendo hayo yanatofautianaje na jinsi Mordekai na Esta walivyotenda?
- Je, hadithi ya Esta ingekuwa tofauti vipi kama, wakati wowote ule njiani, mfalme na/au Hamani hangetenda kwa haraka na kwa pupa?

3. Jadili mifano mingine kutoka katika Biblia na maisha yako mwenyewe ya kanuni, “*Kiburi hutangulia uharibifu, Na roho yenye majivuno hutangulia maanguko*” (Mith 16:18), “*Mtu mbaya hunaswa katika kazi ya mikono yake mwenyewe*” (Zab 9:16b), na “*Uovu wake utamrudia kichwa chake mwenyewe, na udhalimu wake utashuka juu ya uso wake mwenyewe*” (Zab 7:16).

4. Kipindi hiki kinatokeza suala jingine: Kunyamaza kwa Esta wakati mfalme alidhani kimakosa na kumshtaki Hamani kwa kujaribu kumnyanyasa kingono. Je, alikuwa sahihi kukaa kimya? Kwa nini au kwa nini siyo sahihi?

- Ukimya wa Esta ni sawa na wakunga wa Kimisri waliomdanganya Farao ili kuwaacha watoto wa kiume wa Kiebrania waishi (Kut 1:15-21) na Rahabu ambaye alimdanganya mfalme wa Yeriko na watu wake kuhusu wapelelezi wa Waisraeli aliowaficha (Yos 2:1-22). Katika kila kisa, Mungu aliwabariki wale waliosema uwongo au waliozuia ukweli. Je, unawekaje mifano hii pamoja na vifungu vya Biblia vinavyotambua tusiseme uwongo (km. Kut 20:16; Law 19:11; Zab 119:163; Mith 12:22; Yoh 8:44; Efe 4:25; Kol 3:9)?

I. Mordekai anapandishwa cheo na kuwa mahali pa Hamani, na Wayahudi wamepewa mamlaka ya kujilinda na kuwaangamiza adui zao (8:1-17)

Katika sura ya 8, mabadiliko makubwa yanatokea. Utajiri wote, mamlaka, na cheo ambacho Hamani alikuwa nacho kimechukuliwa kutoka kwa Hamani na kupewa Mordekai na Esta. Esta na Mordekai wanatayarisha amri mpya inayofanana na amri ya Hamani—kwa wakati huu Wayahudi wanaruhusiwa kujitetea na “kuharibu, kuua, na kuangamiza” wapinzani wao. Wakati Wayahudi wanashangilia, wengi wa wasio Wayahudi sasa wana hofu, na wengi wao wanageukia Dini ya Kiyahudi.

- Mordekai apandishwa cheo na kuwa mahali pa Hamani (8:1-2)
¹ *Siku hiyo mfalme Ahasuero akampa malkia Esta nyumba ya Hamani, adui wa Wayahudi; naye Mordekai akaja mbele ya mfalme, kwa maana Esta alikuwa amemjulisha alivyo.* ² *Mfalme akavua pete yake ya muhuri aliyokuwa amemnyang’anya Hamani, akampa Mordekai. Naye Esta akamweka Mordekai juu ya nyumba ya Hamani.*

Katika aya hizi, mabadiliko mengine makubwa yanatokea. Esta anafichua uhusiano wake na Mordekai. Kisha mfalme akampa Mordekai pete yake ya muhuri, ambayo hapo awali alikuwa amempa Hamani. Hivyo, Mordekai anakuwa, kwa kweli, Waziri Mkuu wa Uajemi. Maneno ya **mst. 2b** yanapendekeza kwamba, kwa kuwa mfalme alikuwa ameitoa “*nyumba ya Hamani*”¹³ kwa Esta, kumpa Mordekai eneo hilo kunaonyesha kwamba alidumisha umiliki wake lakini alimweka Mordekai kuwa msimamizi wa shamba hilo. Kwa hiyo, mali, nafasi, cheo, na mamlaka yote ya Hamani sasa yalikuwa ya adui yake, Mordekai Myahudi.

- Esta amsihi mfalme abatilishe barua alizotunga Hamani (8:3-7)
³ *Ndipo Esta akasema tena na mfalme, akaanguka miguuni pake, akaliamba na kumsihi aondoe njama mbaya ya Hamani Mwagagi na njama yake ambayo alikuwa amepanga dhidi ya Wayahudi.* ⁴ *Mfalme akamnyoshea Esta fimbo ya enzi ya dhahabu. Basi Esta akainuka na kusimama mbele ya mfalme.* ⁵ *Ndipo akasema, “Ikiwa imempendeza mfalme, na ikiwa nimepata kibali machoni pake, na jambo hilo*

¹³ “Nyumba ya Hamani” inamaanisha mali yake yote.

likaonekana kuwa sawa machoni pake mfalme, nami ninapendeza machoni pake, na iandikwe ili kuzibatilisha zile barua alizotunga Hamani, mwana wa Hamedatha, Mwagagi, ambayo aliandika ili kuwaangamiza Wayahudi walio katika majimbo yote ya mfalme. ⁶ Kwa maana ninawezaje kustahimili kuona msiba utakaowapata watu wangu, na ninawezaje kustahimili kuona uharibifu wa jamaa zangu?"

Ingawa mali ya Hamani ilitolewa kwa Esta na Mordekai alipewa pete ya muhuri ya kifalme, sheria za Wamedi na Waajemi hazingeweza kubatilishwa (**Esta 1:19; 8:8; Dan 6:8, 12, 15**). Kwa hiyo, amri ya kuwaangamiza Wayahudi wote ilikuwa bado inafanya kazi. Ingawa Esta na Mordekai wangeweza kuwa salama, Wayahudi wenzao katika milki yote bado walikuwa katika hatari kama vile walivyokuwa tangu amri hiyo kutolewa. Kwa sababu hiyo, Esta anamsihi mfalme kwa niaba ya Wayahudi. Kama alivyofanya katika kutoa ombi lake kwa mfalme kwenye karamu yake ya pili, Esta anataja tena “*barua alizotunga Hamani*” (**mst. 5**), lakini hairejelei kuhusika kwa mfalme. Anafanya ombi lake kuwa la kibinafsi tena. Wote wawili walianguka miguuni pa mfalme na kulia (**mst. 3**) na kusema, “*Nitawezaje kustahimili kuona msiba utakaowapata watu wangu, na nitawezaje kustahimili kuona uharibifu wa jamaa zangu?*” (**mst. 6**) Josephus anaongeza kwamba, alipotoa ombi hili kwa mfalme, pia “alimwonyesha kile kilichoandikwa juu ya nchi yote na Hamani” (Josephus 1987: *Ant.* 11.270). Ingawa hilo halimo katika simulizi la Biblia, linapatana na kwamba mfalme hakujua hapo awali masharti ya amri hiyo au ukweli kwamba watu waliokusudiwa kuangamizwa walikuwa Wayahudi.

- Mfalme aidhinisha barua kutumwa katika ufalme wote kuwapa Wayahudi haki ya kujilinda na kuharibu adui zao (**8:7-14**)
⁷ *Basi mfalme Ahasuero akamwambia Malkia Esta na Mordekai Myahudi, Tazama, nimempa Esta nyumba ya Hamani, naye amemtundikwa juu ya mti kwa sababu amenyoosha mikono yake juu ya Wayahudi.* ⁸ *Sasa waandikie Wayahudi kama upendavyo, kwa jina la mfalme, na kulitia muhuri kwa pete ya mfalme; kwa kuwa amri iliyoandikwa kwa jina la mfalme na kutiwa muhuri kwa pete ya mfalme haitabatilishwa.* ⁹ *Basi waandishi wa mfalme wakaitwa wakati huo, mwezi wa tatu, yaani, mwezi wa Sivani, siku ya ishirini na tatu; nayo ikaandikwa sawasawa na yote ambayo Mordekai aliwaamuru Wayahudi, na maliwali, na wakuu wa majimbo yaliyoenea kutoka India hadi Ethiopia, majimbo 127, kila jimbo kulingana na mwandiko wake, na kila taifa kulingana na waraka wao, lugha na pia kwa Wayahudi kulingana na maandishi yao na lugha yao.* ¹⁰ *Akaandika kwa jina la mfalme Ahasuero, akaitia muhuri kwa pete ya mfalme, na kutuma barua kwa mabaharia waliopanda farasi, waliobebwa na nguzo ya kifalme.* ¹¹ *Ndani yake mfalme akawapa Wayahudi waliokuwa katika kila mji haki ya kukusanyika na kulinda uhai wao, kuharibu, kuua na kuangamiza jeshi lote la watu au jimbo lolote ambalo lingewashambulia, kutia ndani watoto na wanawake na kuteka nyara zao,* ¹² *siku moja katika majimbo yote ya mfalme Ahasuero, siku ya kumi na tatu ya mwezi wa kumi na mbili, yaani, mwezi wa Adari.* ¹³ *Nakala ya amri hiyo iliyopaswa kutolewa kuwa sheria katika kila jimbo ilitangazwa kwa mataifa yote, ili Wayahudi wawe tayari kwa siku hii kujilipiza kisasi juu ya adui zao.* ¹⁴ *Wajumbe, wakaenda haraka na kusukumwa na amri ya mfalme, wakatoka, wamepanda farasi wa kifalme; na amri ikatolewa katika ngome ya Shushani.*

Kama ilivyokuwa wakati Hamani alitayarisha amri ya kuwaangamiza Wayahudi, mfalme hana sehemu yoyote katika kutayarisha amri mpya ya kupinga amri ya Hamani. Badala yake, anawapa Mordekai na Esta daraka la kufanya hivyo.¹⁴ Kama ilivyokuwa kwa amri ya Hamani, amri hii mpya iliandikwa kwa jina la Mfalme Ahasuero, ilitiwa muhuri kwa pete yake ya muhuri, na ilielekezwa kwa majimbo yote 127 na kila lugha katika milki hiyo (**mst. 9-10** linganisha **3:12**). Amri hii mpya pia ilifanana na amri ya Hamani kwa kuwa ilitaja kwamba mnamo tarehe 13 Adari Wayahudi walipewa haki ya “*kuharibu, kuua na kuangamiza jeshi lote la watu au jimbo lolote ambalo lingeweza kuwashambulia, kutia ndani watoto na wanawake, kuwaua na kupora nyara zao*” (**mst. 11-12**; linganisha **3:12-13**).¹⁵ Amri hiyo ilitolewa katika kila jimbo “*ili Wayahudi wawe*

¹⁴ Vitenzi katika **mst. 8** viko katika wingi.

¹⁵ Swali limezushwa kuhusu mpango kwamba Wayahudi wangeweza “*kuharibu, kuua na kuangamiza jeshi lote la watu au jimbo lolote ambalo lingeweza kuwashambulia, kutia ndani watoto na wanawake.*” Huey asema kwamba amri hiyo mpya “inanukuu tu amri ya Hamani ambayo ingesababisha kuangamizwa kwa wanawake na watoto wa Kiyahudi: . . . Wapya waliwaruhusu Wayahudi kujilinda na kuharibu . . . yoyote . . . ambayo inaweza kuwashambulia wanawake na watoto wao” (8:11)” (Huey 1988: 831n.11). Kwa hiyo, amri hiyo mpya inaonekana kuwa amri ya kuwalinda wanawake na watoto wa Kiyahudi, si amri ya kuua wanawake na watoto wasio Wayahudi. Uungaji mkono fulani wa ufafanuzi huo unapatikana katika **Esta 9:15-16**, inayosema kwamba siku ya uharibifu ilipofika, Wayahudi “*hawakuweka mikono yao juu ya nyara.*”

tayari kwa siku hii kujilipiza kisasi juu ya adui zao” (mst. 13), kama vile amri ya Hamani ilivyotolewa “ili wao [watu wote wasio Wayahudi katika milki hiyo.] wawe tayari kwa siku hii” (3:14). Amri hiyo ilisambazwa na wajumbe wa kifalme katika majimbo yote na katika Shushani, kama ilivyokuwa kwa amri ya Hamani (mst. 14; linganisha 3:15).

Amri hiyo ilitolewa mnamo 23 Sivan, siku 70 baada ya amri ya Hamani (mst. 9; linganisha 3:12). Stephen Noll anasema kwamba siku 70 “zingependekeza kwa wasomaji wa Kiyahudi miaka sabini ya uhamisho iliyotabiriwa (Yer. 29:10; cf. Dan. 9:2)” (Noll 1989: 332). Hata hivyo, dokezo la miaka sabini ya uhamisho pia “laweza kumaanisha kwamba tendo jipya la Mungu la wokovu na agano linatokea kwa Wayahudi wanapoendelea kuishi kati ya mataifa. Hakuna kurudi kwa Israeli kunafikiriwa.” (Noll 1989: 332) Ikiwa ndivyo ilivyo, ni dokezo lililofichwa kwa kanisa na agano jipya. Wayahudi wa Esta walikuwa wakiishi kati ya Mataifa katika Milki yote ya Uajemi. Walikuwa wakiishi katika jamii, maadili ya kiroho na ya kiadili ambayo yalikuwa tofauti sana na yao wenyewe. Vivyo hivyo, kanisa lipo ulimwenguni kote, ulimwengu ambao maadili ya kiroho na maadili ya takriban tamaduni zote na jamii ni tofauti sana na yale ya kanisa. Kwa hakika, katika mambo mengi, kanisa ni Israeli mpya, wa kweli, wa kiroho—utililifu ambao Agano la Kale, Israeli ya kimwili ilikuwa “mfano” na “kivuli” (ona Menn 2021: 26-93).

- Jibu la watu kwa amri mpya ya mfalme (8:15-17)

¹⁵ *Ndipo Mordekai akatoka mbele ya mfalme, akiwa amevaa mavazi ya kifalme ya rangi ya samawi na nyeupe, na taji kubwa ya dhahabu, na vazi la kitani safi na la zambarau; na mji wa Shushani ukapiga kelele na kushangilia.* ¹⁶ *Kwa Wayahudi palikuwa na nuru na furaha na shangwe na heshima.* ¹⁷ *Katika kila jimbo na kila jiji, popote ambapo amri ya mfalme na amri yake ilifika, kulikuwa na furaha na shangwe kwa Wayahudi, karamu na sikukuu. Na watu wengi wa watu wa nchi wakawa Wayahudi, kwa maana hofu ya Wayahudi ilikuwa imewaangukia.*

Kama ilivyokuwa wakati ilipoongozwa na Hamani katika mitaa ya Shushani alipoheshimiwa na mfalme kwa kuokoa uhai wa mfalme (Esta 6:10-11), Mordekai anaondoka mbele ya mfalme “*akiwa amevaa mavazi ya kifalme ya bluu na nyeupe, na vazi kubwa la kifalme taji ya dhahabu na vazi la kitani nzuri na zambarau*” (mst. 15). Ni mabadiliko ya namna gani kwa mtu ambaye, muda mfupi kabla, alikuwa amerarua nguo zake na kuvaa gunia na majivu (Esta 4:1). Kushangilia kwa watu wa Shushani pengine kunarejelea Wayahudi katika Shushani, kwa kuwa amri mpya ilikuwa na uwezo wa kutumiwa dhidi ya wasio Wayahudi wa Shushani. Hivyo ndivyo **mst. 16-17** pamoja na Josephus zinaonyesha (Josephus 1987: 11.284-85).

Bado mabadiliko mengine makubwa yanaonyeshwa katika **mst. 17**. Mapema, ni Wayahudi waliokuwa katika “*maombolezo makuu*” na walikuwa “*wakifunga, wakilia na kuomboleza; na wengi walilala juu ya magunia na majivu*” (Esta 4:3). Sasa, “*palikuwa na furaha na shangwe kwa Wayahudi, karamu na likizo.*” Kwa upande mwingine, sasa ni watu wasio Wayahudi ambao wanawaogopa Wayahudi. Kwa hiyo, “*wengi miongoni mwa watu wa nchi wakawa Wayahudi*” (mst. 17). Josephus anaripoti kwamba “mataifa mengine mengi yalitahiri magovi yao kwa kuwaogopa Wayahudi, ili wapate usalama kwa hilo” (Josephus 1987: 11.285). Hii inapendekeza kwamba, ingawa baadhi ya uongofu kwa Uyahudi ulikuwa wa kweli, uongofu mwingine kama huo ulikuwa njia ya kujilinda. Ukweli wa uongofu kama huo tena ni kielelezo kilichofunikwa kwa kanisa, ambalo linajumuisha watu “*kutoka kila kabila na lugha na jamaa na taifa*” (Ufu 5: 9). Pia ni kweli kwamba kanisa la nje, linaloonekana linajumuisha watu ambao wameongoka kwa kweli kwa Yesu Kristo, lakini pia linajumuisha wale ambao wamepitia ishara za nje za uongofu, ikiwa ni pamoja na ubatizo, lakini hawajaongoka kikweli (ona **Mat 7:21-23**). Roho Mtakatifu pekee ndiye anayeweza kweli kutengeneza upya moyo wa mtu.

MASWALI YA MAJADILIANO

1. Hata katika ushindi wake juu ya Hamani, Esta angali anatumia tahadhari na hekima katika kumsihi mfalme awaokoe Wayahudi. Tunaweza kujifunza nini kutokana na hili?

2. Je, unafikiri nini kuhusu madokezo yanayowezekana kwa kanisa katika sura hii, yaani, siku 70 na kuongoka kwa wengi wa wasio Wayahudi?

Huey anasema, “Kama agizo la Mordekai lingejumuisha mauaji ya wanawake na watoto, hakika nyara zingelichukuliwa” (Huey 1988: 831n.11).

J. Wayahudi wawaangamiza adui zao katika ufalme wote, wana wa Hamani wanyongwa, na sikukuu ya Purimu inaananzishwa (9:1-32)

Kwa mujibu wa amri ya pili ya mfalme, Wayahudi waliwashinda na kuwaua adui zao tarehe 13 Adari. Kulingana na ombi la Esta, mfalme hata aliwapa Wayahudi siku ya ziada huko Shushani kuwaua adui zao. Kisha Mordekai na Esta wanairasimisha Purimu kuwa sikukuu kuu ya Wayahudi, itakayojulikana kwa usomaji wa Maandiko, utoaji wa zawadi, na sherehe.

• Wayahudi waharibu adui zao (9:1-10)

¹ *Basi katika mwezi wa kumi na mbili, yaani, mwezi wa Adari, siku ya kumi na tatu, wakati amri ya mfalme na amri yake ilipokaribia kutekelezwa, siku ambayo adui za Wayahudi walitarajia kuwashinda, ilikuwa waligeuka kinyume ili Wayahudi wenyewe wapate kuwashinda wale waliowachukia.* ² *Wayahudi wakakusanyika katika miji yao katika majimbo yote ya mfalme Ahasuero ili kuwatia mikono wale waliotaka kuwadhuru; wala hapakuwa na mtu ye yote aliyeweza kusimama mbele yao, kwa maana hofu yao imewaangukia mataifa yote.* ³ *Hata wakuu wote wa majimbo, maliwali, magavana na wale waliofanya kazi ya mfalme waliwasaidia Wayahudi, kwa sababu hofu ya Mordekai ilikuwa imewapata.* ⁴ *Hakika Mordekai alikuwa mkuu katika nyumba ya mfalme, na sifa zake zikaenea katika majimbo yote; kwa maana yule mtu Mordekai akazidi kuwa mkuu.* ⁵ *Basi Wayahudi wakawapiga adui zao wote kwa upanga, na kuua, na kuharibu; na walifanya wapendavyo wale waliowachukia.* ⁶ *Katika ngome ya Shushani, Wayahudi waliwaua na kuwaangamiza watu mia tano.* ⁷ *na Parshandatha, Dalfoni, Aspata,* ⁸ *Poratha, Adalia, Aridatha,* ⁹ *Parmashta, Arisai, Aridai na Vaizatha;* ¹⁰ *wana kumi wa Hamani, mwana wa Hamedatha, adui wa Wayahudi; lakini hawakuweka mikono yao juu ya nyara.*

Katika mistari hii tunaona jinsi hali zinaweza kubadilika haraka. Aya hizi zinafichua ukweli kwamba chuki dhidi ya Wayahudi haikuweka kwa Hamani pekee. Badala yake, adui zao walikuwepo katika himaya yote (ona **mst. 1, 2, 5, 6**; ona pia **mst. 16**). Kwa sababu ya kuinuka kwa Mordekai, viongozi wa mikoa sasa waliwasaidia Wayahudi. Ingawa amri ya mfalme iliyowapendelea Wayahudi ilikuwa imewapa haki ya kuchukua nyara za adui zao (**Esta 8:11**), hawakufanya hivyo. Hii inaonyesha kwamba nia yao haikuwa utajiri wa kibinafsi.

• Esta anamwomba mfalme aamuru kwamba wana kumi wa Hamani wanyongwe na Wayahudi wa Shushani wapewe siku nyingine ya kuwaua adui zao; maombi hayo yamekubaliwa (9:11-15)

¹¹ *Siku hiyo mfalme aliripoti hesabu ya wale waliouawa kwenye ngome ya Shushani.* ¹² *Mfalme akamwambia Malkia Esta, “Wayahudi wameua na kuwaangamiza wanaume mia tano na wana kumi wa Hamani kwenye ngome iliyoko Shushani. Wamefanya nini basi katika majimbo mengine ya mfalme! Sasa ombi lako ni nini? Utapewa hata wewe. Na ombi lako zaidi ni nini? Pia itafanyika.”* ¹³ *Ndipo Esta akasema, Mfalme akiona vema, kesho pia na wapewe Wayahudi walioko Shushani kufanya sawasawa na amri ya leo; na wana kumi wa Hamani watundikwe juu ya mti.* ¹⁴ *Basi mfalme akaamuru ifanywe hivyo; na amri ikatolewa huko Shushani, na wana kumi wa Hamani wakatundikwa.* ¹⁵ *Wayahudi waliokuwa katika Shushani walikusanyika pia siku ya kumi na nne ya mwezi wa Adari na kuwaua watu mia tatu huko Shushani, lakini hawakuweka mikono yao juu ya nyara.*

Baada ya kuripoti kwamba Wayahudi walikuwa wameua watu 500 na wana kumi wa Hamani huko Shushani, mfalme alimpa Esta haki ya kumwomba tena. Aliomba kwamba Wayahudi wapewe siku nyingine tena ya kuwaua adui zao huko Shushani na kwamba wana kumi wa Hamani—licha ya ukweli kwamba walikuwa wameuawa—watundikwe kwenye mti ambao Hamani alikuwa ameusimamisha. Mfalme alikubali ombi hilo. Kunyongwa kwa wana kumi wa Hamani waliokufa ilikuwa ni aina ya udhalilishaji hadharani wa nyumba ya Hamani, onyo kwa watu wa Shushani, na/au inaweza kutumika kama kizuizi cha mateso zaidi kwa Wayahudi. Siku hiyo ya ziada iliwawezesha Wayahudi kuwaua adui zao wengine 300. Tena, hata hivyo, walikataa tena kuchukua nyara yoyote.

• Wayahudi hufanya siku za Adari 14-15 za karamu na furaha (9:16-19)

¹⁶ *Basi Wayahudi wengine waliokuwa katika majimbo ya mfalme wakakusanyika ili kutetea uhai wao, na kuwaondoa adui zao, na kuwaua wale waliowachukia watu 75,000; lakini hawakuweka mikono yao juu ya nyara.* ¹⁷ *Hilo lilifanyika siku ya kumi na tatu ya mwezi wa Adari, na siku ya kumi na nne wakapumzika na kuifanya siku ya karamu na furaha.*

¹⁸ *Lakini Wayahudi waliokuwa katika Shushani wakakusanyika siku ya kumi na tatu na ya kumi na*

nne ya mwezi uleule, nao wakapumzika siku ya kumi na tano na kuifanya kuwa siku ya karamu na furaha. ¹⁹ *Kwa hiyo Wayahudi wa mashambani, wanaoishi katika miji ya mashambani, huifanya siku ya kumi na nne ya mwezi wa Adari kuwa siku ya furaha na karamu na kupelekeana sehemu za chakula.*

Kwa sababu ya siku ya ziada waliyopewa Wayahudi wa Shushani kuwaua adui zao, sherehe za Wayahudi wa mashambani na wa mijini zilianguka kwa siku tofauti: 14 Adari katika maeneo ya mashambani na 15 Adari katika Shushani. Kwa ujumla, watu wasio Wayahudi 75,800 waliuawa. Lakini, tena, Wayahudi hawakuteka nyara za adui zao.

- Mordekai na Esta hutuma barua katika ufalme wote kuanzisha 14-15 Adari kama sikukuu ya Purimu (9:20-32)

²⁰ *Ndipo Mordekai akayaandika mambo hayo, kisha akatuma barua kwa Wayahudi wote waliokuwa katika majimbo yote ya Mfalme Ahasuero, wa karibu na wa mbali.* ²¹ *na kuwaamuru kuadhimisha siku ya kumi na nne ya mwezi wa Adari, na siku ya kumi na tano ya mwezi uleule, kila mwaka;* ²² *kwa sababu siku zile Wayahudi walijiweka huru na adui zao, nao ukawa mwezi uliogeuzwa kwao kutoka kwa huzuni kuwa furaha, na kuomboleza kuwa sikukuu; ili wazifanye kuwa siku za karamu na furaha na kupelekeana sehemu ya chakula na zawadi kwa maskini.*

²³ *Basi Wayahudi wakakubali yale waliyoanza kufanya, na yale ambayo Mordekai alikuwa amewaandikia.* ²⁴ *Kwa maana Hamani mwana wa Hamedatha, Mwangagi, adui wa Wayahudi wote, alikuwa amepanga njama dhidi ya Wayahudi ili kuwaangamiza, naye alikuwa amepiga Puri, ndiyo kura, ili kuwasumbua na kuwaangamiza.* ²⁵ *Lakini mfalme aliposikia, akaamuru kwa barua kwamba njama yake mbaya ambayo alikuwa amepanga dhidi ya Wayahudi imrudie juu ya kichwa chake mwenyewe na kwamba yeye na wanawe watundikwe kwenye mti.* ²⁶ *Kwa hiyo wakaziita siku hizo Puri kwa jina la Puri. Na kwa sababu ya maagizo katika barua hii, yale waliyoyaona katika jambo hili na yaliyowapata,* ²⁷ *Wayahudi wakaweka na kujiwekea desturi kwa ajili yao wenyewe na kwa ajili ya wazao wao na kwa ajili ya wale wote walioshirikiana nao, ili wasiache kusherehekea siku hizo mbili kulingana na sheria yao na kulingana na wakati wao uliowekwa kila mwaka.* ²⁸ *Basi siku hizo zilipaswa kukumbukwa na kuadhimishwa katika kila kizazi, kila jamaa, kila jimbo, na kila mji; na siku hizi za Purimu hazikupaswa kukosa kutoka miongoni mwa Wayahudi, au kumbukumbu zao kufifia kutoka kwa wazao wao.*

²⁹ *Ndipo Malkia Esta, binti Abihaili, pamoja na Mordekai Myahudi, wakaandika kwa mamlaka kamili kuthibitisha waraka huu wa pili kuhusu Purimu.* ³⁰ *Akatuma barua kwa Wayahudi wote katika majimbo 127 ya ufalme wa Ahasuero, yaani, maneno ya amani na ukweli.* ³¹ *ili kuzithibitisha siku hizo za Purimu kwa nyakati zake zilizoamriwa, kama Mordekai Myahudi na malkia Esta walivyowawekea, na kama walivyojiwekea wenyewe na wazao wao maagizo kwa ajili ya nyakati zao za kufunga na maombolezo yao.* ³² *Amri ya Esta ikathibitisha desturi hizi za Purimu, nayo ikaandikwa katika kitabu.*

Sherehe ya sikukuu ya Purimu ilirasimishwa na Mordekai na Esta (mst. 20, 29-32). Jina Purimu linatokana na upigaji kura, unaoitwa “Puri,” ambao Hamani alikuwa amefanya ili kuamua siku (13 Adari) ambapo Wayahudi wangeshambuliwa (mst. 24-26). Purim ingeathimishwa tarehe 14 na 15 Adari, hivyo kuchanganya siku ambazo Wayahudi wa mashambani na Wayahudi katika Shushani walisherehekea (mst. 20-21). Purim ni sherehe ya lazima na ya kudumu (mst. 21, 28, 31). Inapaswa kuwa na sifa ya “karamu na furaha na kupelekeana sehemu ya chakula na zawadi kwa maskini” (mst. 22). Kitabu cha apokrifa cha 2 **Wamakabayo** kinaita Purimu “Siku ya Mordekai” (2 Macc 15:36).

Purim inaadhimishwa hadi leo na Wayahudi kote ulimwenguni. Ni tamasha maarufu sana. Ni pamoja na Hanukkah, inarejelewa kama tamasha “ndogo” “kwa sababu tu kazi inaruhusiwa” (Lehrman 1958: 70). Rabi S. M. Lehrman anasema kwamba Purim “haikusudiwi kuadhimisha kisasi, kulipiza kisasi na anguko la adui zetu, bali kuweka kijani kibichi katika akili zetu tumaini la ushindi wa mwisho wa kile ambacho ni cha haki” (Lehrman 1958: 62). Kufunga kunafanywa tarehe 13 Adari katika ukumbusho wa mfungo wa siku 3 wa Esta (Esta 4:15-17). Kisha tarehe 14-15 Adari, aya za Maandiko zinasomwa, zawadi zinatolewa, na “ni lazima kula, kunywa na kufurahi katika Purimu” (Lehrman 1958: 65). Kuhusiana na usomaji wa Maandiko, Rabi Menachem Posner anasema kwamba “kulingana na maagizo ya Mordekai, Megillah [yaani, Kitabu cha Esta] husomwa kwenye Purimu: mara moja usiku wa Purimu, na tena siku inayofuata. Usomaji wa Megillah unatanguuliwa na kufuatiwa na baraka maalum”; zaidi, “Ni mitzvah [amri] kusikia usomaji wote wa Megillah” (Posner 2024: KileTunachofanya Nayo) Kuhusiana na utoaji wa zawadi, Posner anasema kwamba zifuatazo ni mitzvahs: “Kutuma mishloach manot (chakula). zawadi, angalau sehemu mbili za chakula kwa mtu mmoja. Kusambaza

matanot la'evyonim (zawadi kwa maskini) kwa angalau Wayahudi wawili wenye uhitaji.” (Posner 2024: What We Do With It) Kwa ufupi, “Purimu ni tamasha ambalo ndani yake yameunganishwa na mafundisho muhimu ya Uyahudi, imani, matumaini na hisani” (Lehrman 1958: 70). Lehrman anahitimisha kwa kutoa maoni, “Tunachunguza Purimu ili kukumbuka masomo ambayo hatuwezi kumudu kusahau. Kubwa miongoni mwao ni kwamba Myahudi hawezi kamwe kuchukua nafasi ya kuamini nguvu za kibinadamu kwa imani isiyotikisika kwa Mungu” (Lehrman 1958: 95). Somo hilo linawahusu Wakristo pia.

Kugeuka “*kutoka huzuni kuwa furaha na kutoka maombolezo kuwa sikukuu*” (**mst. 22**) ni mada nyingine au mfano unaoelekeza kwa hila kwenye injili. Sababu moja ni kwamba, kama Rabi Lehrman anavyoona, kuna “kauli za kategoria katika Talmud na Midrash kwamba sherehe [ya Purimu], kama Wayahudi wenyewe, itamaliza Umilele. Mshairi na mwanafalsafa hujiunga katika kutangaza Purimu kuwa ya milele.” (Lehrman 1958: 60) Moses ben Maimon (1138–1204), anayejulikana sana kama Maimonides, mmoja wa wasomi wa Torati mahiri na mashuhuri zaidi wa Enzi za Kati, aliandika, “Ingawa kumbukumbu zote za shida walizovumilia watu wetu zitabatilika, . . . sherehe za siku za Purimu hazitabatilika” (Maimonides 2024: 2.18).

Kama ilivyokuwa kwa Wayahudi kuhusiana na Purimu, katika Heri Yesu alisema, “*Heri ninyi mnaolia sasa, kwa maana mtacheka*” (**Luka 6:22**). Hili lilitarajiwa katika marejeo ya Agano la Kale kuhusu ujio wa Masihi (ona **Isa 9:3; Zek 9:9**). Tuko katika Enzi ya Kimasihi sasa. Hata hivyo, tunaendelea kupata dhambi, matatizo, huzuni, na kifo. Kwa hiyo, kicheko anachorejelea Kristo kitatokea milele, kwanza mbinguni na kisha mbingu mpya na dunia mpya. Kisha hakutakuwa na maombolezo, kilio, maumivu, kifo, laana, au dhambi tena (ona **1 Kor 15:26; Ufu 21:4; 22:3**). Kama vile Cornelis Venema anavyosema, “Kutokuwepo kwa dhambi na matokeo yake, watu wa Mungu watajua tu furaha isiyoyisha na furaha katika uwepo wa Mungu” (Venema 2021: Mbingu Mpya na Dunia Mpya).

MASWALI YA MAJADILIANO

1. Unafikiri nini kuhusu ombi la Esta kwamba Wayahudi wa Shushani wapewe siku ya ziada ya kuwaua adui zao na kwamba miili ya wana kumi waliokufa wa Hamani itundikwe hadharani kwenye mti?
2. Una maoni gani kuhusu sikukuu inayotokana na mauaji ya makumi ya maelfu ya maadui wa mtu?
3. Marabi Lehrman na Posner wanaeleza kwa undani mahitaji na masomo ya Purim. Mambo hayo yanalinganishwaje na sherehe za Kikristo za Krismasi na Pasaka?
4. Purim haikuwa sikukuu iliyoanzishwa katika Torati (vitabu vitano vya Musa), lakini ilianzishwa baadaye sana. Je, unafikiri kuna sherehe zozote za Kikristo ambazo zinaweza kuadhimishwa isipokuwa Krismasi na Pasaka? Ikiwa ndivyo, zinaweza kuwa nini na unadhani zinapaswa kuadhimishwaje?

K. Ukuu wa Mordekai (10:1-3)

Sura hii ya mwisho ni sawa na hitimisho la hadithi. Taarifa kuhusu mfalme katika **mst. 1** inamalizia kitabu kwa maelezo sawa na kitabu kilivyoanza, kwa kutoa maoni juu ya nguvu za mfalme na uwezo wake wa kupata mali. Kwa upande mwingine, taarifa kuhusu Mordekai katika **mst. 2-3** unamalizia kitabu kwa muhtasari wa mabadiliko makubwa ya bahati; Mordekai alianza kama Myahudi aliyekuwa mtumwa katika nchi ya kigeni akimtunza binamu yake yatima na kuwa watu wa pili wenye nguvu katika Milki yote ya Uajemi na mashuhuri kati ya Wayahudi wote.

- **Nguvu ya mfalme (10:1)**

¹ ***Basi mfalme Ahasuero alitoza kodi katika nchi na katika ukanda wa Pwani ya bahari.***

Kitabu kilianza kwa kuzungumza kuhusu jinsi mfalme alivyoonesha “*utajiri wote wa utukufu wake wa kifalme na fahari ya enzi yake kuu*” kwa muda wa siku 180 (**1:4**). Kitabu hicho kinamalizia kwa kutueleza njia moja muhimu jinsi alivyopata utajiri huo wote—kwa “kutoza ushuru” katika nchi na ukanda wa pwani. Neno la “ushuru” linatumika mahali pengine pa “ushuru wa kulazimishwa au kazi isiyo ya hiari” (Huey 1988: 839; ona **Kut 1:11; 1 Fal 5:13; 9:15, 21; 2 Nyak 8:8**). Hivyo, utajiri wa mfalme haukuwa “*utajiri wa utukufu wake wa kifalme na fahari ya enzi yake kuu*” bali ulipatikana kwa lazima kutokana na mali na kazi ya wengine. Ushuru unaweza kuwa muhimu kwa serikali na nchi kuwepo, lakini hatimaye ushuru wote na serikali zote zinaungwa mkono kwa nguvu na kulazimisha. Baadhi ni wazi zaidi juu yake na baadhi ni hila zaidi, lakini msingi wa mwisho ni sawa (ona **Rum 13:4**).

• Ukuu wa Mordekai (10:2-3)

² *Na mambo yote ya uwezo wake na nguvu zake, na habari kamili ya ukuu wa Mordekai, ambao mfalme alimtukua nao, je! Hayakuandikwa katika Kitabu cha Mambo ya Nyakati za Wafalme wa Umedi na Uajemi?* ³ *Kwa maana Mordekai, Myahudi, alikuwa wa pili baada ya Mfalme Ahasuero, mkuu kati ya Wayahudi, na aliyependeza kwa jamaa zake wengi, aliyewatakia mema watu wake, na aliyesema kwa ajili ya ustawi wa taifa lake lote.*

Kama vile mali ya mfalme haikuwa “yake,” ndivyo ukuu wa Mordekai haukuwa “wake” kikweli. Kama **mstari wa 2** unavyosema, “*mfalme alimpandisha cheo.*” Ni sawa kwa sisi sote. Kila mtu ana vipawa fulani, uwezo, vyeo, majukumu, nk. Hata hivyo, hatimaye, sio yetu. Mungu ni mkuu juu ya kila kitu na anahusika kikamilifu katika nyanja zote za maisha ya ulimwengu; mpango wake ni kamili na wa kina, na anaamuru na kuchukua hatua ili kukamilisha mpango huo (ona **1 Nya 29:11-12; Ayu 12:13-25; Zab 103:19; Isa 40:21-26; 46:9-11; Dan 4:35; Mdo 4:27-28; Rum 9:14-24; Efe 1:11; Ufu 17:14-17**). Yeye huwainua wengine na kuwashusha wengine chini (**1 Sam 2:7**); Anatawala juu ya mataifa (**2 Nya 20:6; Zab 33:10-11; Isa 40:23-25**); Yeye huchochea roho za watu, huweka mawazo katika akili zao, na kugeuza mioyo yao (**Ezra 6:22; Neh 2:12; 7:5; Zab 105:25; Isa 44:28; Hag 1:14**). Ukuu wake unajumuisha enzi kuu hata juu ya maamuzi ya dhambi ya watu (**Mwa 45:5-8; Lk 22:22; Mdo 2:23-24; 4:27-28; 13:27; Ufu 17:17**). Kama **2 Pet 1:3** inavyosema, “*Uweza wake wa Uungu umetukirimia mambo yote yanayohusu uzima na utauwa*” (ona pia **Rum 11:36**).

Tumeona hili likichezwa katika kitabu chote cha Esta. Yale yaliyoonekana kuwa ni “nafasi” katika kitabu chote, hayakuwa matukio ya kubahatisha. Mungu alimtumia hata Hamani na dhambi yake kuleta mabadiliko makubwa ya bahati ya Mordekai na Wayahudi. Hata tarehe iliyoamuliwa na Hamani kupiga kura “Puri” haikuwa bahati mbaya (**Mith 16:33**). Ni kweli, bila shaka, kwamba wengi wetu tumefanya kazi kwa bidii na kufanya vyema shuleni au biashara au kwingineko. Hata hivyo, hatimaye, Mungu alitupa uwezo wa kufanya hivyo. Hatukusababisha sisi wenyewe kuzaliwa katika familia fulani, nchi, au nyakati zetu, tukiwa na sifa hususani za kimwili, haiba, na uwezo wa “asili” tuliona. Yote hayo yanatoka kwa Mungu.

Wajibu wetu ni kuwa waaminifu kwa kile ambacho Mungu ametupa. Mordekai alionyesha hilo katika maisha yake mwenyewe. Alitumia “*mamlaka na nguvu*” zake ili kuleta mafanikio makubwa (**mst. 2**). Alipata “*upendeleo kwa jamaa zake wengi*” kwa sababu “*alitaifuta mema ya watu wake na mtu ambaye alizungumza kwa ajili ya ustawi wa taifa lake zima*” (**mst. 3**). Ingawa alikuwa Myahudi mtumwa katika nchi ya kigeni, aliokoa maisha ya mfalme wa Uajemi (**Esta 2:21-23**). Maisha yake yalidhihirisha kile ambacho mtume Paulo alisema katika **Gal 6:10**, “*Basi, tukipata nafasi, na tuwatendee watu wote mema, na hasa jamaa ya waaminio.*” Kwa hiyo, Mordekai alikuwa “*mkuu miongoni mwa Wayahudi na alipendwa na watu wa jamaa zake wengi*” na matendo yake “*yaliandikwa katika Kitabu cha Mambo ya Nyakati za Wafalme wa Umedi na Uajemi.*”

Wengi wetu hatutakuwa na vyeo na mamlaka kama Mordekai au Esta walivyokuwa nayo. Hata hivyo, tunaitwa kuwa waaminifu, tukiwatendea watu wote mema, hasa wale walio wa jamaa ya imani, tukijua kwamba “*Baba yetu aonaye tendo la siri atakuajazi*” (**Mat 6:4, 6, 18**). Tuzo zetu zitaonyeshwa wazi na zitadumu milele (ona **Mat 10:26-27; Marko 4:21-23; Luka 8:16-18; 12:2-3**). Maisha yetu ni muhimu sana kuliko tunavyoweza kufikiria. Hata matendo madogo kabisa ya wema na uaminifu yanaweza kuwa na matokeo yasiyotarajiwa na ya kudumu, katika maisha haya na katika maisha yajayo. Kwa hiyo, tunapaswa kubaki waaminifu katika hali zozote tunazopata. Mungu atatukuzwa kupitia sisi, kama alivyotukuzwa kupitia Mordekai na Esta.

MASWALI YA MAJADILIANO

1. Sote tunaishi katika jamii tofauti zenye serikali tofauti, ambazo hatimaye zimeegemezwa na kuungwa mkono na mamlaka na nguvu. Je, hii ina maana kwamba tunapaswa kutii na kutii kila agizo la serikali? Jadili nuances ya hii.

- Je, tunaweza kupata ufahamu wowote, iwe mzuri au mbaya, kutokana na jinsi Mordekai na Esta walivyoshughulikia masuala hayo?

2. Je, ni kwa jinsi gani, ikiwa hata hivyo, uwezo wa Mungu wa kujua yote, uweza, ukuu juu ya kila kitu, na mpango mpana huathiri wajibu wetu wa kutenda?

3. Jadili mwingiliano kati ya kile tulichopokea, ingawa hatujafanyia kazi, na kile tunachopaswa kufanya na kile tulicho nacho.

BIBLIOGRAFIA

- “Ahasuerus.” 2023. *Wikipedia*. Online: <https://en.wikipedia.org/wiki/Ahasuerus>.
- Austin, David. 2023. “Is Darius, the king of Ezra 6:14–15, the same king as the ArtaArtashasta of Ezra 7:1?” *Creation Ministries International*. Online: <https://creation.com/darius-is-artaArtashasta>.
- Baldwin, J. G. 1970. “Esther.” In *New Bible Commentary*, 3rd ed., ed. D. Guthrie and J. A. Motyer, 412-20. Carmel, NY: Guideposts.
- Berkhof, Louis. 1949. *Systematic Theology*, 4th ed. Grand Rapids, MI: Eerdmans. Online: <http://downloads.biblicaltraining.org/Systematic%20Theology%20by%20Louis%20Berkhof.pdf> [the page numbers in the text are from the online version].
- Bible Gateway. 2023. “Song of Solomon 8 (NASB 1995).” Online: <https://www.biblegateway.com/passage/?search=song+of+solomon+8&version=NASB1995>.
- Cho, Paul. 2021. “A House of Her Own: The tactical Deployment of Strategy in Esther.” *Journal of Biblical Literature* 140: 663-82.
- “Courts and Courtiers i. In the Median and Achaemenid periods.” 2011. *Encyclopaedia Iranica*. Online: <https://www.iranicaonline.org/articles/courts-and-courtiers-i>.
- Crawford, Sidnie White. 2000. “Additions to Esther.” *Faculty Publications, Classics and Religious Studies Department* 53. Online: <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1052&context=classicsfacpub>.
- Dorsey, David. 1999. *The Literary Structure of the Old Testament*. Grand Rapids: Baker.
- Esther 1-2 Commentary.” 2021. *Precept Austin*. Online: https://www.preceptaustin.org/esther_1-2_commentary.
- Franz, Gordon. 2023. “Jesus Celebrated Purim.” *Life and Land*. Online: <https://www.lifeandland.org/2008/12/jesus-celebrated-purim/>.
- Herodotus. 1920. *The Histories*, vol. 1. Translated and edited by A. D. Godley. Cambridge: Harvard University Press. Online: <https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus:text:1999.01.0126>.
- Hoekema, Anthony. 1986. *Created in God's Image*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Hornung, Gabriel. 2020. “The Theological Import of MT Esther's Relationship to the Joseph Story.” *Catholic Biblical Quarterly* 82: 567-81.
- Huey, F. B. 1988. “Esther.” In *The Expositor's Bible Commentary*, vol 4, ed. Frank Gaebelin, 775-839. Grand rapids: Zondervan.
- Jordan, James. 1996. “Esther: Historical & Chronological Comments (IV).” *Theopolis*. Online: <https://theopolisinstitute.com/esther-historical-chronological-comments-iv/>.
- Josephus. 1987. *The Antiquities of the Jews*. In *The Works of Josephus Complete and Unabridged.*, 27-542. Translated by William Whiston. Peabody, MA: Hendrickson. Online (another edition): <http://www.ccel.org/ccell/josephus/works/files/works.html>.
- Keller, Timothy. 2015. *Preaching: Communicating Faith in an Age of Skepticism*. New York: Viking.
- Lawless, Julie. 2022. “Myrtle: Symbol of Love & Beauty.” *Aqua Oleum*. Online: <https://aqua-oleum.co.uk/2022/02/14/myrtle-symbol-of-love-and-beauty/>.
- Lehrman, S. M. 1958. *A Guide to Hanukkah and Purim*. London: Jewish Chronicle.
- Lewis, C. S. 1961. *The Screwtape Letters*. New York: MacMillan. Online: <https://archive.org/details/screwtapeletterslewi00lewi>.
- _____. 1996. *Mere Christianity*. New York: Touchstone. Online (another edition):

https://archive.org/details/merechristianity0000unse_q8b8/mode/2up.

Maimonides. 2024. "Hilchos Megillah vChanukah." *Chabad.org*. Online:

https://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/952006/jewish/Megillah-vChanukah-Chapter-One.htm.

Menn, Jonathan. 2016. *Biblical Marriage and Parenting*. Online: <https://www.elea.net/courses.html#marpar>.

_____. 2021. *Biblical Theology*. Online: <https://www.elea.net/courses.html#theology>.

Nally, Joseph. 2023. "Q&A: Which books of the Bible is God's name not mentioned in?" *Third Millennium Ministries*.

Online:

<https://thirdmill.org/answers/answer.asp/file/45616#:~:text=Answer,with%20God's%20covenant%20with%20Israel>.

Newman, Elizabeth. 2012. "Where in the world is God? On finding the Divine in Esther." *Review and Expositor* 118: 180-91.

Noll, Stephen. 1989. "Esther." In *Evangelical Commentary on the Bible*, ed. Walter Elwell, 326-33. Grand Rapids: Baker.

"Persian Decision Making." 2022. *The Odd/Athenaeum*. Online: <https://oddathenaeum.com/persian-decision-making/>.

Posner, Menachem. 2024. "A Summary of the Book of Esther." *Chabad.org*. Online:

https://www.chabad.org/holidays/purim/article_cdo/aid/3602036/jewish/A-Summary-of-the-Book-of-Esther.htm.

Semenye, Lois. 2006. "Esther." In *Africa Bible Commentary*, ed. Tokunboh Adeyemo, 559-68. Nairobi: WordAlive.

Venema, Cornelis. 2021. "Eschatological Hope and Fulfillment." *Tabletalk*. Online:

<https://tabletalkmagazine.com/article/2021/04/eschatological-hope-and-fulfillment/>.

MWANDISHI

Jonathan Menn anaishi Appleton, WI, USA. Alipokea shahada yake ya B.A. kwa masomo ya sayansi ya siasa kutoka kwa Chuo kikuu cha Wisconsin-Madison, na taaluma ya heshima, mnamo mwaka wa 1974, baadaye akajumuika na Phi Beta Kappa kwa kuwa na heshima ya kijamii. Tena akapata J.D. kutoka kwa Shule ya Uanasheria cha Cornell, magna cum laude, mnamo mwaka wa 1977, na akawekwa kwenye mamlaka ya Kisheria ya Coif haki za heshima ya jamii. Akaitumia miaka iliyofuata 28 akifanya kazi za uanasheria, kama wakili, wa huko Chicago na baadaye akashirikiana na Shirika la mawakili liitwalo Menn

Law Firm kule Appleton, WI. Alikuwa muumini na mfuasi wa Yesu Kristo tangu mwaka wa 1982. Alifundisha masomo ya Biblia darasa la watu wazima kwa miaka kadhaa. Kukua kwa pendo lake kwenye Theolojia na Huduma vilimfanya aende akatafute Shahada ya Uzamili ya mambo ya Mungu au Master of Divinity kwenye chuo cha Trinity Evangelical Divinity School huko Deerfield, IL. Alipokea shahada yake ya M.Div. kutoka kwa TEDS, summa cum laude, mnamo Mei 2007. Na sasa yeye ni mkurugenzi wa Huduma ya Kuwawezesha Viongozi wa Kanisa Afrika Mashariki (Equipping Church Leaders East Africa. "ECLEA"): www.elea.com. Unaweza kuwasiliana na Jonathan kupitia na tovuti hii, na barua pepe kwa anuani hii: jonathanmenn@yahoo.com.